

ТАНЬО ТАНЕВ КАО

chitanka.info

ЧАСТ 1

ГОРАТА

КРАЯ НА ДЕТСТВОТО

От как се помнеше живееше тук, покрай реката. Имаше мургав тен, почернял от слънце и вода, понеже единственото му облекло бе препаска от суха трева. Играеше наоколо и който и да минеше, все го шамаросваше по врата за нещо и му изръмжаваше. Понякога помагаше на майка си и на жените, но през повечето време играеше с момчетата наоколо. Мъжете виждаше рядко, а и те удряха силно. Отдалечаваеше се дотолкова, че да се чува шума от селището. Само кучето му Куай, мощно рунтаво му даваше увереност да се поотдалечи повече. Този ден малчуганите решиха да отидат за риба. По големите му дадоха един заострен клон и дружината зашляпа из реката около брега. До сега бе хващал риба с ръце из коренищата и я бе изхвърлял на брега, но сега се почувства ловец с истинско копие в ръка. Повечето момчета вече бяха нанизали поне по една риба под одобрителните възгласи на дружината. Сега бе неговия шанс да спечели овациите им и да се почувства горд.

Тихо приближи до подмолите на едно дърво и видя една голяма риба лениво да мърда из коренищата. Ръката му се стрелна мълниеносно, но копие то му сякъш се изкриви като влезе във водата и мина встрани от рибата. Последва бурен смях. Поиска му се да се скрие във водата от срам.

Рибата избяга няколко метра и пак лениво заплува около поклащащ се опрял в брега сух дънер. Тръгна след нея, но водата стигна до гърдите му течението взе да го побутва. Достраша го и той пак се върна назад под гръмкия присмех на момчетата. Искаше му се да заплаче, а рибата невъзмутимо плуваше около изпокършените клонаци на сухия дънер.

Излезе на брега и се покачи на поклащащия се дънер. Този момент промени живота му завинаги, но никой освен Боговете още не знаеше това. Племето почиташе много богове, само шамана ги знаеше всички, но най-вече богинята майка Ома. Тя не се погаждаше много с бога на водата Ло. Сега Ло се намеси в съдбата на Као.

Дънера се завъртя и добре че Као пъргаво пристъпи, иначе щеше да плъосне във водата за присмех на всички. Внимателно доближи до

разклоненията и пак видя рибата. този път копието се стрелна и я прониза. На възторжения му вик отвърна гръмък рев.

Као се почувства горд и размахва победоносно гърчещата се риба над главата си. Многогласния вик на момчетата не секваше, дори към тях се прибавиха и няколко женски гласа. Мина известно време и той бе опиянен от радост. Постепенно осъзна, че виковете са тревожни, както при посрещане на мъжете, когато някой се прибираше ранен. Сериозен запази равновесие и се огледа. Дървото се бе отделило от брега и се носеше по течението все по-навътре в реката. Един дебел страничен клон осигуряваше някаква стабилност на дънера, но това бе малка радост, защото разстоянието между него и брега бе станало по-голямо отколкото можеше да прескочи.

— Ло! — изрева Као и протегна ръце към брега с надеждата да направят нещо.

На брега се бяха събрали освен момчетата и двадесетина жени. Майка му виеше и ги молеше да направят нещо, а те вървяха мълчаливо по брега. Мъжете ги нямаше, а никое от момчетата не можеше да плува толкова много, че да се реши да стигне до него. Дори Куай гледаше неодобрително от брега и не се реши да доплува до него.

— Ма! — извика отново Као с надежда майка му да го извади от това положение както е ставало винаги. Селището с колибите си се показва от дърветата с хората наредени по брега, които гледаха към него и бързо дърветата пак го закриха.

Сега Као се уплаши и седна на дървото, което бавно го отнасяше. Групата която го следваше полека изостана и виковете ѝ заглъхнаха.

Сега когато никой вече не го гледаше можеше да си поплаче спокойно. Дървото лениво се поклащаше и плуваше бавно по течението.

„Няма страшно — помисли си Као — дъдера все някъде ще спре до брега, или поне ще мине под клоните на някое дърво“. — Помисли още известно време и забеляза като че ли дънера се насочва към едно надвиснали клони, но не толкова близо, че да ги достигне и ги подмина.

Изниза рибата от копието си и я наниза на един счупен клон, като я разкъса доста, но по-напред не посмя да отиде, макар че напред имаше по-тънки клони, защото с неговото придвижване напред, предния край заплашително започна да потъва. Потопи копието си по

дължина и за своя радост достигна дъното. Одтласна се няколко пъти и ефекта се забеляза веднага. Као се премести малко по-назад и насочи дънера към един брега.

Когато дънера опря в брега се почувства спасен и поседя малко щастлив да благодари на бог Ло за милостта. Къде бяха сега момчетиите да го видят!

— Ау! — изрева отново Као с горчивина. Осъзна, че е на другия бряг. Никой от неговото село никога не бе стъпвал на другия бряг, дори най-смелите ловци и най-добрите плувци. Почувства се загубен за света и усети колко е гладен. Завря дънера в клонака. Изниза рибата, слезе на брега и я заръфа сурова.

Половината ден бе подминал, затова бе толкова гладен, а другия бряг бе далече, селището му още по-далече. Навлезе доста навътре, докато открие голямо дърво. Качи се на него и се взря нагоре по течението с надеждата да види селото. Колкото и да се взираше, виждаше само зеленото море от дървета. обърна се надолу и видя, че реката заобикаля мястото където се намираше от двете страни. Това му се стори колкото интересно, толкова и безнадеждно. За пръв път видя далечни върхове на синкава планина, а надолу пак между синкави възвишения нещо голямо от много вода. Колкото и да го бе страх, трябваше отново да се качи на дънера. Само така можеше да се върне у дома.

Събра кураж и с малко усилия успя да освободи дънера, но много скоро копието му се оказа късо и с доста цамбуркане отново достигна дъното и се насочи към брега, но пак се оказа на другия бряг. Намери по-дълъг прав клон и го строши. Отново яхна дънера, закрепил копието с остатъците на рибата в коренищата и се одтласна смело от брега и забута дънера с клона към средата на реката.

Много скоро обаче осъзна грешката си. По-дългия клон много скоро също се оказа къс и не достигаше дъното, а течението го носеше все по-далече. Као изпадна в паника и хаотично започна да се опитва да достигне дъното с клона. По едно време му се стори, че дънера се поддава на управление. Заработи още по-усърдно.

Отначало дънера спря, после бавно тръгна обратно, срещу течението и към другия бряг.

Као гребеше яростно и осъзна, че гребе с листата, а не с дебелия откършен край на клона. Виждаше как брега се доближава. Все пак

реката тук бе широка само около един хвърлей на камък. Не след дълго клона опря в дъното и Као вече уверено го насочи към брега.

Когато дънера опря в брега нямаше по-щастлив от него. Само трябваше да върви покрай реката и до довечера щеше да си е в къщи, макар до вечерта да не оставаше много.

Као погледна непроходимия гъсталак на брега и се зачуди колко ли гладни зверове го дебнат там, а той бе сам и далеч не беше ловец. Отново го достраша и ще не ще забута дънера срещу течението. Това се оказа тежка работа, но като се умореше, просто забиваше клона в дъното и стоеше на едно място докато си поотпочине малко, после пак се одтласкваше.

Сега забеляза, че като дънера е с коренищата напред, където бе и той е по-лесно. Когато загубваше дъното просто обръщаше клона и гребеше с листата, докато пак достигнеше дъното, а достигнеше ли го ставаше лесно.

Когато Као видя една позната скала с криво дърво вече слънцето залязваше, но той се изпълни с радост и се почувства у дома си. До самата скала не бе ходил, но бе ходил до място близо до селището от където тя се виждаше. Точно тогава почувства болка в ръцете и забеляза по дланите си мехури, които се бяха пукнали. Ръцете му, макар и детски бяха груби от труд, но еднообразните движения и не загладения клон ги бяха изпонаранияли.

Болката нямаше значение и Као продължи да напредва упорито. Не след дълго започна да се чува във вечерния сумрак воя на майка му и монотонната песен на шамана. Знаеше я Као тази песен:

„Каквото мине надолу по реката никога не се връща“

Той, Као бе минал надолу по реката и никой не го очакваше да се върне.

Той видя огъня и мяркащите се силуети около него и извика колкото можеше:

— Ма!

Майка му се сепна в протяжния си вой, но не повярва на ушите си и продължи да ридае. Песента която пееха заглушаваше виковете му. Само Куай зала яростно на брега. Той обаче се одтласкваше с неистови усилия преодолявайки болката и се приближаваше с ритмични виковете:

— Као еха! Као еха!

Няколко човека ги чува и спряха да пеят и се обърнаха към реката. После и другите спряха да пеят. Последен спря шамана.

Сега всички го чуваха. Той ги виждаше на фона на светлината на огъня, но те не го виждаха в тъмното.

— Као! — крещеше задъхано майка му.

— Као! — пригласяше и цялото село.

— Као еха! — отговаряше им той и се приближаваше стремително.

Видяха го на няколко метра от брега. Когато дънера заора в калта няколко човека хванаха коренищата му.

Као цопна във водата, взе копие то си с нанизаната на него риба и излезе на брега. Куай скачаше около него и пръскаше фонтани вода наоколо. Майка му се спусна и го прегърна цялата в сълзи. Дойде и баща му. Взе му копие то, опипа го невярващ целия и му зашлеви два яки шамара, от които Као се свлече на колене. Баща му го хвана за косата, изправи го и му зашлеви още един шамар, но по-слаб, прегърна го и се разплака.

Ноцта Всички се радваха, че Као се е върнал, само шамана го гледаше подозрително. Като мина известно време той се доближи до Као и го попита;

— Боговете ли ти помогнаха да се върнеш? Ти видя ли ги?

— Не! Аз се върнах сам, но се молах усърдно и те ми помогнаха да се сетя как да се върна.

— Нищо добро не е дошло по тъмно, а ти се върна по тъмно. Не се знае кой ти е помогнал.

— О, хвала на Боговете на светлото, защото аз се връщах по светло, дълго се връщах, само пристигнах на смрачаване.

Последното успокои окончателно шамана.

— Все пак как се върна? Нищо което е минало надолу по реката не се е върнало. — недоверчиво попита шамана.

— Утре ще ти покажа — отвърна самоуверено Као — много е лесно.

Погледа на шамана спря на разранените му ръце.

Шамана запя победна песен над всички злини, приближи до дънера и силно го бутна навътре. Дънера се заклати заканително и изчезна в мрака.

След малко танци около огъня, където ловците имитираха кой как е хванал плячка по едно време избутаха Као и той с кратък танц им показа как е бил отнесен и как се е върнал. Не се знае кой какво разбра, но после се разотидоха да спят.

Као не спеше в колибата когато не валеше силно. Беше си сплел клоните на един храст на хвърлей от колибата на родителите си и си имаше собствено леговище. Беше капнал и заспа бързо.

Събуди го приплъзващо движение в мрака. Тя се сепна и трескаво затърси парче дърво да се защитава, ако е някой звяр.

— Тихо, аз съм Пеа. — чу тихо почти детско гласче. — Много ме беше страх и много плаках за теб. Много плаках.

— Няма ли да ти се карат, момиче си ...

— Никой не знае, че съм тук. Додох да ти се порадвам. Не се сдържах. — шептеше момиченцето и голото ѝ тяло се плъзна по неговото.

Као я прегърна. Харесваше я, но бе много малък, за да ѝ го каже. Още не беше ловец и нямаше право да иска каквото и да било.

Пеа бе толкова топла и всичко стана от самосебе си. После заспа прегърнал Пеа и когато се събуди нея я нямаше. Не беше сигурен дали е била при него или е сънувал. Баща му стоеше прав до него с две копия.

— Идваш с мен! — каза сухо и му подаде едното копие.

Као се измъкна сънено, взе копието и тръгна след него. Вървяха доста заедно с още десетина мъже. Беше лош ден. не можаха да хванат нищо, набраха плодове и се върнаха. На връщане само в една примка се бе хванала коза. Около нея подскачаха две малки козлета. Козата вече се задущаваше, а и трябваше да ги опазят от кучетата.

Някои ловци се приготвиха да я убият с копия, но шамана ги спря.

— Не сме гладни. Ако я убием, ще умрат и малките. Ще я заведем в селото. Нали помните как бяхме завели друга коза и я хранихме, а я изядохме когато нямаше нито дивеч, нито плодове. До тогава и козлетата ще са пораснали, сега няма никакво месо в тях.

— Козата е добро ядене и сега. — избоботи един едър ловец на име Додо.

— Да, — съгласи се шамана — но сестра ти има малко бебе, а млякото ѝ е малко. Козата има много мляко. Не искаш да умре нейното

бебе, нали!

Този довод окончателно спря всякакъв коментар.

Шамана каза на Као:

— Ти ще гледаш козата. Не я оставяй вързана, ще прегризе въжето и ще избяга. Вързана само ще я пасеш, а ще изплетем ограда, където да стои докато спиш.

Као достойно понесе обидата. Той да се занимава с коза! Као искаше да става ловец. Жените се занимаваха с кокошките. Все пак покрай козата щеше да е по-близо до Пеа.

След малко на завоя на реката видяха дънера с който Као бе плавал.

— Сега ще ви покажа! — извика Као и скочи на дънера преди да са го спрели. Клона още беше там. Хвана го и се одтласна от брега. Острата болка в изранените ръце го накара бързо да се върне. Ловците гледаха неодобрително и баща му пак го перна по врата, но съвсем слабо.

— Само проблеми създаваш Као. При козата ти е мястото. — това бе присъдата на шамана.

Като се върнаха се заеха да сплитат откършени клони за козата и козлетата.

Вечерта Пеа пак дойде при него. Сега вече ѝ се порадва истински.

От другия ден под всеобщия присмех Као тъжно поведе козата за една връвчица. Само Пеа се подсмиваше дяволито отдалеч.

Не след дълго шамана му доведе още едно козле, след няколко дни още едно. Не стига другото ами и трябваше да дои козата в една кратунка когато Муна дойде с бебето за мляко. Когато бе по-далеч с кратунката идваше Пеа.

Постепенно Као започна да познава и да разбира козлетата, колкото и да бяха вироглави. Другите момчетии му викаха:

— Миришеш на коза! — и бягаха от него.

Когато беше сам Као се доближаваше до реката и се опитваше да намери начин да се задържи на едно дърво, което плува във вода, но винаги дървото се завърташе и той цопваше във водата. Пробва и с две дървета, но не ставаше и не ставаше.

Един ден се сети за страничния клон на дънера. Дълго се оглежда, но не видя нищо подобно. Започна да събира всякакви черва

и върви и да пробва да вързва клечки докато получи някаква устойчивост. Само клечки вързани на триъгълник даваха нещо устойчиво.

Нещата започнаха да се усложняват. Пея му каза, че евентуално ще има бебе, но има много време докато ѝ проличи.

Това го накара да пришпори експериментите си. Със сигурност знаеше, че няма да му дадат Пеа за жена, защото баща му бе беден, а нейния баща кроеше планове да я ожени за внука на шамана и да стане вожд, какъвто без благословията на шамана не можеше да стане. Вожда от доста време нямаха, защото шамана не обичаше синовете на бившия вожд. Освен големия бой който ще отнесе, можеше и да го убият, в най-добрия случай щяха да го прогонят завинаги, а можеше и Пея да убият. По тези въпроси големите бяха безкомпромисни и шамана не беше милостив, още повече, че шамана ѝ бе хвърлил око за съпруга на внука си — тантурестия Симо.

Започна да събира много нагоре по течението на реката сал в един шубрак.

С Пеа се виждаха много рядко, за да не будят подозрение. Бяха се уговорили, ако възникне опасност да преместят белия череп на оградата на козарника с един кол. Този ден дойде много по-скоро отколкото предполагаха, още на следващото пълнолуние.

БЯГСТВО

Сутринта, когато Као отиде да изведе Козата и козлетата видя отдалеч че черепа е преместен. Огледа се и като не видя нищо подозрително изкара козите като тръгна надолу по течението на реката, заобиколи селото отдалеч и се насочи към сала. Свря козите в една долчинка наблизко и зачака.

Не след дълго се появи крадешком и тънката фигура на Пеа, прикривайки се зад храстите. Пеа не забелязваше двамата ловци, баща ѝ и брат ѝ които я следваха, но Као ги видя. Остави козите и се качи на сала, като отвърза въжето. Когато тя се показва Као и подвижна:

— Бързо, зад теб са.

Пеа се обърна, не видя никого, но за всеки случай се затича към него. Спря за миг преди да стъпи на дърветата, Као я хвана за ръката и я претегли към себе си и с крак отблъсна сала от брега.

Точно тогава изскочиха баща ѝ и брат ѝ. Баща ѝ много приличаше на неговия баща, нисък, набит и широк, мощен с рошава брада и коса. Той с два скока се докопа до въжето с намерение да изтегли сала на брега и да се разправи и с двамата.

Као само пусна края на връвта и тя бавно заплува към баща ѝ, който втрещен гледаше как се отдалечават от него. Као с няколко сигурни тласъка го закара на дълбока вода, така че нагазилия ѝ във водата брат да не може да ги достигне. Той обаче хвърли копието си. Понеже бе до кръста във вода хвърли слабо и Као го отклони с клона, който използваше за гребло и копието цопна във водата. С още няколко тласъка сала стана съвсем недостижим и Пеа прибра копието на брат си. Съвсем истинско копие с остър кремъчен връх.

— Все ще ви намеря и ще ви убия! — съскаше брат ѝ. — Ти си позор за нас.

Пеа седна на дърветата и каза тихо:

— Той целеше мен, Као. Брат ми се целеше в мен.

— Сега аз съм с теб. — успокои я Као.

Куай навлезе във водата и заплува към сала. Изчакаха го за да го качат и течението ги понесе надолу.

След малко се показва селището. Няколко камъка цопнаха около сала и шамана ги прокле вълци да им влачат червата.

На няколко пъти сала се завърташе, но Као се справи и стигнаха до острова, където той вече бе попадал веднъж. Там щяха да са в безопасност поне за известно време.

Проблемите се появиха веднага — нямаха огън и храна. Пиеха яйца и ядяха сурова риба, но колко време можеха да изкарат на такава диета. Поне на острова нямаше хищници. Као се замисли дали да не се опита да открадне огън от селото, но Пеа се възпротиви. Много беше рисковано.

Као счупи няколко големи клона и ги върза, а Пеа започна да плете трева за покрив.

Всеки ден Као ходеше на другия бряг и залагаше примки, а Пеа събираше яйца и плодове от острова. Козлетата бяха пораснали и бяха станали бързи и пъргави за да ги хване. Уби няколко кози с копието на брат й, но окачиха месото да съхне.

После дълго време Као не носеше нищо. Пеа не го питаше нищо, докато един ден Као не се появи с вързани кози и козлета на сала.

Пеа подскачаше около брега заедно с Куай.

— Ти си велик ловец Као.

— Виждаш ли! Никакъв ловец не съм. Сплетох около една полянка като козарник и те сами влязоха.

— Не си ли гладен? Защо ги пускаш? — настръхна Пеа при вида на това което правеше Као.

— Къде ще отидат? Ние сме на остров! Ще ги изядем когато сме гладни, не сега. Сега можем само мляко да прием.

Липсата на огън обаче ги огнетяваше. Какво ли не пробва Као, но само шамана знаеше тайната.

Веднъж като гонеше едно прасе копието на брат й не улучи и се удари в един камък и се счупи кремъчния му връх и изхвъркна искра, като от огън. Свинята избяга, но Као бе доволен. Започна да чука с какъвто камък намери по кремъка и понякога изскачаха искри. Прибра се веднага, като по пътя събра няколко необработени кремъка и камъни.

Пеа дълго се чудеше какво прави. Не й обръщаше внимание и чукаше камъните един в друг.

Накрая търпението бе възнаградено. Правеше си остриета за копие и се опитваше да пали огънят искрите. Тя разчисти място и му донесе суха трева, с каквато майка ѝ разпалваше огън и няколко сухи съчки. След дълги усилия накрая успяха да разкъсат от искра сухата трева и само внимателното подухване на Пеа породиха първото пламъче. Този ден ядоха печени яйца и месо до насита.

Скоро се наложи да ловят козите една по една и да ги затварят в обширен козарник защото бяха на път да оглозгат острова. Ходеха и двамата на другия бряг да кършат клонки и да скубят трева за да ги хранят.

Пушека от техния огън бързо доведе ловците до острова им. Крещяха заплахи и хвърляха камъни от брега, единствено Куай им отговаряше винаги.

Идваха периодично през няколко дни, но разрешиха идванията. Накрая идваха или неговия, или нейния баща, поседяха, поседяха, пооглеждаха ги и си тръгваха. Баща му Баку ги съветваше да се махат по-далеч. Винаги оставяха по нещо за ядене по брега и се отдалечаваха.

С напредването на времето птиците оредяха, млякото на козите намаля. За двамата имаше предостатъчно, а ѝ крехкото тяло на Пеа наедряваше видимо.

Един ден Као бе спрял до една локва и нареждаше камъчета по едно недоизгоряло парче дърво и съответно пускаше същия брой камъчета в поклащаща се в локвата кратунка. Кратуната и парчето дърво бяха почти еднакви, но дървото потъваше на третия камък, а кратунката потъваше само на един пръст по-дълбоко и можеше да носи още камъчета. Као ги гледаше замислено, когато чу гласа на баща си.

Имаше новини от селото, лоши новини.

— Као, ела тук.

Као се подчини. Баща му сигурно имаше основателна причина да не иска да говорят през реката. Като пристигна на брега и издърпа сала каза:

— Как сте в селото. Имате ли храна?

— Ще ти кажа, а вие имате ли храна? — с това Баку приключи обичайните любезности. — Как е Пеа, майка ѝ цял ден ходи след мене и поръча да я видя.

Пеа стоеше на брега срещу тях и Баку я виждаше.

— Ела на острова и постой при нас. — покани го Као.

— На това нещо не се качвам. Трябва да ти кажа нещо. Дивеча намаля и ловците срещнаха други ловци. Брат й Маро е пострадал, ръката му е счупена. Попу е убит с копие.

— Как е станало? Защо?

— Ловците отишли много нагоре по реката, на три дни път, тогава ги нападнали.

— Маро хвърли копие по Пеа.

— Сега Маро не говори за това. Храната стана малко, а зимата още не е дошла. Други ловци са ги срещнали и на два дни път. Рано или късно ще открият селото. Дядо ти, когото не помниш, този който го уби глиган е разказваше, че неговия дядо е живеел до голямата вода Море и след като им открили селото ги нападнали. Убивали ловци и отвлечли жени. Тогава сме се скрили в тези гори. Сега ни нападат и от планините. Питам се дали не може да прехвърлим селото на другия бряг.

— На другия бряг никой ли няма.

— Поне никой не сме виждали до сега.

— Ела на острова и хапни с нас. — настоя Као. — Ако ще се прехвърляме на другия бряг, все ще трябва да се качиш на сал.

Баку неохотно се съгласи. Щом се разгледа мъдро каза:

— Напролет ще дойде много вода и ще ти залее колибата. Нека направим нова по-нависоко, до козарника.

Пеа много се притесни за брат си Маро и се сви в ъгъла на колибата, докато те говореха навън.

— Вече можете да се върнете в селото.

— Защо да се връщаме? — Попита Као.

Баку не отговори, само очите му гладно гледаха козите.

— Откъде взе огън? Това исках да те питам през цялото време.

— Сам си го направих! — гордо отвърна Као.

— Боговете са те дарили с дарба на шаман? — подозрително го изгледа Баку.

— Боговете са милостиви понякога и от камъните изскачат искри. — отвърна Као. — Шамана благослови ли вожд?

— Не, но ще му се наложи скоро. На война трябва млад и силен вожд. Да не би ти да се кандидатираш?

— Не. — отвърна Као — Тук вече съм вожд.

Баку се засмя после се замисли. „Тук, на острова Као е и вожд, и шаман.“

Баку се застоя при тях няколко дни и направи доста неща, от нова голяма колиба до голям глинен съд който опече на специален огън в огнище високо като дърво. Као никога не бе виждал нищо подобно. Баща му не обясняваше много, освен: „Покажи го и ти на децата си, както дядо ми го показва на мен.“

Накрая дойдоха майката на Пеа — Енга и неговата майка — Мофа с брат му Вава да търсят Баку. Бяха се притеснили за него. Другите ловци вече били на ден път от селото.

На острова стана населено и Као с жал уби едно мъжко яре за храна.

Решиха да оставят жените на острова и за всеки случай опънаха едно въже между острова и брега, при нужда да влачат сала по него. Енга бе най-недоверчива, защото мъжът ѝ веднъж бе държал въже на сал.

Когато Баку, Вава и Као стигнаха до селището всичко бе почти приключило. Тяхното появяване обърна в бяг нападателите, които си помислиха, че друга голяма група ловци идва на помощ. Као все пак отнесе един удар от хвърлен камък по гърдите. Имаше много ранени и няколко подпалени колиби, но нападателите бяха отблъснати. Вожд бе Додо, макар и с рана от копие на бедрото.

Четири убити нападатели и двама пленника, единия от които съвсем млад войн при бягството си налетя на Баку толкова ненадейно, че Баку го цапна през краката с дръжката на копието и го залови.

Гърдите боляха Као и имаше синьо петно от удара, но той разглеждаше трофеите от заловения. Чудни бяха оръжията му. Имаше кожена лента с каквато хвърлиха камък по него и огънат клон вързан с ремък. На никаква цена не биваше да убиват пленника преди да им каже как се използват. Голямо самочувствие са имали нападателите, че двадесетина човека да нападнат цяло село.

Като човек с най-малко грижи тук, Као се зае с пленниците. Езика на пленника бе близък до неговия и макар и трудно се разбираха.

— Как се казваш?

— Зак.

— Колко души бяхте?

— ...?... — пленника каза нещо неразбираемо.

— Покажи с ръце!

Ръцете на пленника се отвориха два пъти и още три пръста.

Као сви два пръста за пленниците и още четири за убитите. Оставаха три цели ръце, дори да имаха и трима ранени, пак можеха да нападнат.

— Защо ни нападате. Може да ловувате с по-малко жертви.

— Жени.

— За жени?

— Да.

— Тогава защо нападнахте ловците?

— Нападнахме само с оръжия каквито и те имаха за да раним един и да ги проследим до селото. — Това обясняваше защо брата на Пеа и другите са били оставени да се измъкнат.

— А вашите жени?

— Лоша болест. Като се върнахме от лов всички в селото бяха мъртви. Всички.

Као хвана каишката с която бяха хвърлили камък по него, взе един камък и с много обяснения на вързания пленник разбра, че трябва да хване двата края и да сложи камъка на провисналата част, след което да завърти и да пусне единия край.

После взе лъка. Почука с него като с тояга, опъна ремъка и не виждаше как това нещо ще хвърли остра пръчка. Не след дълго намери една здрава и някак по описанията на пленника я сложи на ремъка. Опъна малко и като я пусна тя отскочи на няколко крачки. Значи трябва да се опъне по-силно.

— Къде е вашето село.

— Няма го, всички са мъртви.

— Добре къде беше.

— На осем дни път.

— Покрай реката ли?

— Четири дни, после през хълмовете още четири дни, на два дни от морето.

— Ходил си до морето?

— Да.

Това бе много интересно, но Као се зае да оглежда пораженията на селото. Мъхът по бузите му можеше да побелее като на старец от

гледката. Над двадесет убити мъже и две деца, много ранени някои от които сигурно щяха да починат. Селото нямаше да се възстанови докато е жив. Много млади мъже бяха убити.

Като се върна, другия пленник бе умрял.

Вечерта мъжете се събраха около огъня. Као отиде непоканен и никой не го изгони. След горчивото благодарство за великата победа на шамана се омълчаха. Донесоха вожд Додо. Раната в бедрото му бе от стрела и не изглеждаше много зле.

Додо набързо разпредели задачите и пак се умълчаха.

Као стана, никой не възрази, дори шамана и каза:

— Те ще нападнат пак.

Всички погледи се впериха в него, а баща му го дръпна за ръката да седне и да мълчи.

— Говори Као. — шамана се обърна към него уважително.

— Разпитах пленника. Селото им е загинало от болест. Ще отвлечат жени. Казах.

— Да убием пленника. — сега се сетиха за него и болката от загубените близки се обърна в ярост.

— Не печелим нищо. — сръза ги шамана. — Ома пи достатъчно кръв днес и Ло прие телата на убитите. И той е сит. Нека се замислим кой ще ловува за да изхранва селото. Нека любимецът на Ло — Као каже какво да правим.

— Имат оръжия каквито нямаме. — Каза Као. — По-възрастните трудно ще свикнат с тях. Нека децата и младите бойци се учат да ги правят и да си служат с тях. Докато се научат обаче има много време, а те ще нападнат скоро.

— Едва ли ще нападнат селото. — тихо каза Додо.

— Ще се опитат да отвлекат жени. — каза Као. — Или ще ни избиват системно, докато селото съвсем остане без мъже. Нека пуснем пленника да ги намери и да ги доведе тук.

— И после да ги убием. — обади се някой.

— Тихо, разбира езика ни. — каза Као.

— Кой ще храни семействата на убитите? Замислете се. — поде шамана.

— Доведете тук пленника и няколко девойки. — Каза Додо. — Никой никого повече няма да убива. Те няма да станат едни от нас, но

техните деца вече ще са от нашето племе, а до тогава ще хранят децата на убитите.

— Племето на мъжа е племето на жена му. — потвърди шамана. В интерес на истината това сега го измисли.

Докараха и развързаха пленника. В тъмното имаше няколко девойки, но не се виждаха.

— Завърти се!

Пленника се завъртя.

— Имаше ли жена в твоето село?

— Не, аз съм млад ловец.

Додо се обърна към мрака:

— Някоя иска ли го за мъж?

— Аз. — обади се веднага женско гласче.

— Мата? — Додо се зачуди на смелостта ѝ. — Вземи го и го води. Твой е. Ей ти, как ти е името?

— Зак, вожде.

— Зак, подарявам ти живота. Бъди мъж на Мата, но ако видим оръжие в ръката ти си мъртъв. Можеш да излизаш от селото и ако видиш някой от твоите му кажи да дойде сам и да си остави оръжието до реката преди да влезе в селото. Щом искате жени, тук има, да дойде с мир.

— Разбрах вожде.

— Шамана да ги благослови с благодатта на Ома. Казах!

Шамана хвана ръцете им и запя песен за топъл огън и малки деца. Като чуха тази неуместна песен за сватба в изпълненото със смърт село, няколко жени подадоха глави от колибите и се скриха бързо.

На другия ден Као си тръгна. Нямахше желание да се връща в селото, острова му харесваше. Като оцени как стоят нещата в селото сигурно щяха да му изядат козите, но през лятото щеше да хване други. Сега щеше да чака шамана да дойде да го моли за храна. Зимата тепърва предстоеше. Тогава щяха да си поговорят дали наистина вълци трябва да му влачат червата. Трябваше да го накара и на него да му пее за топъл огън и много деца. Истински се страхуваше да не стане нещо с Пеа и детето, ако не са благословени от Ома.

ЗИМЕН ЛОВЕЦ

С напредването на зимата запасите на племето намаляваха бързо и скоро пред острова на Као цъфна вожда. Той след добро похапване поиска от као да прехвърли на другия бряг неколцина ловци, които да видят какво може да се ловува на другия бряг. За Као това не бе голяма изненада, интересно бе кои са се пристрашили да дръзнат да безпокоят великия бог на реката Ло. Думите на вожда не бяха заплашителни, но звучаха като заповед.

— Трябва да се помолим на Великия бог Ло за милост, а и аз не смея да стъпя на другия бряг от страх да не би вълци да влачат червата ми, както бях прокълнат.

— Не ставай заядлив Као. Всеки знае, че вълци могат да влачат червата ти и на нашия бряг, още повече, че шамана те прокле на нашия, а не на другия бряг и там може проклятието да не е в сила. Така де, как проклятието ще премине през великия бог Ло, който отнася всичко и което е отнесъл не се е завърнало, с изключение на тебе.

— Тогава помоли шамана да снее проклятието, за да не погуби то и вас заедно с мене.

— Као, малък си, но си много упорит. Аз не съм пратеник на шамана и ако имаш с него неуредени проклетия се разправяй с него. Всички мен гледат да поведе ловците и да ги нахраня.

— Така или иначе няма да тръгна през владенията на Ло преди да ме благослови шамана.

— Нали преди малко преплува от острова до тук през владенията на Ло без благословията му?

— Да, но преминах половината река и на собствен риск. За да преплувам цялата река и да ви превозя, трябва да ме благослови. Шаманите също ядат.

— Изнудваш!

— Не, предлагам да уважаваме боговете, освен това ще угостя всичко с две кози, когато ми благослови съпругата.

— Ставаш нагъл.

— Да, но шамана става гладен. Освен това ще ви науча да плувате сами и да не сте повече зависими от мен. — Као не си правеше илюзии, че с няколко опита, а и подгонени от глада до три дни с цената на жертви ще се научат и той щеше да стане излишен.

— Можем да заповядаме на пленника да го направи. Защо ли се занимавам с теб. Ти се държиш така, все едно не сме от едно село.

— Да, вече не сме от едно село. Моето село е тук. Ако пленника ви изостави на другия бряг и докато ви няма неговите хора нахълтат в селото, пак ще ме викаш, само че от другия бряг. По-добре да се разберем. Идвам в селото с жена си и две кози. Снема проклятието от нас. Благославя ни за дълго здраве и много деца. После благославя мен и ловците.

— Ще говоря с него и може да го убедя. За всеки случай елате след три дни в селото. Като те зная, като нищо ще натовариш жена си и козите си и ще тръгнеш надолу по реката да търсиш друг шаман и на него да дадеш кози. За две кози през зимата и аз ще ти пея за много деца. Майка ти и нейната майка ме помолиха да ви накарам да си дойдете в село. По-добре си живееш тук Као. Само проблеми създаваш. Вече се държиш като вожд, а в едно село двама вождове са много и аз си тръгвам.

Вожда направи няколко крачки и се обърна:

— Забравих да ти кажа Као, приятелката на жена ти Хара си взе един пленник. В селото вече станаха повече от една ръка пленници и ако си събираш племе мога да ти пратя поне тях двамата.

Това звучеше по-скоро като молба, Као да изхрани поне още двама през зимата. Жена му вече махаше от другия бряг от радост, че самотата ѝ свършва.

— Да, ще ги взема. Мога да взема и още някого.

— Вече си вожд Као. Довиждане вожде. — това не прозвуча несериозно.

— Довиждане вожде. — отвърна Као.

След три дни Као и жена му пристигнаха в селото пеша за учудване на всички, които ги очакваха на сал. Шамана претупа церемониите презрително бързо, но така или иначе боговете бяха уведомени за новите реалности.

Као се учуди от няколко желаещи да дойдат при него на острова, но твърдо обеща само на един.

На другия ден след като изядоха козите, Као взе със себе си трима млади ловци и се заеха да строят сал който да носи поне тях. До пладне бяха готови. Взеха три топа дълго въже и отидоха на другия бряг без проблеми. Вързаха въжето на едно яко крайбрежно дърво, върнаха се обратно и завързаха другия край на въжето за друго дърво до селището. Као направи две клопки и завърза сала за въжето на две места. Това за сега им стигаше. Всеки един от тримата придърпвайки сала по въжето отиде заедно с Као на другия бряг и се върна. Као реши, че не му влиза в задължението да ги учи на свободно плаване, а пък и не искаше ако стане нещо да обвинят пак него. Достатъчно дълго живя с проклятието вълци да му влачат червата и страха това да не се случи наистина.

Много му се искаше да вземе на острова първия пленник Зак, но двама пленника срещу него сам с младата му жена не бе добра комбинация и за това с много преговори взе млади семейства, едно от своя род и едно от нейния и това на приятелката ѝ ,няколко старци, както и една вдовица с три деца и майка ѝ, заедно с по-малкия му брат общо петнадесетина човека. Това бяха възможностите му.

На острова за негово учудване пленниците се почувстваха по-свободни. Веднага след като построиха колиби на семействата се заеха да кършат клони и да ги набучват в три гъсти колони около новосъздаденото малко селище. На въпроса му какво правят, отговориха кратко: „Ще видиш след време.“

Као едвам ги дочака да свършат и ги накара да му направят всички възможни оръжия които знаят.

— Не можем, Каза Поо. Ако ръката ми докосне оръжие, ще ме убият.

— Да, това и аз го чух, но вожда не е тук.

— Аз съм дал дума.

— Дал си дума на вожда на селото, а не на вожда на острова. В селото няма да ходиш с оръжие, тук също, но аз ти разрешавам да го направиш и да обучиш ловците и децата да си служат с него.

— Ти ли си вожда? — попита Поо. — Много си малък.

— Затова съм малък вожд. Като порасна ще стана голям вожд. На този остров аз съм вожда. Ако не искаш да си тук, върни се в селото или върви където искаш. Казах!

— Добре — съгласи се неохотно Поо. — Тъй да бъде, но преди да направя нещо подобно, ще помоля вожда на селото да ме освободи от дадената дума.

— Така да бъде. — Као също побърза да тушира конфликта. — Ще отидем всички в селото на празника на слънцето. До тогава можеш да показваш без да пипаш. Видях как хвърляте стрели. Това служи за лов. Ти с какво ще ловуваш или си кандидат за козар. До другата зима ще имаш дете от жена от нашето племе и ще си част от нас. Тези оръжия ми трябва за лов преди всичко, защото трябва да доживеем до другата зима. Между другото, нали с брадва сякохте клоните които набихте в земята, или това не беше оръжие? Щеше да е оръжие, ако с брадвата заплашиш някой от нас.

Пленниците се спогледаха.

— А ти? — обърна се Као към първия пленник — Зак.

— Ще ти направя оръжия, — Каза той с готовност. — но и аз ще искам разрешение от вожда в селото.

— Тогава направете нещо което го няма тук и не е оръжие, но да е полезно поне за храна.

Поо взе един няколко ремъка и един чепат клон. Заплете ремъците и натопи клона в реката. Всички с учудване гледаха и не виждаха смисъл в това, докато над съоръжението не мина една едра риба. Тогава Поо с едно движение изхвърли рибата на брега.

— Ето това исках. — Каза му Као.

Зак започна да учи децата да хвърлят камък с прашка. Поодариха се някои, но едно от децата дори успя да улучи птица.

В това време Поо измоли няколко кози кожи и започна да шие дреха на жена си. Као и жените го гледаха с изумление. До сега през зимата връзваха кожи, за да се стоплят. Поо поставяше кожата върху камък и чукваше отгоре с друг камък. После провираше тънък ремък през дупката и го връзваше. С такава дреха вятъра не беше страшен.

Као се зае да повтори наученото, но Поо го спря.

— Остави това на жените, вожде. Те го могат по-добре.

Као изви един дебел клон и отчупи една права пръчка.

— Това ме интересува най-много. Какво се прави?

— Постави пръчката по средата на лъка. Опъни и пусни.

Пръчката отлетя на двадесетина крачки.

— Така. Пробвай пак.

— Направи ми истинска стрела.

Поо дълго избира пръчка и доста време я оправя. Пече я на огън и я огъва. Накрая разцепи предния ѝ край и с тънко ремъче завърза на върха ѝ един кремък, както се вързва на върха на копие.

Као внимателно повтори всичко. На другия ден след много опити простреля птица. Беше толкова горд от себе си и нареди всички ловци и момчета веднага да и направят лъкове и стрели. Нищо, че Поо не одобряваше дървото на лъковете. Нека тренират с тези лъкове които имат сега и с прашки.

Пак се загледа в кратунката, която се люлееше върху глинената купа изпечена от баща му. Едва докосваше водата и като пусна няколко камъчета потъна съвсем малко. Ако се направи голяма кратуна, вътре и човек може да плува, но такива големи кратуни няма. Кратуната беше съвсем тънка, като кожа ... Кожа. Као подскочи. Утре! Само да съмне. Жена му се свря до него на топло. Нея я вълнуваха други мисли.

Още сутринта започна да плете голям кош, като този с който носеше листа и трева на козите, но много по-голям и издължен като дънера. Сега имаше доста хора да се грижат за дреболиите от живота и той реши да се възползва от положението си на вожд. започваше да му харесва. До обяд облече коша с кожи съшити както Поо му показва и го сложи в реката. Също като кратуната едва докосваше водата и се килна на една страна. Као се качи. Коша се обърна и той и плъсна във водата. Мислеше, че никой не го гледа унесен в работата, но избухна дружен детски смях.

Отърси се и измъкна коша от реката. На всичко отгоре коша пропускаше вода, а кратуната не пропускаше. Жена му го гледаше укорително.

— Пропуска вода.

— Подсуши се за да не изпусна тебе. Детето има нужда от баща. Добре, че другите ги няма, за да не ти се смеят и те.

— Кожите пропускат през шевове. — продължи той настървено. — Докато се обърне направо църкаше по краката ми.

— Като се обърна ти се видя още вода. Ло ти прости и този път. Водата бяга само от мас и лой.

Поо беше прав, жените се справят по-добре с тези неща. Обърна коша. Загрязан лой и внимателно заля всеки шев.

Усещайки намерението му да пробва пак жена му се възпротиви:

— Не се качвай! Сложи коза или камъни. Козата ще прежаля, но детето ми има нужда от баща.

Као пак я послуша. сложи в коша камъни колкото тежи той. Нагази в реката. за негово учудване коша потъна съвсем малко и само тук таме просълзяваше вода. Събра кураж и той стъпи вътре. коша потъна още съвсем малко, залюля се и заплува. Као трудно пазеше равновесие, а и вятъра се засили, затова седна. Изведнъж лодката стана стабилна. Бодна няколко пъти с дръжката на греблото което бе направил от чепат клон и парче кожа. Лодката се плъзгаше леко по водата.

Загреба няколко пъти и тя се завъртя. Задника му започна да се мокри. Докато се връщаше към брега усети как да гребе. Или малко настрани, или веднъж от едната страна, веднъж от другата. Изправи се на коляно и извика силно на жена си. Бе доволен от себе си.

Вятъра го тласкаше в гърдите. Жена му го гледаше и пищеше от ужас.

Као забеляза, че се движи срещу течението. Жена му се молеше на Ло за живота му, но Ло си бе наумил друго и му откри още една тайна. Као се приведе и лодката тръгна надолу. Изправи се и лодката първо спря, после тръгна съвсем слабо нагоре. Вятъра! Велики са тайните на Ло и той бе неговия любимец, затова само на него ги откриваше. Сега бе време за връщане, защото в коша се плискаше педя вода, а Као знаеше какво става, когато кратунката прелее.

Вечерта децата разказаха как Као без да мръдне е тръгнал срещу течението по волята на Ло. Такова чудо и възрастните не бяха виждали. Гледаха на Као с надежда и увереност. Той бе избран от Ло.

Няколко дни ходи на лов, но мисълта за лодката не му даваше покой. Наклепа я с лой още по-добре и си спомни за големия клон който стабилизираше дънера по време на първото му плаване. Привърза солидно парче дърво с дълъг клон към лодката и се качи смело. Това вече бе друго нещо, а и лодката не сълзеше. Качи вътре кучето си и младия пленник. За жалост нямаше вятър, но за сметка на това хванаха толкова много риба с греблото с мрежа, колкото не можеха да изядат. На следващия ден подухваше вятър, но колкото и да стоеше прав, дори и двамата с пленника да са прави, не стигаше

лодката да тръгне срещу течението. Наловиха риба и се върнаха още преди пладне. Жена му тъкмо чистеше колибата и изтръскваше рогозката когато вятъра я поде и отвя боклука. Вятъра! Ло му говореше и чрез жена му. Взе рогозката и я помъкна към лодката. Всички знаеха че е обсебен от Ло, но Ло чрез него щедро им даваше храна и му прощаваха. Набързо я върза за един клон и се качи в лодката. Разпери рогозката и лодката тръгна нагоре. Сви я и лодката тръгна надолу. Върна рогозката на жена си, която видимо съжаляваше, че се е хванала да живее с него, поне за пред хората. След пладне наловиха още риба и с пленниците и се отправиха към селото. При пристигането си обаче лодката се наниза на един клон. Добре, че това стана на самия бряг.

Там много им се изненадаха, още повече се изненадаха на многото риба, която им даде. Као поиска от вожда да позволи на пленниците да носят оръжие за лов.

— Не! — вожда бе категоричен. — В селото няма да носят оръжие, докато не им се роди дете. При тебе ти решаваш, ти си вожд, да носят каквото искат, но дойдат ли в селото с оръжие ще ги убия.

Као и на това бе благодарен. Те бяха свободни от думата си извън селото.

Наложи се да кърпят лодката и да изгребват вода, но се върнаха на острова по смрачаване, порядъчно изплашили всички. Као обаче бе доволен, защото имаше двама пълноценни ловци, а и на всеослушание бе признат за вожд. За толкова риба дори шамана му пъ благословия за успешен лов и дълъг живот. Дори баща му не го паргоса по врата.

Ло ти прости и този път. Водата бяга само от мас и лой.

ПРАЗНИКА НА СЛЪНЦЕТО

Празника на слънцето наближаваше, но на острова на Као се случи голям проблем. Поо бе видян от брат му Вава с вдовицата Сомата да се търкалят в сеното на козарника. Това бе следващото голямо изпитание на Као като вожд. Брат му първо каза на него, но така или иначе това не можеше да се крие дълго. По традиция прелюбодейците се наказваха, но с какво? Възрастните уреждаха тези неща без много приказки пред малките. Дали трябваше да ги прогонят или да ги убият с камъни?

„Ами ако брат ми клевети пленника и няма нищо такова? Не, най-вероятно е истина. Сомата също е жена. Аз, Као, може и да не я забелязвам, но вождът Као трябва да вижда тези неща.“ — такива мисли се въртяха в главата му. — „Не бива да ги убиваме, достатъчно кръв се проля вече. Ако ги прогоня, Хара остава без мъж и Пеа ще ми издере очите. Мога да върна Сомата в селото, но това не решава въпроса. Какво да правя? Това едва ли ще е последният подобен случай и не бива да се насърчава разврата. Докато Сомата е без мъж, утре някой друг ще ѝ налети. Въпроса не е само в нея. Утре някой друг ще налети на някоя друга, нямаше сила която да спре това, независимо какви са наказанията. Нима самият той и Пеа не знаеха какво е наказанието? Това спря ли ги?“

Писъкът на Хара му подсказа, че слухът е стигнал и до нея. В общност от петнадесетина човека не можеш да скриеш нищо.

Као отиде до най-стария от старците Гато и се благодареше, че ги е взел.

— Бъди здрав Гато. — поздрави Као.

— Де го здравето, де го, всичко ме боли. Този вятър дъжд ще докара. Ти как се сети за мен?

— Този вятър вече докара тъмни облаци и вече се чуват писъци.

— Тънки работи са това, а и аз не чувам добре. — отговори Гато, който се сви неестествено и почернялото му сбръчкано лице се разля в усмивка, в която всяка бръчка бе една болест — Млад съм, затова дойдох при тебе.

— Преди да цопаш във водата обаче не дойде. Ако бях по-млад сигурно и аз щях да цопам с тебе, като знам колко ми беше акъла на твоите години. Добре, че си дошъл, ама се сети чак когато имаш нужда и не знаеш какво да правиш.

— Така е, Гато, не знам какво да правя.

— За такова нещо е редно да ги убием с камъни.

— Зная, но не бива да стигаме до там. — отговори Као.

— Ти си вожд, ти решаващ. Много ти се иска да си вожд, ама не е лесна работа.

— Вожд не е лошо да е млад и силен, ама трябва да има и някой стар и мъдър.

— Хе, стар не значи мъдър. Искаш да избягаш от отговорност и да се скриеш зад мен, като детенце зад майка си.

— Не, Гато! Искам само мъдър съвет, а аз ще реша и ще поема отговорност.

— Хара не е за Поо. Момиче беше, а той е доста по-голям от нея. Прибързала е, уплашила се е да не остане без мъж. Сомата по си е за него, а и брат ти Вава може да е заглеждал Хара и сега да ѝ мъти живота. Тя е почти колкото него. Помня аз.

— Какво да правя?

— Изчакай три дни. каквото и да направиш, само те си знаят какво е било. То си е тяхна работа.

— Когато нещата стигнат до мен, ще стане моя работа. Между другото, ти нали знаеш ритуалните песни на шамана.

— Че кой не ги знае, обаче аз не съм шаман.

Као замълча.

Проблема стигна до него чак на следващия ден вечерта. Караха се, викаха и се проклинаха. Заклевах се и се заплашвах. Пеа му изгриза ушите да се намеси, но Као ги изчака да дойдат при него.

Естествено първа дойде Хара. Тънката ѝ фигура бе повяхнала и се носеше като привидение в мъглата.

— Веднага искам да си отида в селото.

— Добре. — съгласи се Као.

— Ти нищо не правиш. Убийте го с камъни. Никаквец. Преди три месеца момиче отидох при него, а той тръгна след баба ми. — сега Хара се сви като куче, готово да се защитава и Као дори изпод кожата се вгледа в пречупващите ѝ се коси, които описваха бюста ѝ.

— Това са само приказки Хара. — Као се усети, че не бива така нахално да зяпа Хара. Как не я е забелязал до сега. Наистина си беше бледа и това я правеше още по-красива. Поо наистина е глупак да я изгуби. Вдовицата бе суха, но деформирана. Као чак сега направи разликата. Загледа се в кучето си започна да го гали.

— Не го искам. Искам да си отида в селото.

— На празника на слънцето ще отидем.

— Аз тръгвам веднага и ще кажа на Додо какви ги вършите тук.

— Сама ли ще тръгнеш? Хара, изчакай да се запълни месеца и ще отидем всички.

— Няма да чакам ... — Хара се разрида и пеа изскочи да я прегръща и утешава.

Као побърза да се измъкне. Отиде при Сомата.

— Сомата, срещу теб има тежки обвинения.

— Е и? Аз ли да ѝ пазя мъжа, като тя не си го пази. За всяко нещо мене вдовицата обвиняват. Помниш ли кога загина мъжа ми? Едва ли помниш. Аз също съм жена. Какво толкова е станало. Голямо чудо? На нея ѝ го подариха, а за мен никой не помисли. Дори не ме повикаха, а той е вече бил женен, и той е вдовец.

— Значи е вярно?

— Брат ти пресилва нещата. Той още в селото заглеждаше Хара, ама тя не го виждаше.

— Твърдиш, че брат ми Вава лъже?

— Да! Бях с Поо в козарника и той ме задяваше, ама толкова. Кой не го е правил с мен или другите вдовици. Кой от къде ни види, все ни се предлага. Какво съм тръгнала да се обяснявам на келеш като тебе.

— Као е келеш, Сомата. Вожда не е келеш. Сега те пита вожда.

Сомата също се разплака за тежката си съдба и разговора приключи.

Дойде ред да приказва с Поо.

— Поо, аз съм вожда Као и съм дошъл да те питам.

— Зная кой си. — мрачно отвърна Поо.

— Защо го направи Поо?

— Какво толкова съм направил, само я поопипах.

— Друго чух.

— Нямам какво повече да кажа. — отговори Поо. — Сам ли трябва да си тръгна или ще ме изпъдиш официално?

— Не съм решил още. — отвърна Као. — Най-вероятно Хара ще го реши. Ако тя те приеме отново, оставаш.

Као намери Вава да събира сухи дърва край реката.

— Ти ме излъга братко. Защо?

— Не съм те лъгал бате. Видях ги и казах каквото съм видял.

— Съзнаваш ли какво причини на Хара. Казват, че си харесвал Хара и нарочно си засилил нещата. Ти си опасност за всички тук.

— Хара осъзнава ли какво ми причини? Скочи на първия срещнат, а мен не поглеждаше. Сега какво искаш от мен? Трябваше ли да си замълча?

Този разговор също приключи.

Као разказа всичко подробно на Пеа и отиде на лов на другия бряг с Зак за три дни.

На третия ден се прибра привечер с добра плячка. От Пеа научи, че Хара и Поо не са се сдобрили. Сега трябваше да вземе решение.

— Пеа, ти какво мислиш?

— Брат ти е гадина. Развали живота на Хара. Това мисля.

— Той не е задирил никоя. — Као защити Вава.

— Ха, само виж какво стана. Десет човека не можеш да оправиш. Излага тебе като вожд. Това е лошото.

— Излез и кажи да накладат голям огън.

— Какво си решил?

— И аз не знам още, но ще трябва да ги накажа.

Пеа се измъкна тихо от колибата.

Когато замириса на печено месо Као отиде при Гато и му каза:

— Реших да оставя Поо на другия бряг, Сомата на нашия до следващото пълнолуние.

— Защо? — попита Гато. — За да оставиш Хара на брат си ли?

— Това не го решавам аз, а Хара. Тя иска да се върне в селото като ходим на празника на слънцето, а брат ми остава тук.

— Ти си вожд и решението ти е мъдро.

— Лишавам Поо и Сомата от правото да посрещнат Слънцето, а ти ще ги лишиш от благодатта на Боговете още тази нощ.

Когато се наядоха до насита, Као застана прав до огъня и обяви решението си, после накара Гато да изпее възхвала на боговете.

Естествено Поо и Сомата не бяха споменати. Още сутринта закара двамата на двата различни бряга на реката.

Когато дойде време да се ходи на празника Хара не се чувстваше добре и не дойде до селото, а остана на острова с Гато и двете старици.

В селото никой не го попита нищо за никого. Бяха се отчуждили или бяха научили каквото ги интересуваше от другаде. Понеже Хара остана на острова, Као се опита да остави брат си в селото.

— Кръвта на вода не става — срязва го баща му Баку. — Той е ти е най-сигурния човек. Брат ти е. Дори жена си можеш да смениш, но брата си остава брат. По-добре да е с теб.

— Много лошо се получи, татко.

— Ако си беше затварял очите, нямаше да стане по-добре. При тебе му е мястото.

На връщане видяха от далеч Сомата с трите ѝ деца и Поо на другия бряг на реката. Поо бе намерил начин да я пренесе при себе си. Отдалече, изправен до Сомата му се видя още по-едър отколкото си беше. Това вече значеше нещо. Сомата дори нагло им помахаша с ръка.

Като се прибраха имаше поне една добра новина. Хара нямаше да има бебе от Поо. Женски им работи. Пак са направили нещо много скришно, за което естествено научиха всички.

ПРОЛЕТНАТА РИБА

Тази риба не бе за изстърване, голяма, тлъста и едра. Всяка година идваше от морето и плуваше нагоре по реката. Когато излизаха по реката за пролетна риба Као често се заглеждаше в тънката струйка дим, която сочеше мястото на другия бряг, където живееха Поо и Сома. Тази струйка бе особена и неудържимо привличаше Као. Поо правеше нещо особено, ако съдеше по дима, правеше нещо бавно и упорито.

Един ден със Зак ги наближиха лодката от клони и кожа. Куай бе застанал на носа на лодката душеше упорито.

Видяха наниз от съхнеща риба и само до брега самия Поо качен върху един могъщ ствол на дърво и от самия ствол се издигаше пушека. Защо Поо палеше огън върху дърво?

— Как си Поо? — извика Зак.

— А, добре. Добре сме си тук.

На Као не му трябваше много за да разбере, че Поо прави лодка. Голяма лодка, много голяма. С огън я бе оформил отвън и сега с огън я прогаряше отвътре.

— Зак, ти можеш ли да направиш такава лодка? — съвсем тихо попита Као.

— Не, за пръв път виждам такова нещо, но съм чувал, че така са правили докато са живеели край морето.

— Интересно, и моето племе е живеело край морето, но от какво са избягали навътре в сушата.

— Някои са ни нападали с такива лодки. Поне така съм чувал.

— Поо, да дойдем ли при теб? — попита Као, изгарящ от любопитство.

— На брега има място за всички. — кратко отговори Поо.

Као се възползва максимално да поогледа, докато Сома му дърдореше за всичко за което се сети.

— Поо, аз те наказах леко. В замяна искам да видя лодката когато я завършиш.

— О, със сигурност ще мина край острова ти.

— Не, искам да я видя отблизо и да разбера как я правиш.

— Ако искаш идвай всеки ден, докато я правя. — На Поо му беше ясно, че не може да го спре да гледа, но направеше ли лодката веднага щеше да заmine надолу по реката. Нагоре нито имаше какво да търси, нито искаше да се връща.

Као се замисли: „Дали да не го нападнем точно преди да е готова и да му я вземем? Той ще си направи друга. — но веднага му проблесна — И да му я вземем, след година или две ще изгние. После кой ще ни направи друга? Трябва ние да се научим да правим такива лодки. Зак е добър по душа и Мата здраво го държи при себе си, но и той е млад ловец и явно не знае много неща. Ще гледаме колкото можем — реши Као.“

От тогава всеки ден заедно със Зак навестяваха Поо.

Разбраха как Поо контролира къде и колко да гори огъня. Просто поливаше с вода, това което не биваше да гори.

В най-решаващия момент на завършването на лодката Пеа роди момиченце и Гато го кръсти Лора — речна богиня, понеже бе първото дете родено на остров в прегръдките на Ло.

Два дни Као се мота около в колибата на Пеа и с много радост опече една коза, но жените му показаха за миг детето, Пеа въобще не видя и двете старици настоятелно му обясниха, че Пеа не за гледане, нито бебето и той няма работа наоколо.

Као с радост се върна към наблюденията над лодката на Поо.

Когато пак се появи лодката бе вече на вода и Зак му обясни, че Поо я е пуснал да се плъзне във водата по две други дървета. Као ги помнеше, стояха отдолу през цялото време. Почти опираха водата, а другия им край зад лодката бе много дълъг.

Сега Поо върза по средата високо стройно дърво и Као попиваше всяко възелче от три ръце разстояние. Поо работеше бързо без да го погледне. Няколко пъти изкачи по въже една гредка до върха на мачтата и пак я спусна. Това пък за какво беше? Острия поглед на Као прецени, че рогозката която беше по-широка от колибата им е с размерите на гредата.

Прибраха се привечер почти без улов и дори Куай ги гледаше неодобрително.

На другия ден лодката я нямаше. Поо и Сомата с трите й деца също.

Сега вече Као се завъртя около Пеа. Тя отново бе хубава и слаба, а Малката Лора от ден на ден заприличваше на бебе. Сега вече жените го оставяха да ѝ се радва повече.

Као реши да използва лятото за лов на кози, а да прави лодка през зимата. На острова бяха само трима ловци и нямаше време за губене.

В края на края на лятото брат му Вава се премести при Хара. Не знаеше дали това ще излезе на добре, но за всеки случай Гато им пяха за дълъг живот и много деца.

ЕСЕНТА НА БИКА

Неочаквано се появи лодката на Поо. Спря за малко. Платното ѝ бе прокъсано на места, дори една стрела още висеше забита в него. Поо също бе превързан.

— Какво стана Поо?

— Надолу по реката, до морето ни подгониха. Като се стъмни им избягах в тъмнината. лодката ми е празна и лека, а вятъра духаше от морето.

— Кой те подгони?

— Войници. Същите които отвляха семействата ни за роби.

— Чакай, чакай. Нали семействата ви са измрели от болест.

— Излъгахме ви. Само аз и нашия вожд влязохме в селото. На другите казахме, че всички са измрели от болест и не ги пуснахме в селото. Каква полза да се измъчват по жените и децата си.

— Значи и нашите, и вашите предци са избягали от това. Казваха, че са били нападани, но никога нищо конкретно.

— Бягайте Као. Аз ще бягам докато мога с лодката, после към планините.

— А след планините къде ще бягаш Поо?

— Тогава ще му мисля.

— Поостани наоколо. Аз веднага започвам да правя лодка като твоята. Сега ми кажи колко села има наоколо. Ти знаеш доста повече отколкото казваш.

— Зная три села от другия бряг на реката и пет от този бряг, без нашето остават четири, заедно с вашето.

— Да вървим тогава в селото. Ще имаш дълъг разговор с вождо Додо.

— Не Као. Това не е моя война. В града има поне сто войника и при нужда може да събере още сто. Няма село което да го спре. На вождовете също не можеш да имаш доверие. Някои вождове сами продават деца за роби. Не знаеш кой е замесен. Някой също им е показал пътя до нашето село и им е казал кога ние сме на лов. Бягайте

към планините и скрийте далеч от реката. Рано или късно ще дойдат и до вас.

— За това си прав. Закарай ме до селото и ще ми покажеш къде са другите села.

— Качвай се.

Као извика на брат си Вава да прибере козите и да се скрият всички зад порасналата и раззеленила се ограда, която пленниците направиха от забучените пръчки в земята.

Отидоха до селото. В селото другите пленници бяха променили малко нещата. Имаше още една горена лодка, като на Поо, но доста по-малка, а на една полянка встрани видяха кошери с пчели.

Поо си остави оръжията в лодката. Изчакаха Додо да се върне от лов и извикаха шамана. Отдалечиха се на една полянка. Поо пак им разказа всичко от начало.

— Сто бойци има и още сто? — попита Додо.

— Да, вожде.

— По колко качва на една лодка?

— Тези които ме гониха бяха по шест от двете страни на лодката. На брега видях и бойци на коне, поне двадесет.

— И ти им избяга? Вече не зная на какво да вярвам.

— Сома ще потвърди.

— На женски приказки не вярвам. Дори да е от нашето село, на жената ѝ е все едно кой е мъжът, децата са си пак нейни. За мъжа не е така, той губи всичко — и децата си, и живота си. Предния път жена предаде селото. — поде шамана. — От къде да съм сигурен, че ти няма да доведеш войниците.

— Ако бях от тях, направо щях да ги доведа в селото ви. Поне го знам къде е.

Као мълчеше.

— Покажи къде са другите села. — Каза Као.

Поо взе една пръчка и начерта реката на средата на поляната. По нагоре реката се разклоняваше. На мястото на всяко село струпа купчинка камъни, а на мястото на града голяма купчина.

Купчинката на тяхното село беше най-малка.

— Защото сме най-малко село, затова ли нас нападнахте? — попита Додо.

— Да, тук имахме най-голям шанс. Знаехме приблизително къде се намирате.

— И всяка крачка е един ден път? — пак попита Додо.

— Да.

— Тези които не се предадоха в другите села ли отидоха?

— Да. Някои имаха роднини там.

Шамана хвана Као за ръката и каза тихо:

— Вземи седем кози кожи и го пречертай с въглен и на седемте. Аз ще кажа, че на поляната има хралупа на таласъм, за да не идват деца и да разместят камъните.

— Ти Поо оставащ в селото докато не се върнат ловците които ще проверят дали селата са си на местата. Като се върнат можеш да заминеш със Сома.

Когато се одтеглига настрана Додо нареди селото да се разпръсне далеч от реката. В селото да останат само бойците. На войниците ловци не им трябват. Мъжете не са добри роби, когато са родени свободни. Войниците отвлечат само жени и деца.

Као се върна на острова с Поо и лодката, а Сома остана в селото. Као още веднъж огледа кое как е направено и се възхити колко добре е премислено всичко.

На другата сутрин тъкмо се готвеха да прехвърлят жените и козите на брега, когато Вава даде сигнал за тревога и не след дълго две лодки с войници се изнизиха покрай острова. На платната им имаше нарисувана глава на бик. Зелената ограда им свърши работа и не ги забелязаха, а и лодката на Поо бе на другата страна на острова, не видяха и нея. Добре, че бяха загасили и огньовете.

Као преброи по дванадесет войника в лодка и още по двама с по лъскави дрехи.

Као набързо облече жените в мъжки дрехи от кожа и им тикна по едно копие в ръцете и се качиха на лодката и поеха след тях към селото. Гато, двете старици, Пеа и децата със сал пренесоха козите на брега и се уговориха да се крият до издадената скала докато някой не ги потърси.

Покрай реката качиха още четирима ловци и от един шубрак се измъкна лодката на другия пленник с още четирима ловци.

По обяд стигнаха селото.

Лодките бяха празни и спрели на брега и четиримата с лъскавите дрехи говореха с шамана, войниците стояха заплашително.

Лодките на Као се плъзнаха безшумно до брега. С един удар отсякоха въжетата им и ги повлякоха навътре в реката. Изненадата бе толкова пълна, че войниците се разбягаха по брега, а ловците на племето атакуваха. Поо повали поне петима със стрели от лодката. Ръката му сееше смърт. Зак прониза двама, а Као един.

Не се изплъзна нито един войник. Най-ожесточено ги избиваха пленниците, затова бе пленен само един войник и един нисък дебелак с лъскави дрехи.

Като свърши всичко шамана каза:

— Защо ги избихте? Дойдоха да искат данък по една шепа мед и по една кожа на човек.

Тогава вързания дебелак с лъскавите дрехи се разкрещя:

— По седем кожи ще ви сваля с бича, като ви закарам в града. Селяндури, никой не може да посегне на войници на царя. Други ще дойдат и пак ще ви изколят, и пак ще ви вземат жените и децата ... Хррррр Шамана му преряза гърлото и му каза:

— Други може и да дойдат, но ти поне няма да се върнеш. Сега ще нахраниш великия Ло за да бъде милостив към нас.

ЗИМА В ПЛАНИНАТА

На съвета на племето Као присъства като вожд на хората от острова. За една година бе помъдрял и почти не се обади. На съвета говори предимно вожда Додо. Другите гледаха мрачно и кимаха.

— Славната победа над войниците за нас е велика и разделна. До сега те ни преследваха и ловяха като животни, но от сега сме официално във война. Голяма е силата им и ние не можем да се противопоставим. За това предлагам да се оттеглим към планините и да се крием, докато не съберем сили да се противопоставим. — Додо замълча и седна.

Изправи се шамана:

— В планините храната е малко. Обричаме племето на глад, Ако не постигнем съюз с другите племена и бърза победа племето няма да оцелее дълго в планините. Не можем да останем и тук, защото войниците ще идват и ще идват, а ние ще свършим накрая. Аз съм роден тук, но майка ми е избягала с племето преди много години, И тогава е било така. Първо ги нападнали и отвлели когото хванали. После пак докато нашите войни се топели. Днешната битка колкото и да е успешна отново ни струва трима ловци. Ако пак дойдат две лодки, кой ще се изправи срещу тях? А лодките може и да не са две, В едната лодка има кон. Ако дойдат лодки и конници къде ще бягаме?

Као се обади за пръв път:

— Трябва и ние да станем конници, а за това трябва време. От планините с коне ще можем да ги нападаме на различни места и те като не знаят къде ще ударим ще си държат войниците там. Така силите с които ще ни преследват няма да бъдат големи.

— Прав си Као, но това е далечно време. Още тази есен ще се разпръснем по хълмовете и ще видим колко хора ще оцелеят напролет. Горе в планините не само е по-студено, но и сняг вали. Колко от вас са виждали сняг. Половината деца и старци ще измрат още тази зима. — шамана извади кожата, върху които Као бе пречертал картата на Поо. — Трябват ми седем млади ловци, които да намерят селата и да ги предупредят да бягат и те към планините. Там ще имаме много време

да се търсим и да се съюзяваме. Као така е начертал кожата, че една длан е един ден път. Който намери село неотбелязано или река, нека го отбележи. После всички кожи ги искам да дойдат при мен и тогава ще ни се изяснят много неща.

— Не зная как ще бъдат посрещнати нашите пратеници и колко от тях ще се върнат, — продължи шамана. — но предлагам да обсъдим кои да пратим.

— Нека аз да замина. — Предложи се Као.

— Не отсече шамана. Твоето място е другаде. Ти ще отидеш към морето и ще видиш къде са техните села и градове, за да знаем къде отиваме като се връщаме. Това е най-опасно. Селата може с години да ги търсим и ще ги намерим, но ти трябва да се върнеш.

Вожда Додо кимна с глава и добави:

— Не се завирай много, за да не те хванат. Подробностите не ни интересуват, защото докато дойде време за връщане много неща ще се променят. Набележи градовете, реките и планините. От тук се вижда един висок връх. Всяка седмица един ловец ще ходи да ловува на склона който слънцето огрява сутрин, той ще чака теб.

— Веднага ли заминавам?

— Да! — потвърди Додо. — За да не знаеш накъде тръгваме и да не можеш да кажеш, ако те заловят и измъчват.

Као се поклони и излезе. Наистина не биваше да чува какво планират. Имаше една нощ да се сбогува с Пеа.

РОБСКАТА ЗЕМЯ

Као тръгна сутринта, но не бързаше. Вървя няколко дни надолу по реката, докато не започна да среща обработени парчета земя и стада от кози и овце. Понеже около реката все по-често срещаше хора, започна да се крие по горичките.

Наблюдавайки от далеч, стигна до извода, че никой не пазеше нито козарите, нито овчарите. Само при по-големите ниви понякога имаше някой облечен по-добре който много викаше и не работеше, като в общия случай имаше само тояга или камшик.

Реши да не прави прибързани изводи. Това можеше да са селяни, а не роби. Как иначе козар на ръба на гората няма да избяга заедно с козите или десетина яки мъже нямаше да издебнат надзирателя и да го убият, още повече мотиките с които работеха бяха доста по-добри оръжия от тоягата на надзирателя.

Вече два дни обикаляше периферията на града и запомняше какво е видял, а привечер нанасяше старателно на картата от козя кожа видяното. Самия град обаче не се виждаше и Као реши да се приближава колкото може.

Качи се на едни високо дърво и по пушека на определи няколко села. Тук селата бяха на гъсто. Морето още не се виждаше, а града бе на морето. Трябваше да продължи напред през робската земя.

Заобиколи две села, които се намираха на половин ден път едно от друго. Изкачи поредното възвишение и най после видя морето, но града още не се виждаше.

Продължи да броди и да нанася на картата още седмица когато видя града. Време ли беше да се връща? До града имаше още един или два дни път през почти изцяло обработени земи и горички почти липсваха.

„Ако ме хванат, няма да занеса картата и всичко е било напразно. Обаче, ако не си свърша добре работата, те и без това знаеха, че града е някъде тук.“ — разсъждаваше Као. Дори се уплаши от себе си. Дори не помисли за Пеа и малката Лора.

Напредваше все по-бавно и по-трудно. Веднъж дори се размина на косъм с десетина конника, които не го хванаха само защото язدهа шумно и той ги забеляза от далеч. Разбра, че рано или късно ще го хванат, ако продължава напред. Беше го страх и страха го сковаваше.

Дрехите му се отличаваха твърде много от дрехите на околните. Као се чудеше как може да си набави дрехи като техните. Мисълта да открадне му бе чужда, а да убие човек за едни дрехи го отвращаваше.

Разрешението дойде край реката. Там жени перяха дрехи и ги окачваха по храстите да съхнат.

Као ги изчака да се заговорят и отмъкна няколко парцала, които му се сториха подходящи. Отдалечи се достатъчно и ги изчака да изсъхнат. Облече се така, както според него изглеждаха и те и продължи да се крие, уверен че и да го видят няма да им направи впечатление.

Продължи да се приближава до града и накрая това от което се опасяваше се случи.

Един от надзирателите се бе сврял в храстите по нужда и като го видя се развресля неистово.

Веднага дотърчаха десетина други надзиратели от съседните ниви с тояги и Као реши, че битката е неравна и дори да убие двама или трима в края на краищата ще го убият, хвърли тоягата си и застана кротко. Беше ги виждал да викат много, но рядко удряха. Мислеше, че ще ги излъже нещо.

Надзирателите се позасмяха като го оглеждаха и видяха, че няма да се съпротивлява.

— Чий си ти? Защо нямаш въже?

— Као. — отвърна им той сериозно, а те прихнаха да се смеят.

— Как се казваш?

— Као. — пак им отвърна сериозно.

— От къде идваш? — попита пак същия.

— От там. — каза Као сериозно и посочи мястото където бе изненадал надзирателя.

Един по-нисък надзирател го перна отзад с тоягата си и му изкрещя:

— Не се подигравай с нас бе момче. Кажи веднага от къде си избягал.

— Ей сега всичко ще си каже. — изръмжа друг и го паргоса през краката.

Као падна на колене и ги изгледа зверски.

— Чакайте. — каза този който го попита пръв. — Вижте го как ни гледа като зверче в очите. Той е дивак, не е роб. Вържете го.

Докато се усети му стовариха още няколко тояги и докато се осъзнае го вързаха здраво и му провряха тояга през ръцете и го повлякоха по една пътечка.

Доста време го тътриха и от време на време го подритваха, но повечето време сам вървя докато стигнаха едно село. Колибите бяха почти като техните, но имаше няколко съвсем други, каквито бе виждал само от далеч и доста големи.

Хвърлиха го в едно заградено място и оставиха двама да го пазят.

Дойде един дебел мързелан с дузина които му се кланяха, огледа го и без да каже дума се върна в голямата колиба. Вече се свечеряваше, Као не бе нито ял, нито пил вода.

За през нощта му разхлабиха малко ръцете и вързаха тоягата на оградата. Раменете го боляха ужасно и почти не можа да мигне от болка. Сутринта обаче му дадоха да пие вода.

Слънцето вече бе започнало да го мъчи когато дойдоха двама войника и двама по-добре облечени. Дълго си говориха с местния мързелан, а войниците седнаха под една сянка.

Когато дойдоха при него устата му вече лепнеше от жажда.

— От къде си? — попита по-важния от лъскавите.

— От село.

— От кое село?

— От нашето. — Као не лъжеше, но те прихнаха да се смеят и пак отнесе няколко удара, но леки.

— На кого си роб?

— Козар съм. — отвърна Као.

— Тогава къде са ти козите?

— Изядохме ги. — те отново прихнаха да се смеят.

— Оставате го тоя дивак. — отсече важния и другите му се поклониха. — Нищо смислено няма да чуете от него. Изяли са козите и сега ще започнат да прииждат да търсят храна. Ще наредя да усилят стражата. Вижте го докъде е стигнал, без да го забележи стражата и е козар. А ако беше ловец или войн, тогава до къде щеше да стигне?

Добре, че този глупак развява женски и мъжки дрехи, та веднага се вижда от далеч. Хей ти, откъде взе дрехите.

— От реката. Там има много. — отговори Као.

— Крадец! Видяхте ли! Някоя си е заслужила боя, загдето не си гледа прането. Ти, знаеш ли, че ще ти отсечем ръката, за кражба?

— Ще ви върна дрехите. — отговори Као.

— Ще ги върнеш с една ръка глупако. После кой ще те вземе за роб да те храни еднорък.

Престанаха да му обръщат внимание и после го повлякоха към града. Пристигнаха едва привечер. В покрайнините имаше колиби. Минаха край маси отрупани със храни и лъскави неща, които раздаваха. Него обаче го заведоха в каменна колиба с пазачи и го хвърлиха на под покрит със слама. Добре, че преди това го отвързаха и му дадоха храна. Као отдаван престана да брои колко тояги изяде, но не удряха силно.

На сутринта пак му дадоха храна и го накараха да се измие. После го завлякоха вързан при един дебел мъж, с гладко лице като жена, който стоеше на висок стол. от всички хвалебствия към богове и царе, за себе си разбра, че вече е роб. Нанизаха на врата му въже, сплетено на кръг и му казаха, че падне ли му въжето от врата, ще му падне и главата, затова да не го сваля дори когато спи и му отрязоха косата.

Храниха го още няколко дни, а другите затворници му скрояваха всевъзможни номера. В затвора беше също така многолюдно както и на улиците.

Един ден, след като ги нахраниха по-добре и ги измиха и ги закараха на пазар за роби.

Наоколо имаше много хора. По-добре облечените седяха в столове. около тях шумеше тълпа каквато не беше виждал. Никога не си бе помислял, че може да има толкова много хора. Сигурно всеки ден изяждаха по едно стадо кози.

Извеждаха ги един по един и приказваха неразбрани неща, по едно време изкараха и него на площадката. Един войник дълго вика нещо, но никой не го посочи. Као тайно се надяваше, никой като не го иска да го пуснат да си ходи.

След много викане и забележки, че за нищо не става, най-накрая един от седящите го посочи и войниците го заблъскаха в единия ъгъл

на пазара.

Като го оставиха на мира Као седна с още една жена и трима мъже до един ъгъл под погледите на един трима надзиратели. Чак сега Као забеляза, че надзирателите също имат въжета около врата. Значи и те бяха роби. Тогавя защо биеха другите роби? Чудна работа!

След доста чакане тръгнаха и привечер стигнаха до едно село само до града. Оставиха ги на площадката пред една голяма колиба на сянка. Този който го посочи седна на един стол и десетина роби се юрнаха да му мият краката и да му дават напитки. Като свърши[и въртенето около него, той нареди кай каква работа да върши. Накрая стигна до Као.

— Беля си взех на главата с тебе. Какво да те правя. — попита го с насмешка.

— Не зная. — отговори Као и тутакси му стовариха една тояга по раменете.

— Кажй „господарю“ и не го гледай в очите. Гледай земята като му отговаряш.

Као заби поглед в земята.

— Не зная, господарю. — каза Као. Този път не го удариха.

— Казаха, че си бил козар.

— Да, господарю. — пак не го удариха, значи е правилно.

— Няма да ти дам кози. Ще изчезнеш заедно с козите ми. Сигурно селото ти гладува.

Као не отговори и една тояга му напомни кой е сега. Као веднага се сети да отговори:

— Да, господарю.

— Можеш ли да копаяш?

— Не господарю, не съм жена. — разсмяха се, но не го удариха.

— Какво можеш въобще?

— Да паса кози, да ловя риба, да карам лодка, господарю.

— Да бе, и без лодка ли да остана. — Господаря се обърна към една дебелана на средна възраст. — Дадох за него три пари, най евтиния роб на пазара. Другите до сто и тридесет стигнаха. Какво да го правя сега?

— Да събира дърва за дома. — отговори жената без да се замисли.

— Да. — каза замислено господаря. — Нека събира дърва. Ще е далеч от дома да не прави беля и ако избяга губя само три пари. Отначало нека ходи с надзирател.

— Къде ще бяга? — попита жената. — Не е дошъл тук за да бяга. Дошъл е за храна. Ако избяга ще пукне от глад в гората и пак ще се върне да пълзи в краката ти и да моли за прошка.

— Не, мила, може и да не се върне, но е малък за ловец. Поне през зимата докато го храня няма да избяга, а пък и през доста села трябва да мине докато стигне границата. Все ще го хванат.

На Као му просветна. Те не очакваха да избяга преди края на зимата.

Така започна живота му на роб. Още след два дни го оставиха сам да събира дърва и да ги влачи до дома на господаря. Дори му казаха да си направи колиба накрая на селото, защото им миришел в колибата на надзирателя, където спа две нощи.

Као бе доволен, че може да продължи да оглежда наоколо докато събира дърва. На няколко пъти забелязва един надзирател да го наглежда от далеч.

Една нощ го събуди топлия дъх на Куай. Сигурно се бе отвързал и бе тръгнал подире му. Као не знаеше дали господаря няма да убие кучето, но как да му обясни, че не му е тук мястото.

Сутринта ставаше много рано и спираше много късно с надеждата, че няма да забележат Куай, но знаеше, че криеницата не може да продължи до безкрай.

Една сутрин му казаха, че събрал достатъчно дърва за дома на господаря и че ще носи дърва до дома на един занаятчия в предградията.

Като се върна в колибата си видя Куай обесен на входа. Това го потресе. Кой би могъл да направи това? Надзирателите нямаше да пропуснат случай да му ударят една тояга и заради кучето. Няма начин този който го е следил да не е забелязал и кучето, но не са те. Господаря още по-малко, той можеше не само да убие кучето, но дори да убие и него убие с повод и без повод.

Као тъжно зарови кучето сам далеч от селото. Надзирателя който го следеше се спотайваше недалеч без да се крие особено. Ненадейно го нападнаха петима роби.

— Натегач! — викаха нападателите и го удряха и ритаха. — Напъваш се да работиш за цяло село. Дивак смотан.

Као се защитаваеше доколкото можеше, но тоягата на надзирателя ги разгони, понеже нападателите не го бяха забелязали.

— Добре ли си? — попита го надзирателя.

— Да, да. — отговори му Као като се държеше за корема.

— Ще ги докладвам на господаря и той ще ги накаже. Това няма да остане ненаказано.

— Защо ме нападнаха? Какво искаха.

— Нали чу. Работиш много и се вижда, че те не вършат много работа. Един, който не беше сега с тях сутринта каза, че си е отрязал два пръста със сърп. Още тогава ми заприлича на отхапано. От години се напъват да станат надзиратели и си мислят, че ти като старателен ще ги изместиш. Още с идването си ти получи по-лека работа.

— Не съм искал да ставам надзирател. — Каза Као.

— Ти още нямаш представа къде си и какво искаш. Като добиче си, а те са родени тук. За много неща ще са ти необходими години да ги разбереш, а някои няма да разбереш никога. Добър си и си наивен. Някой казал ли ти е дума откакто си тук?

— Не. отвърна Као.

— Няма и да ти кажат. За тях ти си дивак недостоеен. Аз обаче съм роден свободен. Бях дете когато заловиха селото ни. Следя те от седмици по заповед на господаря. Ти не си роб! Само се правиш на роб. Ти си ловец и дебнеш едра плячка, съгледвач си ти. Нямаш намерение да бягаш.

— Голям глад беше в гората. Дойдох за храна. Не можах да стана ловец. Козар бях.

— Все ми едно за какво си дошъл, само не ми прави проблеми и ми казвай „надзирателю“ като говориш с мен, че виждаш ли тоягата.

— Няма да има проблеми, надзирателю.

— Да бе, да убият кучето на ловец и да им се размине. — надзирателя го гледаше присмехулно. — Не забравяй, че баща ми беше ловец. Изчакай поне докато ме пратят другаде. Ламур се казвам.

— Ще разчитам на справедливостта на господаря, надзирателю Ламур — каза смирено Као.

— Ти наистина ставаш за надзирател. Владееш се и си хитър. Прибирай се и кротко.

Господаря наистина нареди да ударят по десет тояги на нападателите на Као и цялото село гледаше. За куче и дума не стана.

Цяла седмица упорито мъкна дърва на занаятчията — грънчар, който на всяко идване го хранеше обилно. От благодарност Као му помогна да стъкмят пещта и това което баща му му бе показал много му бе от полза. Междувременно добре кръстоса околностите на града. В се лото не го обичаха и тази работа му се стори като почивка. Междувременно се научи да минава през стражите и именията. Само трябваше да им каже кой е господаря му, къде го е пратил и да покаже един знак окачен на врата на въжето на врата му, което порядъчно бе протрило кожата там и тя бе започнала да хваща мазол. Започна да разбира по малко обществото. Грънчаря например бе свободен, но бе доста беден за да има свои роби.

Върна се в селото за малко и води воловете на един орач, после пак го пратиха при грънчаря да му помага за три седмици и Као копа глина заедно с него и я вози с двуколесна каруца и магаре до града. Грънчаря бе много добър човек и бе доволен от него. Накрая закара в селото на господаря каруца изпечени грънци.

Као бе видял достатъчно, а зимата бе превалила. Теглеше го към Пеа и Лора. Още същата изрови торбата с козята кожа и каменния си нож и копието си. Стигна до реката и в тъмното доста трудно намери две сухи дървета, колкото да го издържат, върза ги с парче въже и ги пробва на вода, после ги скри в храстите на брега. На следната нощ малко след стъмняване бе на другия бряг. Там поне нямаше да го търсят. За негова изненада там земята също бе обработена, затича се колкото можеше срещу течението и на разсъмване навлезе в една горичка в която вървя до пладне и се отдалечи от реката. Бе много уморен и поспа малко. На смрачаване пак намери сухи дърва и цяла вечер гребя нагоре. На разсъмване спра на един остров. Вятъра за негов късмет духаше от брега където сигурно го търсеха и кучетата нямаше да го подушат. Привечер пак задуха от морето. Као изхлузи робското си въже и с него завърза един кол, на който опъна дрехите си като платно и пак гребя цяла нощ, преминавайки покрай две села. През деня спеше скрит на островите и ядеше сурова риба. Два пъти минаваха стражеви лодки по реката, но на тях нямаше кучета и не го забелязаха. През деня лодките бяха много, но с всеки следващ ден оредяваха, накрая изчезнаха. Ло го закриляше и на осмнайсетия ден

видя познати земи. Плува нагоре още поне толкова. Видя още едно село, освен неговото, но то също бе запустяло, безлюдно и опожарено. Вече върха се виждаше доста голям и Као тръгна към него по брега. На втория ден уби птица и заек и за пръв път запали огън в една долчинка през нощта.

След още една седмица бе на склона който слънцето огрява при изгрев. Сега трябваше да чака, а бе грохнал и гладен. Избра си една каменна тераса, нахвърли суха трева и я закри с няколко клона, колкото да се свре сам човек. Не смееше да се отдалечава, за да не изтърве срещата и да се наложи да чака следващата седмица. Времето бе студено и плячка от лов почти не се намираше,. Най-накрая на четвъртия ден чу Вава да рече с цяло гърло:

— Бате...е ...е ...е. Ка...а..а ...о...о.

Веднага отговори:

— Ва...ва...а...а. Као Еха...а...а!

Ехото като глас на бог отвърщаше:

— А...а...а.

Наложи се да повървят половин ден един срещу друг докато се срещнат.

* * *

Радостта беше голяма, но вестите не бяха добри. Пеа е добре, но когато Вава тръгнал Лора имала треска и парела.

Набързо Вава му каза и останалото. Имали много сблъсъци с планинците и другите племена. След неговото заминаване към робската земя, колони от войници кръстосвали полето до сред зима и подпалили всички села по пътя си и пленили или избили когото намерили. Остатъците от племената също избягали към планината, а тук плячката е малко и ловците слизали на лов пак в полето. За съюзяване и дума не можело да става. Поради глада ловците от племената се нападали едни други.

На следващия ден се натъкнаха на десетина ловци от друго племе.

— Махайте се или искате да умрете! — викаха те заплашително.

— Аз съм Вава и вашия вожд ми разреши да ходя до склона на върха. Не съм ловувал.

— Тогава защо сте двама? — провикна се най-едрия ловец, страховит в одърпаните си кожи.

— Дочаках на шия съгледвач и няма да ме видите повече.

— Да видим дали не сте убили нещо. — провикна се един по-дребен.

— Избягах от робство и имам половин заек. — обади се Као.

— Ела насам и донеси заека. Значи лъжете, че не сте ловували. — изрева едрия и всички пак вдигнаха копия срещу тях.

Као, имайки опита на роб се смири. Остави си копието и им хвърли остатъците от заека. Те веднага го разкъсаха помежду си. Явно бяха много гладни.

— Ела тук. — заповяда му по-слабия и Као приближи. Една мазна ръка се протегна и опипа шията му. После го потупа по рамото. Ниския се обърна към другите ловци по-спокойно:

— Не лъже. Бил е роб. Врата му загрубял, където е било въжето. разкажи как е там.

— Не е добре да си роб. Много тояги изядох и добре, че се отървах жив.

— Това всеки го знае. — каза едрия ловец. — До града ходи ли?

— Да! Носих дърва на един грънчар и копах глина. Той не беше роб и ме хранеше обилно. Като му занесях дървата ми даваше пълна паница с накиснати семена, омекнали и сладки. И от чорбата в която са киснали пиех колкото мога. Особена чорба е. От нея ти става топло и весело. И варено месо ми даваше повече от колкото мога да изям. А колко жени имаше в града! Всички племена от планината да се съберат, пак се падат по десет на ловец.

— Ха. Така ли хранят робите.

— Не. На робите в имението им дават по голяма купа накиснати или варени семена два пъти на ден. Да не ви разправам как е отрупан пазара им с какви ли не храни, които така си стоят и рядко някой си взема нещо, ама дават само ако си платиш. Много храна има там. — Ловците се облизваха и Као им разказваше малко за къщи и стражи, наблягаше на пищно описание на изобилната храна. — Много храна има там, но е за господарите и свободните.

— Вярно е. Вярно е. Аз ви разправях, но не ми повярвахте. Сега чуйте него. Не лъже. — пригласяше ниския ловец.

— Тук ще измрем от глад, а там със недо зърно хранят конете и магаретата.

— Вярно е. — пак потвърди ниския. — тук измираме от глад,

— Имат само около двеста войника. Ако се съберем можем да превземем града. Имат високи кули пълни със зърно и още не е свършило, и няма да свърши. Товарят го на лодки и го карат навътре в морето, покрай брега. Видях как го товарят.

— Не можем да се бием с тях. Малко сме и оръжията ни са лоши. — намръщено каза едрия.

— Не можем по сами. Заедно можем. Нека не се избиваме за един заек. Кажете на вашия вожд, той е мъдър и силен. Нека се съберат вождовете и да се договорят пак да слезем в равнината, където има много храна и много плячка. — Каза Вава, започвайки да схваща играта на Као.

Като се разделиха с ловците го попита:

— Као, сериозно ли говореше, че има толкова изобилие на храна?

— Да, Вава, изобилна е, но само за господарите. Като се съберат вождовете, ще им кажа и за божествените напитки на господарите. Държат ги в големи глинени делви, които и цяло село не може да изпие за един ден.

— Много хубави неща каза, бате. Тогава защо се върна?

Као погали Вава по главата:

— Защото за всяко зрънце, което ти дават, получаваш и по две тояги по гърба. Хората там са изкривени. Убиха Куай робите, не за да го изядат, а от завист. Добре е никога да не разбереш какво значи това.

Вава наведе глава и се умълча. Почувства се виновен, загдето Куай се отвърза и изчезна.

Когато стигнаха до колибите радостта на всички бе голяма. Най-много се радваше Пеа, на гърдите в една торба гукаше Лора.

Племето се бе пръснало по хълмовете. Рядко имаше повече от пет колиби на едно място. Као не се чувстваше добър ловец, залови се да лови риба с копие, но хващаше малко. Не искаше в тоя студ да гази ледената вода и вярваше, че Ло все ще го изхрани поне до празника на слънцето.

ГРАДЪТ

Пролетта настъпваше бавно в планината. Караниците между вождовете бяха прекратени изненадващо от вдигащите облаци прах колони войници, които се виждаха като на длан как шарят из полето. От планината видяха и два стълба пушек, които се издигнаха от опожарени села. Бавно но неотлъчно колоните се приближаваха и рано или късно щяха да достигнат и до тях. Царят е града не бе забравил пълната загуба на две лодки с войници и искаше да разпростре властта си на всяка цена и да отмъсти.

Съгледвачите които цяла зима бродиха из планините срещаха само враждебни племена и още планини. Можеха да се изтеглят още навътре в планините с неизбежни сблъсъци с планинците, но кой можеше да каже до къде ще ги преследват войниците, а и планината не можеше да изхрани десетината племена които се криеха в подножието ѝ и колкото по-навътре в планината се отиваше, толкова по-малко ставаше храната и плячката. Мъже и жени гледаха от височините към колоните войници в полето мълчаливо и с надежда гледаха към вождовете. На първо време гасяха през деня огньовете, за да не ориентират войниците къде са колибите им.

Заредиха се съвети на вождовете през ден, крамолите намаляха, но се увеличаваше отчаянието. От време на време викаха Као и още няколко избягали от плен, които разпитваха за града, нивята, войската и оръжията. Някои от пленените от племето на Као оръжия стояха в колибата на съвета като мълчалива заплаха. Поо срещу половин коза или торба зърно майстореше оръжия, но и те отстъпваха на пленените. Другите майстори не бяха кой знае колко по-добри от него.

За пореден път повикаха Као в съвета на вождовете, както и доста други. Явно тази нощ щеше да се реши какво ще правят или всяко племе щеше да поеме поотделно през хребетите. Времето свършваше.

Говориха дълго, много дълго. Съгледвачите от различните племена докладваха за две колонии от над сто войника, които вървяха успоредно на по хиляда крачки едни от други и повече от петдесет

конника, които шареха около тях. Точно от конниците съгледвачите търпяха много загуби. Някои от племената също имаха съгледвачи с коне, но и те се измъкваха трудно. Все по-често губеха и съгледвача, и коня. Зад колоните се мъкнеха бавно стотина каруци на две колелета.

Всички идеи се въртяха около това, да се нападнат каруците, като предполагаха, че каруците са пълни с храна.

Тогава един съгледвач, който Као не беше виждал каза, че повечето от каруците са натоварени с храна за коне и колове с платнища, оръжия и други неща които са всичко друго освен храна.

Освен това по реката армията следваха и десет лодки от които две се върнаха, а три са се отклонили по друг приток. Останалите пет следваха армията и наблюдаваха бреговете.

Као се замисли: „Кой тогава е останал в града?“ Едва ли са го оставили на робите. Може би петдесетима войници. Грънчарят му бе казал, че когато се наложи го прибират в армията. Колко ли бяха свободните, които събират за войска. Може би колоните от войници са събрани свободни, а основната войска си е в града. Као осъзна колко много неща не е доогледал и не е разбрал, защото не е знаел къде да гледа и какво да пита. „Можеха ли да разчитат на подкрепа от страна на робите?“ — замисли се Као и си отговори сам — „Едва ли. Та нали те му убиха кучето в стремежа си да не ги засенчи пред господарите им. Странни същества бяха робите и подли. Само ако ги оставеха гладни можеха да вдигнат бунт.“ Као знаеше силата на глада, но знаеше и подлостта на робите.

— Да хапнем преди да продължим. — Предложи най-стария от вождовете Магун. на огъня се печеше от обяд една овца, по чиито вътрешности жреците предрекоха много кръв и тежка победа.

Као като млад не можеше да говори без някой да го е питал на това събрание, затова изчака да сипят на жреците, вождовете и старейшините, чак тогава отиде да си вземе едно парче. Не беше кой знае какво, но семейството му и на това би се зарадвало, жалко, че не можеше да им занесе поне това.

Додо поговори докато мляскаше с някои от вождовете и понеже племето му не бе от силните, поради това беше и далече от интригите за надмощие, като им стана безинтересен се присламчи към представителите на собственото си племе. По едно време към тях се присъединиха шамана и Поо.

Додо заприказва всички по ред определен от обичаите и всекиго попита за нещо. Когато дойде ред на Као, Додо го запитва:

— А ти Као, какво мислиш? Да се бием или да бягаме?

— Ще загубим всяка битка. Племената не си вярват и всеки се стреми да подложи на удар някой от противниците си. Целта им е не да спечелят срещу войниците на царя, а да отстранят някой от старите си противници. Додо, после искам да ти кажа нещо. — и Као млъкна.

— Поо, а ти, нали си вече от нашето племе? Колко оръжие можеш да направиш за два дни.

— Малко, а и почти не остана материал. Ние ще се бием голи. Нареди на войните поне да си изплетат щитове.

— Виж щитовете на войниците! Плетените трудно спират стрела, камоли копие или меч, да не говорим за брадва.

— От камъни да ни пазят и това е нещо. — не се предаваше Поо.

— Да отидем да разхлабим, че като се започне пак, не се знае до кога ще продължи. Као хайде да вървим.

Као тръгна след него, другите се спогледаха, но никой не ги последва.

— Казвай.

— Вожде Додо, щом толкова войска е плъзнала да прочиства полето и планината, кой е останал в града? Аз си зададох този въпрос и мисля, че не са останали повече от петдесетима войника. Сам видях как се стопиха двайсет. Ние сме десет племена. Да ударим града, докато те ни търсят из планините.

— Ти мислиш като велик вожд Као, но млад вожд. Те ще се бият в къщи! Както се стопиха техните двайсет в нашето село, така можем да се стопим и ние в града.

— Можем да получим подкрепа и на робите, а може и да ни предадат. — Као използва и последния си коз.

— Това е идеш. Ако робите си изцапат ръцете с кръв, ще ни станат съюзници. Ти имаш ли там приятели?

— Да — почти го излъга Као. — Освен роби и един свободен, но той сигурно е във войската.

— Това е още по-добре. — отвърна за негова изненада Додо. — Ти сигурно си намислил да се спуснем по реката. Помисли ли какво ще стане със жените и децата ни или си мислиш да ги изоставим и да търсим нови жени в града? Кажи ми малки вожде и как ще минем през

осемте им лодки. Ние имаме само две, ако и тях не са открили, а и няма кой да ги кара.

Као се замисли.

— Ще тръгнем с жените и децата. Така бойците ще са мотивирани и няма да имат път за отстъпление и всички ще се бият без подли номера. — Као помълча и смени темата. — Три са се отделили в големия приток.

— Да. Остават пет.

— Петте са пълни с храна, — предположи Као, затова се държат близо до армията. — а трите с войници.

— И петте могат да се напълнят с войници и да ни издавят, а конницата може да ни чака в града, ако ни усетят.

Као замълча. Додо беше прав, млад и зелен беше и за това трябваше да отговаря само когато го питат.

— Да примамим и другите пет в притока и да ги завладеем. — предложи плахо.

— Ставаш дете вожде Као. Като загубим бойци да ги завладяваме, после кой ще атакува цял град, но да ги подмамим в притока можем и то с конниците ни.

— Да, ама Тамрин няма да се хване, защото докато войската го гони, града ще е наш, а той отвън и като дойде, властта вече ще е в ръцете на друг.

— Тамрин няма да отслабне без конница, бойците му са достатъчно. — Додо сякъш прочете мислите му. — Ако ще цар да стане, само ние да оцелеем. В планината ще се стопим.

— Как ще плуваме? Колко хора могат управляват лодка или сал.

— Който може да кара ще влачи по няколко на въже, а и течението само ще ни довлече до града.

— Само едно детенце да ревне и всички сме мъртви. — Каза замислен Додо. — Да вървим, сигурно са започнали вече.

Влязоха тихо. Всички мълчаха и се молеха ма боговете.

След като молитвата свърши, Магун се изправи и каза язвително:

— Помолихме се на боговете да помогнат, но аз лично се помолих великия вожд Додо да се присъедини към нас и боговете чуха молитвата ми.

Додо стана спокойно и му отвърна:

— Боговете чуха молитвата ви и твоята вожде Магун. Ще помоля който не си е похапнал добре и не си е казал молитвата да излезе и да си свърши работата. Искам да говоря само на военния съвет. Казах.

Вождовете се спогледаха и останаха седнали, а старейшините, жреците и призваните по една или друга причина се размърдаха и един по един излязоха.

— Стой наблизко, ще те извикам ако се наложи. — прошепна Додо на Као.

Као излезе и се загледа в звездното небе от където боговете го гледаха с хиляди очи. Можеше само да се надява вождовете да бъдат мъдри.

Доста време мина, докато излезе един от вождовете и нареди да заколят още една овца и каза на всички да се разотиват, а утре сутрин при изгрев ще е последната молитва.

Каквото и да значеше това, као побърза към Пеа и Лора.

Сутринта церемониалната молитва продължи съвсем кратко и им наредиха да си стягат багажа и да следват водачите. Отделиха младите момчета и ги заведоха нанякъде.

Као започна да се досеща, че ги водят към реката, но по-нагоре, зад хълмовете. Не след дълго един конник от друго племе дойде при Као като водеше и един кон без яздач. Мълчаливо подаде юздите на Као. Пеа го стисна за ръката и Као с няколко опита се качи на коня, поглеждайки умолително баща си и брат си да се грижат за Пеа и Лора. Конника с присмехулен поглед разбра, че Као не може да язди и поведе бавно коня след себе си. Не пожела да направи Као за смях и на децата.

Когато се отдалечиха му каза:

— Као, младши вожде, сега си стратег. Великия старей Магун те иска до себе си, а вожда Тамрин ми нареди пред всички, ако нещо се обърка да ти забия копие в корема. От сега нататък, дори когато ходиш по нужда ще съм на седна ръка от теб, докато не влезем в града.

Као кимна.

Вървяха напърно през хълмовете към долината. Когато се натъкнаха на върволица от друго племе, войнът се притесни куче или животно да не уплашат коня и да не съборят Као и се провикна:

— Спрете! Път за стратега Као.

— Као...

— Као...

— К.. — хората замряха и се отдръпнаха. Мълвяха името му и го гледаха с надежда. Техните погледи натежаха на раменете му. Те очакваха той да измисли как да ги спаси.

Подминаха племето и се заизкачваха по един хълм. Периодично лицето на дребния и жилав Емон се кривеше от болка, но той не издаваше звук. Виждаха се няколко конника които отиваха нагоре и няколко които слизаха в разни посоки.

— Какво е положението? — попита плахо Као. Явно е станало нещо докато е спял.

— Както чу Магун от селото над притока е благословен от боговете за велик старей и символ на единството от снощи, но племето му е колкото вашето. Тамрин от хълмистите села е боен вожд и предводител на всички. Фаху от планинците е първожрец. Избраха трима стратегии от различни племена. Ти си един от тримата. Аз съм Емон от горното племе на онова поле, стратега на конницата, а онзи старец дето е пред нас се казва Хум от горските села. Бил е войник и е стратег на пехотата.

— Аз на какво съм стратег? — попита Као.

— На нас двамата. — отвърна Емон сериозно и спря конете. — Слизай, коне повече няма да ни трябват.

От храстите изскочи едно момче, хвана поводите на конете и ги поведе към храстите.

— Племето ви е малко, затова имате и вожд на пехота, и стратег. Без плененото оръжие, което е много добро нямаше и вожд на пехота да имате, но твоя вожд се е застъпил за теб. Така ми каза нашия вожд. Тримата трябва да гледаме и за всяко нещо трябва да излезем с едно мнение пред Тамрин. Всеки може да му каже опасенията си, но ние трябва да излезем с едно мнение. Ако нашето мнение е различно от неговото, решава Магун, като подкрепи или него, или нас. Това решиха вождовете. Всеки вожд обаче сам взема решение за бойците си и за племето си.

— Ако решим нещо което някой вожд не приеме? — попита Као.

— Трябва да решаваме само това което ще приеме.

— Здравейте. — поздрави Хум когото настигнаха. За неговите години имаше внушителен ръст и къса бяла брада. Ризницата му беше

стегната по тялото и блестеше на утринното слънце. — Много питаш млади момко.

— Питам много, защото други ще плащат с кръв за моите думи, стратег Хум.

Хум го изглежда подозрително:

— Отговаряш като роб, а гледаш като вожд, стратег Као.

— И двете са верни, стратег Хум. Ти отговаряш като войник.

Хум се засмя:

— И това е вярно. Вождовете спят. Гледайте добре, като се събудят, ние трябва да говорим.

— Нека погледаме от високо. — каза Емон.

Гледаха доста и коментираха. Междувременно няколко съгледвача дойдоха при тях и им казаха кой какво е видял.

— Няма нужда от повече жертви. — Емон ги погледна и двамата кимнаха. — Не пращайте повече съгледвачи, достатъчно коне загубихме. Не пращайте и пешаци.

— Нощните бойци, — Хум погледна към другите двама и те кимнаха. — те да продължават да ги тормозят и да отстъпват към големия приток.

Као бръкна в торбата си и измъкна козята кожа с картата и я разтвори.. Хум и Емон го гледаха смаяни. Хум гледа дълго после погледна Као в очите.

— Един ден пеша е един палец поясни Као.

— Страж, намери десетина кожи. Да са избелени и съшити и ги донеси веднага щом са готови. — нареди Хум без да се замисли. Стражникът го гледаше изумен.

— Ти от хората на кой си.

— От племето на Тамрин. — отвърна боеца. — Той ми каза само него да слушаме.

— Все едно той ти го е казал, ако не вярваш събуди го и го питай.

Боеца не се реши да събуди Тамрин, но изпрати друг за кожи.

— Стой — изрева грозно Хум. — Тебе пратих и отговаряш с главата си. Много е важно.

Боеца се стресна. Изпъчи се, че толкова важно нещо е поверено на него. Остави другия боец също от племето на Тамрин на мястото си и замина за кожи.

— На това трябва да сложим край веднъж за винаги. — каза Емон. Свикнали са да получават заповеди само от своя вожд и ще имаме проблеми.

— Освен това могат да избият мъжете на едно цяло село, ако някъде ги приклящят или поради дразги между племената едни да оставят други да бъдат избити без да им помогнат.

— Да смесим бойците от различни племена ли искате? Те ще се избият помежду си. — Каза Као.

— Няма да се избият, когато им пари под петите. Говорим почти един език всички и няма да има проблем. Твоя вожд обаче може и да няма край себе си човек от своето племе, ако ги разпръснем равномерно.

— Тогава да ги разпръснем по десетки.

— Нямаме време за това сега — каза Хум. Това ще го направим в града.

— По добре сега. — оспори го Емон.

— И как ще го направиш? — попита Хум. — всеки си прави сал за семейството си. Не бързай. Момчетиите са вече заедно, по мое нареждане. След пет години те ще са нашите войници и от сега са заедно.

Емон се съгласи.

Као Разбра, че са приели идеята му за дързък удар по реката.

— Защо отделяш малките? — Попита Емон.

— За да свикват заедно, а и някой трябва да примами лодките в притока и да ги държи там поне докато се изнижат по реката всички села и поне още три дни. Знаеш ли колко време е това? Малкия ми син също е там.

— А след три дни?

— Ще бягат към планината. Тридесет войника не могат ги изби всичките. С тях ще има и по един войн от всяко село. Твоите конници какво ще правят?

— По замисъла трябва да отдалечат двете колони от реката.

По обяд вождовете се събудиха.

Тамрин бе пълничък и самодоволен. За сега не ги попита нищо.

После дойде войника с кожата и тримата се заеха да прехвърлят картата на Као на голямата карта и всеки нанасяше каквото е видял. От горе всичко се виждаше като на длан и стана бързо.

Хум издялка парчета кора и ги нареди по реката. Това бяха лодките. Две дълги парчета бяла брезова кора бяха двете колони, а една шишарка конницата на царя. После нареди орехи по нагоре по реката и всеки орех бе едно село.

— Нашата конница ще е кози кокал, — обяви Хум — а дечурлигата пилешкия кокал, а ние ту сме конския зъб. Ти као вземи онази кожа и нарисувай града, доколкото можеш. поне грубо, аз ще ти помогна, но отдавна не съм бил там.

На другия ден децата стигнаха до петте лодки от към другия бряг. Лодките обаче не помръднаха от мястото си до обяд. Това поне се виждаше от горе. После кервана с каруци се изви към лодките и те се запуснаха надолу по течението към притока. Спираха понякога до брега и после пак се спускаха. Привечер поеха нагоре по притока и се скриха зад дърветата.

Хум се обърна към Као и Емон:

— Не отделиха войници от двете колони, значи са разтоварили лодките и се качили в тях хора от обоза с каруците. Това значи, че поне не могат стигна малките когато побягнат. Това е добре. Предлагаме да ги ударят нощните бойци. Остане ли без храна армията ще се върне.

— Целта ни не е да се върне. — Възрази Као. — Не сме сигурни дали е имало храна в тях. Може да са чакали заповед.

— Ако вътре е имало храна и са разтоварили, по-добре ние да я приберем като минаваме. — подкрепи го Емон.

— Да бе, и един който ни е видял да се измъкне като пристигнем в града конницата ще ни чака там за роби. Такава храна не ни трябва. Добре, тогава да я подпалим поне след като минем. Те ще си мислят, че сме някъде там и едва ще се дотърят изгладнели до града.

— Така е по-добре. — съгласи се Емон и преглътна жално.

На другата сутрин каруците поеха тежко към колоните с войска. Каквото и да е имало, вече беше далеч от реката.

Веднага извикаха Тамрин и той даде сигнал за тръгване. Као забеляза, че огньовете запушиха в колибите и едно момче което се въртеше в изоставена колиба. Досети се, че това също е примамка. Колко ли от децата щяха да се измъкнат?

— Докога ще пушат колибите?

— Докато колоните стигнат онзи хълм, не този, другия. Тогава ще бягат. — отговори Хум безизразно. Не се бой за тях. Бягат по бързо от въоръжен войник и имат ден преднина. Планинците са им оставили кози навътре в планината и имат водачи. За онези с лодките обаче ме е страх. Там има хора от местните и не зная как ще одържат лодките. Повечето от малките ще избягат, ако стане напечено, но лодките ако се върнат ние сме мъртви преди да стигнем града.

— Гледайте — каза Емон — Колоните се събират. Значи са видели нашата конницата. Тяхната конница не се вижда обаче къде е.

— Беше се приближила до реката, но сега трябва да започне да се връща. Ако тя беше сгасила малките на другия бряг щеше да ги изколи до един. Добре, че се отдалечиха бързо. — каза колебливо Хум. — Видим ли я и ние трябва да тръгваме.

ПО РЕКАТА

Невиждана върволица от салове се понесе надолу по течението на реката. Отпред имаше десетина лодки еднодръвки с по няколко млади бойци за всеки случай, а подире им се клатушкаха салове, които течението носеше. Неопитните имаха няколко часа да се научат докато реката бе още плитка.

Бяха решили да плуват и денем, и нощем, и да не спират каквото и да се случи. Това можеше да звучи жестоко, но друг избор нямаха. Родилките и болните скриха из планините с надежда ако всичко мине добре да ги приберат когато могат. Имаше две критични точки. Ако лодките с войска ги изненадат близо до притока и ако ги видят около мястото където разтовариха лодките.

Старейшината, вожда и тримата стратегии плуваха в различни лодки и салове, както и всеки вожд с племето си, поне в началото. После всичко се омеси. На всичко отгоре заваля дъжд.

Као бе единствения който се зарадва на дъжда. Така вероятността да ги видят бе по-малка.

Целия ден се носеха надолу по течението. Нямахше защо да гребат, трябваше да пестят сили. Притока и мястото където разтовариха лодките минаха през нощта. Тамрин бе заповядал дори дете да не се разреве, ако се наложи да го удавят, само да е тихо. На разсъмване един сал от племето на као с много усилия трябваше да се върне малко назад, защото бяха подминали мястото, където бяха скрили двете пленени лодки. Додо обаче реши да се върнат, защото другите племена не бяха се източили и ако някой наблюдаваше реката, така или иначе щеше да ги види.

На втория ден минаха край опожареното село на Као и привечер стигнаха до острова му. През този ден се удавиха трима от разни племена и две деца.

На третия ден Као убеди Тамрин да спрат по обяд и да се наспят добре и през нощта да тръгнат отново. По този начин искаше да преминат край крайречните села през нощта и призори да стигнат

близо до града. Започнаха да отбиват саловете. Имаше доста настинали от дъжда.

Преди мръкване видяха отгоре да се носи една лодка с войници, която гребеше на пълна скорост. Техните лодки излетяха насреща ѝ. Почти пред очите им лодката на войниците разблъска един изостанал сал. Който не падна от удара, го убиха със стрели и продължиха. трябваше да я спрат на всяка цена. От брега се отделиха още салове с бойци. За жалост Као трябваше да гледа от брега.

Войниците ги превъзхождаха във всичко. Ловко избягваха техните лодки и се движеха с по-голяма скорост, стрелите им сееха смърт. Първите лодки бяха подминати. Една от следващите обаче се блъсна в тях и макар, че се обърна им строши няколко гребла от едната страна.

Лодката на войниците се завъртя за момент и докато прехвърлят гребла от другия борт еднодръвката на Поо се натресе в тях с такава сила, че двама войници паднаха във водата. Поо също цопна в реката от удара.

Саловете начоколиха лодката, а стрелите на войниците свършиха. В края на краищата лодката с войниците успя да се отскубне, но без няколко весла нямаше кой знае колко по-голяма скорост от тях. Тамрин нареди всички да тръгнат веднага и да гребат, а лодките да се помъчат да я догонят в преди мрака. Поне отначало като, че ли не ставаше нищо, после двете пленени лодки начело с Додо започнаха да я настигат. Као ги загуби от погледа си. За негова изненада Поо го настигна с лодката си. Као се зарадва истински, макар, че Поо не беше от хората предразполагащи към особени симпатии.

— Добре ли си? — извика му Као.

— Добре съм, добре че скочих, иначе щяха да ме направят на таралеж от стрели.

— По добре озостани и пази кервана отзад. Благодаря! Ти свърши добра работа.

— Ако си бях свършил работата, сега нямаше да ги гоним, но направих каквото можах. В тъмното и да има друга лодка, не се знае на кого ще се натъкне, тъй че няма значение къде ще съм, но ще изостана.

Посред нощ от другия бряг се вдигна олелия в едно крайречно село. На брега наизскачаха хора с факли и на техния фон се виждаше

лодката на войниците. Челните лодки бяха подминали и Тамрин нареди едно малко племе на горяните да се заеме със селото, а другите да продължават. Докато преминаваше салът на Као покрай селото видя само как някои от робите, усетили къде е силата в момента замеряха войниците с камъни, а други изчезваха в тъмнината, докато нови и нови салове спираха до брега.

Само си пожела нещата да се развият добре и селото се скри от погледа му. Града трябваше да е вече съвсем близо.

ЧАСТ 2

ГРАДЪТ

[???

На разсъмване се видя, че са близо до града. Не посмяха да плуват още по близо, защото се страхуваха да не дойдат лодки с войници и да ги попилеят. Вече бяха видели какво прави само една лодка и куража им намаля. Все пак лодките им с бойци стояха по надолу и пазеха да не се появи враг, докато саловете изсипваха хора на брега. После бутаха саловете обратно в реката, да ги отнесе течението и да направят място за нови салове.

Хум разпределяше хората по вождове без да се интересува кой от кое племе е и не слушаше протестите на вождовете:

— Бързайте! Бързайте! — крещеше той страховито. — Освободете брега! Заминавайте след вожда. Бързайте. Стоп. Вие вече натам, ето го вожда вървете към него.

Щом се събереше множество, което според Хум бе достатъчно, поредния вожд заминаваше към някое от околните села.

Као тръгна с една група предимно от горяни, но имаше и планинци, и горни поляни, дори едно семейство от неговото село. Отправиха се към имението в което той беше роб.

По полето робите тъкмо започваха работа и като видяха колоната от бойци, жени и деца, побягнаха към имението и се скубчиха пред господарската къща.

Няколко млади бойци прибягаха зад имението. Заловиха няколко човека, които се измъкваха отзад и ги подкараха към селото.

Бойците се струпаха срещу робите и зад тях от зашумената пътека продължаваха да извират жени и деца.

Вожда Матао излезе напред, изпъчи се и изрева:

— Вече не сте роби! Кой ще се присъедини към нас?

Робите стояха мълчаливо и не помръдваха.

— Какво стоите? Грабвайте мотиките и убийте господаря си.

Робите стояха и се споглеждаха, но не помръднаха.

— Вие накъде хукнахте? — обърна се Матао към раздърпаните господари. Матао избута Као напред. — Този познавате ли го?

— Бягахме към града. — отвърна господаря. — В смутно време може да ни убият. Уплашихме се. Не сме лоши хора. Као, кажи му, че не сме лоши хора. Ще помогнем с каквото можем. Ще ви нахраним. Вземете каквото искате и храна вземете. Као, кажи му, че не сме лоши хора.

— Не е лош човек, вожде Матао, нека го наглеждат жените да не избяга и да им каже къде е храната. Сега позволи ми вожде да накажа няколко човека.

— Давай.

— Излезте! — Заповяда Као.

Колебливо петима се измъкнаха от групата на робите.

— Милост Као! — казваха един по един и свеждаха глави.

— Ти също! — Као посочи човека с отгризнатите пръсти и той се сви и излезе послушно. — До днес бяхте роби, от днес сте ловци. Напуснете веднага имението и тръгвайте към гората без нищо да вземате, от лов ще живеете и куче няма да имате никога. Без куче ще ловувате. Само ако видя куче при вас, лично ще ви убия. Вървете.

Као се огледа:

— Ламур, приятелю, удари им по три тояги за последно и хвърляй робското въже.

Петимата се втурнаха да бягат, а Ламур ги подгони с тоягата.

— Вие, мъжете! — Као се обърна към останалите роби. — Грабвайте вили и мотики и тръгвайте с нас, докато не съм обърнал копието, да ви покажа какъв надзирател щях да бъда. Бързо!

Робите се разтичаха да се въоръжават, а племето се пръсна да търси храна.

— Като свирна тръгваме всички! — изрева Матао.

От къщата излезе Ламур с лъскаво копие.

— Заповядай Као, това е подарък. Копието на господаря. Знаех си, че ще се върнеш да отмъстиш за кучето си. Хубаво куче беше.

Као взе копието, разгледа го и го върна на Ламур.

— Хубаво ти е копието и си е твое, ти сам си го взе. Не се обиждай, но аз си имам свое. Хайде да хапнем, че като го зная Матао, наяде ли се той, тръгва веднага и никого не чака. Ще трябва да тичаме подире му. Послушай ме, намери си семейството и го вземай с нас. Хайде.

Привечер колоните наближиха покрайнините на града. Зад две от колоните се виждаха стълбове дим. Самите колони представляваха шарена картинка от бойци, роби, жени и деца.

Когато се събраха няколко колони движението съвсем се забави и на хиляда крачки от града спря, а отзад напиреха други колони.

Отпред стояха бойците. Као бързо се ориентира къде е Тамрин, по най-голямото скучване.

Емон нервничеше, опасявайки се, че петдесет конника можеха да ги пръснат като пилци и да изколят сума народ.

— Дръжте се на купчини и не се пръскайте! — крещеше той. — Къде ти е копие? Веднага го взимай и да не съм видял човек без оръжие.

— Къде е Хум?

— Кой го знае. — отговори злобно Емон. — Ако сега не ни изколят, ще дойде.

— Хайде да вървим при Тамрин, да видим какво ще реши. — каза Као. — Магун къде е?

— Не го чакай, удавил се стареца на дваайсет крачки от брега. Така поне ми казаха.

Тъкмо Као се замисли кой ще балансира властта на Тамрин.

— Май не е много сигурно — неочаквано каза Емон — Онази колона която приближава май го носи седнал.

Као напрегна очи. Съвсем жив си изглеждаше, а този който стърчеше с една глава над другите нямаше начин да не е Хум.

Нападение Когато се събраха повечето вождове, Тамрин първо попита:

— Хум, какво става на другия бряг?

— Не зная, обрахме каквото можахме от храна и роби и прехвърлихме всичко на този бряг.

— Да не ни изненадат!

— Вече се смрачава, а до утре всичко ще е решено.

— Емон, какво ще кажеш?

— Още не са се окопитили, иначе щяха да ни изколят досега. Преди час петдесетима конници им стигаха да ни попилеят поотделно, сега им трябва поне сто. Тази вечер трябва да превземем града. Утре могат да се изсипят всичките им войски.

— Кога ще нападнем? — попита Тамрин.

— Хората са уморени. Да починат малко, да хапнат и започваме. В тъмното никой не знае какво ще стане, но тях ги е страх повече. — отговори Хум. — Сигурно Самадан вече не цар, а синът му или някой друг. Може и съвсем да е остарял Самадан, иначе нямаше да пропусне да ни изколи до сега.

Вождовете сведоха глави.

— Не е ли по-добре, да ударим още сега, преди да са се подготвили? — продължи Тамрин.

— От тук се вижда, че улиците са препречени с каруци и бъчви. Ако ударим сега, ще видят колко сме жалки, в тъмното ще видят само колко сме страшни. До тогава ще пристигнат още няколко племена.

— Не бива и зрънце да остане из именията. Когато дойдат колоните войска, трябва да е гладна и конете им трябва да са гладни. — натърти Тамрин. — Ако вземем града още тази нощ, от утре пак плъзваме из именията.

— Ако не го превземем, Ло ще ни отнесе и който остане жив, тежко му. — поде Магун. — Нека шаманите пеят и всички да молят боговете. Първожреца Фаху да започва веднага.

— Хум, начертахте ли града? Къде ще ударим?

Хум се огледа подозрително, явно нямаше вяра на всички вождове.

— Да помисля и ще ти кажа. Когато превземахме селата на другия бряг, някои наши бойци бяха убити от наши стрели, не от войниците. Ти ги разпреди и аз на всеки поотделно ще кажа какво да прави, според както ти заповядаш.

Всички обърнаха глави към града, където две големи платна измъкнаха две големи лодки от пристана.

— Као, ти излез на брега. Там имаме десетина лодки. Като се стъмни, по твоя преценка ударете брега и пристанището. Ло ти помогна в реката, дано ти помогне и в морето. — Заповяда Тамрин.

— Млад си Као, само не избързвай. Ако не е много тъмно, няма да стигнете въобще до пристанището. Виж какви лодки имат. — Магун го съветваше с бащински глас. — Изчакай докато стане критично, иначе ще ви изколят и ние не можем да ви помогнем.

Као кимна, обърна се и тръгна към брега. Позаобиколи малко и пътьом мина покрай семейството си, колкото да се увери, че са живи. Набързо подаде на баща си един хубав нож и за жена си измъкна от

торбата парче фин плат и огърлица, които взе от господарската къща. Пеа не вярваше на очите си, не посмя да си сложи накитите и бързо ги скри в пазвата си.

Когато пристигна при лодките, които се поклащаха на брега, само лодката на Поо и още една лодка бяха в морето и извличаха до брега салове, които са пропуснали да спрат в реката и на тях пицяха хора.

— Още ли пристигат салове? — първо попита Као.

— Идват, ама вече нарядко. Зад нас има още поне една лодка с войници. Реката довлече последния сал с хора избити от войнишки стрели. Някои хитреци са изостанали нарочно, за да пристигнат когато другите са свършили работата. Симо от нашето племе се е отървал за малко. Лодката с войниците е минала край него докато се е криел по брега. Той се хвали, че е прострелял трима войника и лодката е избягала, но на неговия сал ранени няма. — каза един младеж от неговото племе.

— Шамана много се е молил и Ло го е опазил. — отвърна Као и се усмихна. — Почивайте, аз ще се оглеждам.

Като се стъмни добре Као нареди да завържат лодките една за друга с дълги въжета, за да не се изгубят в тъмното. После заплуваха към града и спряха на стотина крачки от пристана, така, че от брега да не се виждат в тъмнината. Сега само трябваше да чакат.

Не след дълго битката започна, ако се съдеше по шумовете които нощния вятър донасяше до тях.

Као виждаше как от околните хълмове се спуснаха колони и всеки носеше факла. Изглеждаше величествено. Као не можеше да си обясни защо едва се влачат и защо са тръгнали толкова от далеч.

Доста време съзерцаваха и бойците взеха да стават неспокойни, когато една сянка се вряза в тях, изпусна въжетата и лодките като се удряха една в друга се скубчиха. Оказа се една лодка с войници отиваща към пристанището.

Боят в тъмното свърши бързо защото силите бяха неравни, за жалост бойците на Као дадоха много жертви. Самият той не видя нищо. Когато неговата лодка стигна до купчината други, всичко бе свършило. За жалост бойците му се стопиха на половина. Извадиха само един ранен от водата, и то войник.

Натовариха ранените на две лодки, прерязаха въжето и те поеха в тъмното към брега, а Као остана да чака.

Първоначално нападна Хум съвсем наблизо и дори се чуваха ясни команди. Огнените реки от хълмовете идваха, но бяха още далеч. Битката обаче се затегна около барикадите по крайбрежните улички. Подпалиха се няколко къщи. Боя започна и по нагоре, после о от другата страна.

— Бягайте, Бягайте. Пазете се от стрелите. Бягайте. — Као чуваше, че че това е гласът на Хум.

— Предател! Върни се! — чуваха се други гласове.

Не му се вярваше хум без причина да избяга като страхливец. Май стана тя каквато стана. Дано другите се държат. Къде ще бяга Хум? Нямаше къде да се бяга. Као недоумяваше. След малко Луната щеше да изгрее. Неговите лодки нямаха много време да чакат.

Не след дълго на фона на горящите сгради видя как притичваха куриери и се връщаха]аха с по десетина от бездействиящите войници. Явно на другите места бе станало тежко за войската.

На брега само до града някой запали факла и я завъртя в кръг. На кого ли даваше сигнал?

— Прибли жавайте брега, ама тихо.

Лодките се плъзнаха безшумно по водата.

Внезапно отново гръмна воят на битката дори по самия бряг. Хъм се беше върнал.

— Напред! Сега!

За няколко мига лодките застъргаха в камъните и бойците на Као се стовариха на брега без идея накъде да вървят.

Као ги поведе към барикадата. Да бе направил сто крачки, когато един войник се разкрещя.

— Зад нас са! Зад нас са! В града са!

Няколко войника се втурнаха към тях, други се шмугнаха из каменните улички и на фона на горящите сгради върху барикадата се появиха рошавите глави на бойците. Всичко се разпадна за един миг и лавината се втурна в града.

Пръстена на отбраната се пропука и рухна.

Као преследвайки бягащи войници достигна до площада, където го бяха продали като роб. Зад него беше двореца на цар Самадан.

Бойци и вождове се скупчваха по уличките, които водеха до площада, но покажеше ли се някой, по пет стрели литваха към него. Стените бяха високи от всякъде, поне трима човека един върху друг. Огромна масивна врата преграждаше единствения вход.

Хвърлиха няколко факли да подпалят вратата, но отгоре сипваха вода и гасяха. Който е правил двореца много е мислил. До кога ли щяха съда стоят скрити в уличките. Можеха и седмица да стоят, докато дойдат колоните войска. Трябваше да се мисли бързо.

Постепенно добрите стрелци от племената заеха удобни места по околните сгради и започна спорадична размяна на стрели в тъмното. От двореца бяха провесили факли и площада се осветяваше донякъде, над стените обаче не се виждаше, освен мяркащи се силуети докато загасят някоя запалителна стрела..

— Хвърляйте ей там всичко което не гори и се пазете от стрелите.

— Ей там хвърляйте. Ей там хвърляйте.

Градушка от камъни се понесе към едно по-ниско място от оградата на двореца. Камъните обаче бързо свършиха и започнаха да рушат зидовете покрай двореца. изтикаха напред каруци и канатите им представляваха някакво прикритие. Все пак броя на ранените нарастваше. Каруците за прикритие постепенно мърдаха по-напред и стрелите не само на войниците, а и на бойците ставаха по-точни. Постепенно все по-голямо множество се включваше да мъкне камъни и купчината макар и бавно нарастваше. Вече не бе далеч времето да се развидели когато се юрнаха стотина човека и се прехвърлиха през стената. Двадесетина обаче се гърчеха и стенеха пред нея. Други се втурнаха напред и стрелите на войниците оредяха, накрая съвсем спряха. Тогава се втурнаха още и още хора.

Войниците отстъпваха в три редици, поле в две и накрая влязоха вътре. но притиснати не успяха да залостят вратата. Това бе края. Град бе техен.

Цар Самадан въпреки пълния погром ги посрещна седнал на трона си, спокоен и величествен.

— Влезте, влезте! — покани ги той и въоръжените брадясали мъже се стъписаха и замряха. Този дъртак явно не проумяваше, че се готвят да му прережат гърлото и се държеше като бог и войниците които да го защитят ги нямаше.

— Къде са ви предводителите, доведете ги веднага! — заповяда цар Самадан.

Тамрин разбута бойците и излезе напред, след него се довлече и Магун.

— Не си в положение да заповядваш. Предай се! — Изрева Тамрин.

— Нямам намерение да се бия. Короната ли искаш? Ще ти я дам.

— Ще си я взема когато поискам, заедно с главата ти! — изръмжа Тамрин по-спокоен.

Вождовете, старейшините и шаманите един по един започваха да пълнят залата, а войниците отстъпиха навън.

— Нахранете бойците им в градината! — нареди Самадан на прислугата, без да мръдне от престола си. — Донесете и тук от същата храна, на мен също да видят, че не е отровна и после затворете вратите.

Когато поутихна, макар някои още да мляскаха Самадан се обърна към тях.

— Е, велики старейшино, каква я свършихте? Браво вожде Тамрин, победи! А сега какво?

— Ще те ослепим и ще те пуснем да просиш, загдето отмъкваше жени и деца. — Изръмжа Тамрин.

— Това не решава нищо. Аз с тебе или без тебе, я изкарам следващата зима, я не. Ти какво ще правиш велики вожде? Разграбихте житниците, запалихте именията, избихте занаятчиите, работилниците горят, разбягаха се робите. Житните полета са зелени, кой ще пожъне нивята? Хората ти не са земеделци. Ще изядете каквото има и после пак в гората на лов и никога повече няма да се наядете като хората. Войската ми идва, дори да ви разгони и избие, поне двадесет години не можем възстанови белите които направихте за един ден и една нощ. След месец ще цъфне от юг и цар Дидан с хиляда войници и триста конника. Той ме дебне от години и чака да умра, за да използва размириците, за да завладее града и да цеди митото от търговците с което аз изхранвах войска и роби. Какво ли ви приказвам. Нито дума от това не разбрахте.

Вождовете го гледаха стъписани.

— Затворете го в хамбара заедно със другите и десетина души да ги пазят. Да се наспим и утре ще мислим.

Короната стоеше на трона толкова съблазнително и не само Тамрин и Могун гледаха към нея.

Као се отправи към семейството си. Пътюм мина край дома на грънчаря. За негова радост работилницата бе оцеляла, макар навсякъде да се бяха настанили поляни от долното поле. Жена му бе смъртно уплашена и се бе свряла с децата около пещта, макар доста неща да бяха разграбени. Един брадясъл боец, вече с прошарена брада ш дърпаше и ѝ говореше нещо, като от време на време стражите избухваха в дружен смях.

Като видя Као, тя се хвърли към него и падна в краката му виейки от страх. Трудно ѝ се разбираше. Као я изправи, като се стараеше да я успокои. Стражите ги наобиколиха веднага.

Као както я беше прегърнал на слабата светлина на жаравата им каза:

— Аз съм Као, от крайречното племе на вожда Додо.

— Стратега? — попита един глас в тъмното.

— Аз съм. Чуйте ме добре. Който пипне тази жена и този дом на грънчаря Бенлад, все едно на мен е вдигнал ръка.

— Мъжа на кучката е във войската. — изръмжаха няколко гласа.
— Те какво правеха, като отвлечат наши жени?

— Знам къде е мъжа ѝ. Казвам ви и му мислете за дома на Бенлад.

Обърна се към нея:

— Иди и вземи завивки за децата. Върви, никой няма да те спре.

Когато се отдалечи, Као се обърна към войниците:

— Аз ви докарах до тук живи и здрави, така че ми вярвайте! Не тормозете много тия хора. Години за напред ще живеем заедно, а лошото трудно се забравя. Всеки ще си получи заслуженото. Кажете и на другите, че храна за едно ядене могат да вземат, а иначе, по-кратко да я карат.

Когато стигна с много питане по постове една сграда с голям двор и каменен зид, Пеа не спеше. С вой и майка му се понесе към него.

— Къде беше? Всички се върнаха или ги донесоха. Само от тебе ни вест, ни кост.

— На сигурно място бях, при вождовете. Не се притеснявайте за мен. Вижте драскотина нямам.

— Баща ти пострада много. — изплака майка му Мофа. — тебе те нямаше край него да му помогнеш. Пълзял горкия и твоето име викал, а тебе те няма никакъв.

— Кажй най после какво му е.

Камък го ударил в главата когато напъвахме да влезем в тоя капан каменен и едното му око изтича. Брат ти дето за човек го нямаш, той, той го измъкна. Със стрела в гърба го влачи до тука.

Као сега наистина се притесни. Пеа не можеше да се добере до него. Као само й стисна ръката на минаване и отиде да види баща си и брат си.

Баща му наистина бе лошо ударен, едното му око наистина бе затворено от подутина и посиняло, но чак пък да е изтекло не беше. В несвяст лежеше човека и край него сновяха още две старици.

Брат му лежеше по корем и кърваво парче плат стягаше задника му.

— Как е Вава. Лошо ли е.

— Ако не се възпали, нищо ми няма. Не я слушай мама. Такива ги наговори и на Хара, все едно тя е стреляла по мене.

— Опитай да заспиш.

— Ха, ти опитай с дупка в задника. Не боли много, ама рана в гърба не е гордост.

— Ако си спасявал ранен е гордост. Сега почивай.

Сега вече бе време да се погледне Пеа, тъй, тъй се разсъмваше. Пеа го докосна с длани, а пръстите си държеше настрана.

Као посегна към ръцете й а тя ги дръпна. Кожата по пръстите бе охлузена, лицето й черно и мирише[е на дим.

— Как стана?

— О, Камъни къртехме с голи ръце, ще мине.

— Намажи ги с мас. Защо си опушена. — попита Као и я погали по косата. докато гледаше как малката ЛоРа спи в гнезденце от слама.

— Нали вие ни накарахте да носим факли в колона докато мъжете се бият. — Да. Да. — Каза Као неуверено.

— Много се притесних за теб. Нали ти ги удари в гръб.

— Там бях. Нищо страшно.

— Нашите се биеха сред наши, а ти стъпи сред чужди. Можеха да ви изколят и никой не можеше да ви помогне.

— Размина се. — Као я притисна до себе си. — Хайде да лягаме.
Момент, къде са стопаните, да вземем мас за ръцете ти.

— Запрени са в обора.

— Не ги закачай.

Као натопи своите пръсти в разтопената мазнина на един светилник и нежно намаза пръстите ѝ. После легнаха от двете страни на ЛоРа.

ОТБРАНА

Струваше му се, че тъкмо е легнал, когато едрите крака на Хум го сритаха.

— Хайде! Ставай!

Устата му лепнеше. Беше потен и слънцето го печеше яростно.

Као се размърда и едва стигна до една делва с вода. Пеа я нямаше, Лора също. Напи се и като се изправи Пеа вече бе до него с Лора.

— Поне хапнете. — настоя тя плахо.

— По пътя ще ядем.

Као потупа Пеа по ханша и тръгна с Хум.

— Какво толкова е станало? Поне да се бях наспал.

— Ще спиш после. Сега да разпъваме кожите и да видим как да заградим града. Като го измислим и го кажем на робите, можем да спим докато го направят. Не им ли го кажем, те нищо няма да направят.

— Какви бяха тези номера снощи? Защо не ми каза нищо.

— А ти къде беше? — Хум го погледна сериозно. — Слезе сред тях. Ами ако те бяха хванали на пристана, с огън щяха да те разпитват. Една дума да кажеш и всички жертви са били напразни. За второ нападение мижеше и да нямаме хора.

— Много ли са жертвите.

— Кой да ти каже. Ще питаме вождовете като се съберат.

— Емон къде е?

— Взе един кон и обикаля отвън, за да прецени от къде биха нападнали. Ти кажи какво ще правим с робите?

— Не знам. Трябва да ги привлечем, робите са трудно предвидими, наплашени, страхливи и озлобени. Май царя беше прав, ние не сме земеделци. Да им обещаем, че ще им раздадем земята, но това ще го решат вождовете?

— Те не знаят нищо за живота тук. — замислено каза Хум. — Ти и аз имаме някаква представа, но те не. Каквото и да решат, то ще е за после, а битката ще е след ден, най-много след седмица.

— Трябва да предложим нещо поне на надзирателите. Те могат да ги управляват.

— Предложихме им свобода. Това малко ли е? Да се бият за свободата си.

— Те не са искали свобода. Сам видях, можели са да избягат, както избягах аз. Не свобода искаха, а да се издигнат поне до надзиратели. Не ти ли е чудно.

Хум се засмя:

— Аз също по едно време исках да стана десетник. За стотник не можех и да мечтая.

— Хум, как стана войник?

Хум се намръщи:

— Дълга история, нашите ме бяха прогонили. Не е трудно да станеш войник. Трудното е да напуснеш на време. Когато се върнах в селото да откупя едно момиче от баща й, водех кон и двадесетсестина овце, а момичето, заради когото ме прогониха вече беше женено за друг и имаше две деца от него. Дори родната ми майка не ме чакаше да се върна. Не знаей как веднага не се върнах във войската. После нещата потръгнаха наново. Ето тук трябва да преместим този зид така, че да прегради тази улица. Вади кожата. Трябва така да преградим улиците, че войската да заваря друг град, не този който е оставила. Влязат ли тук, всички предимства са на тяхна страна, познават града по-добре от нас. Дали да не ги срещнем пред града и да се бием на голо поле?

— Не. Те ще дадат много жертви докато минат стените. Нали снощи видях как се минава стена.

— Войниците за разлика от нас знаят как се минава през стени.
— замислен отвърна Хум.

— Тогава трябва да няколко стени. — глуповато отвърна Као.

— Ей затова са те пратили за стратег! Това е идея! Няма да отбраняваме града като цяло, а всеки квартал поотделно. Така и робите, като няма къде да бягат, ще се бият за живота си. Според мен войниците ще се стремят да стигнат до двореца. Той е символ на властта над града. Щом толкова го искат, ще им го дадем. Въпроса е те да дадат колкото си може повече жертви, а ние колкото се може по-малко. Двореца има кладенец. Значи не трябва да има храна. Веднъж ще се бият да стигнат до него, веднъж, за да излязат от него.

— Това няма да е много трудно. В града без това храната се топи. Сега в града има десет пъти повече хора от нормалното и новата реколта е още зелена на полето.

От време на време поглеждаха към показващия се от време на време Емон.

Когато и той пристигна, дълго гледа плана на града върху разпънатите кожи.

— Ще ударят от всякъде. Най-късия път е от пристанището до двореца. Нямаме представа колко лодки и кораби са им останали. Нямаме представа какво става на другия бряг. Трябва да пратим няколко отряда да се поразходят и да видят какво става, но да не се отдалечават много.

Тръгнаха към двореца, където бяха повечето вождове. Там обаче нямаше с кого да говорят. Вождовете вече се бяха заели да се надхитрят. Поделяха си земите и именията. Боришкането беше кой на кого да е съсед и кое парче да вземе. Кварталите си ги бяха поделили още с нападението и нямаше сила, която да накара някой вожд да си изтегли бойците от място което беше заел.

Матао бе силно обиден и нареди на бойците си да се прехвърлят на другия бряг и да се установяват там. Другите племена на горяните също не с ебяха ориентирали добре и за тях бяха останали само бедни предградия и се оттегляха с каквото бяха докопали.

Матао дори бе заплашил Тамрин, че независимо кой ще надделее в битката за града, като дойде армията на Самадан, после няма да може да се опълчи на горяните и те пак ще завладеят града. Завличаха и много роби със себе си.

Тамрин не искаше да се избият помежду си още преди да са дошли войниците и го остави да си върви.

Хум и Као събраха надзирателите и им поръчаха кой зидове къде да преместят робите. Добре, че с робите никой от вождовете не се занимаваше и те посвършваха някоя работа.

Два дни никаква вест от никъде не идваше. Войската я нямаше никаква. Жени и деца обикаляха близките имения заедно с роби и довличаха в града каквото намерят за ядене.

На третия ден научиха, че горяните с много жертви едва са спечелили голяма битка, с някой си роднина на цар Самадан, който като научил за падането на града се обявил за цар на другия бряг.

Вечерта до града стигна конник, видял в далечината облаци прах. Това можеше да е конница, но коя конница? Тяхната, на Самадан, водена от сина му Самадур или на съседния цар Дидан, ако е научил за нападението на града от бягащите кораби.

На другия ден поради осезаемия вече недостиг на храна се решиха да оплячкосат каквото е останало и от по отдалечените имения. Привечер като се прибраха зачакаха със свити сърца.

На следващия ден се появи тяхната конница, а вечерта и принц Самадур с неговата.

Някой беше видял шествието по реката и беше донесъл на Самадур. Естествено е една армия да има съгледвачи. Преднината им беше от половин ден и от нощното време през което реката ги влачеше, докато Самадур и войските му трябваше да починат.

Града се сви и се затвори. Самадур не прие боя, когато тяхната конница излезе и го подгони. След пладне конницата се върна, но Самадур също се върна.

На следния ден, чак вечерта пристигнаха и колоните с войска. Цяла вечер бойци бдяха по новите зидове и барикади, но не се случи нищо. Като се съмна войниците се пръснаха и започнаха да готвят нещо. Сечаха дървета, дялаха и не бързаха.

Као бе толкова ангажиран по отбраната, че се откъсна от събитията. Вождовете явно пак се бяха съюзили, защото бойците им се включиха активно в отбраната. За лодките нямаше какво да мисли повече, защото в пристанището се появиха две лодки с войници и като подпалиха каквото можеха изчезнаха в морето, заедно с един кораб, който стоеше доста навътре. На Као му се стори, че кораба избяга от лодките с войници, макар платната му да носеха символите на цар Самадан, както и щитовете на войниците.

На следното утро войниците се строиха и нападнаха през най-широката улица. Дървените съоръжения които тикаха пометоха барикадите и спряха петдесетима крачки след това в един нов зид, преграждащ улицата. Понеже бойците побягнаха на време жертви почти нямаше.

Докато обаче се тълпяха в тясната улица, докато разрушат новия зид, се завърза луда престрелка с доста жертви от двете страни. Войниците превзеха и околните къщи, но също с цената на

допълнителни жертви. Притиснати робите също взеха да се съпротивляват и постепенно се изтеглиха в съседния квартал.

Войниците разчистиха зида и продължиха напред, след още петдесет крачки пометоха следващата барикада и след още петдесет пак опряха в зид. Као наблюдаваше това от покрива на една господарска къща близо до двореца. Не бяха познали от къде ще нападнат войниците, но все пак имаше по пътя им още един зид.

Понеже на другите участъци не се виждаха никакви войници, стовариха допълнителни части покрай пътя на войниците към двореца, въпреки протестите на Хум.

Тогава се зададоха петдесетина войници от към реката и атакуваха в движение, без особен устрем и бяха спрени. Един пленен ранен войник им каза, че са разбили горяните на другия бряг и те се разбягали, но нямали време да ги гонят и доизбият. Зададе се нова петдесетица и напъна на друго място.

В края на краищата войниците пометоха и последния зид и стигнаха двореца. След кратка битка, робите които защитаваха двореца скочиха от зида и се изпокриха в околните къщи. Самадур си превзе двореца и пръстена около него пак се затвори. Конницата му се разположи на пристанището. Барикади запушиха всички улици водещи към двореца.

Никой никого не нападнаше няколко часа. Всички бяха забравили за цар Самадан, докато вратата на двореца не се отвори. Двама роби изнесоха трона на три крачки пред вратата и пак се скриха. Цар Самадан грохнал и прегърбен излезе сам и седна на трона си. Вратата зад него се затвори. Зад него вратата се затвори и залости и само размърдването на лъковете зад зида издаваше живот.

БОРБИ

Цар Самадан поседя доста дълго, стоя, стоя и каза високо:

— Няма ли поне роб да пратите, някой да ме чуе какво ще кажа на народа си?

По една барикада се изкатери първожреца Фаху и след дълги усилия дойде при Самадан.

Двамата роби изнесоха още един стол и за него и се пак се скриха зад вратата.

— Фаху, първожрец на победителите. — представи се той и седна.

Самадан го оглежда дълго и без да става каза:

— Поклон победителю. — замълча дълго. — Доста смърт и кръв видяхме. Време е да се спре. Въпрос на време е замъка да се предаде или отново да се колим. докато не остане никой жив. Предлагам да спрем до тук.

— Робията няма да се върне — извика Фаху. — Такава е волята на боговете и така ще бъде!

Могъщ рев на одобрение екна от страната на града.

— Всичко се промени и никога няма да е същото. Сега вие определяте правилата. Дойдох да преговарям за живота на сина си и живота на войниците. Няма смисъл да се избиваме повече. Предлагам да преговаряме с вашите вождове. Мисля, че си струва да спестим много човешки страдания. В двореца няма храна. Рано или късно войските които оцеляха и са в двореца трябва да излязат и да си пробиват път към именията. Вашата храна също ще привърши. Вероятно войските ми ще успеят да излязат от града, тогава ще започне дебнене, преследване и избиване. Хаосът ще донесе само глад и смърт за всички. Нека спрем до тук.

— Тогава се предайте! — гордо заяви Фаху.

— Това е несериозно — бавно каза цар Самадан — войската все още е силна и конницата на пристанището почти не е засегната. До седмица ще има още толкова войска отвън от именията до които не сте достигнали. Аз няма да искам да се предавате или да сложите оръжие.

Нека само спрем да се избиваме и да договорим мира с вождовете докато робите приберат реколтата. Ще има достатъчно и за вас.

— Май си пропуснал да разбереш, докато беше запрян в хамбара, че вече няма роби. Твоите роби са наши жени и деца. — Фаху го гледаше злобно. — Сега не са вече твои роби и никога повече няма да бъдат. Това се свърши. Предайте се или ще ви уморим от глад и ще ви избием. Боговете са с нас и ние ще победим все едно с колко жертви. Никога повече няма да се оставим да ни ловите като животни и да ни отвличате като добитък. Никаква войска няма да ти дойде на помощ. На другия бряг твоите поддръжници бяха избити и до довечера от стотината войници които не успяха да влязат в града няма да има и помен. Царуването ти свърши.

— Добре — съгласи се цар Самадан. — Тогава нека семейството ми напусне града с кораб, а аз ще разпусна войската. Нека поне занаятчиите мирно се върнат по работилниците си и войниците при семействата си.

— Да те пуснем и после да се върнеш с войска ли искаш?

— Нямате как да ме спете. Щом дам сигнал, корабите ми ще дойдат. Искam само да се размине с по-малко кръв. Оставете ме да си отида мирно със семейството си.

— Ще предам думите ти на вождовете. — сухо каза Фаху. На практика всички чуха разговора и няма ше какво да предава.

Цар Самадан се изправи и тръгна прегърбен към вратата на двореца. Никой не излезе да прибере трона му.

Почти веднага се изви струйка дим с която даваха сигнали. Двете лодки с войници след доста време доплуваха до пристана. от морето се зададоха и два кораба. Корабите обаче не влязоха в пристана. Дълго и упорито оглеждаха града, след което единия, който преди това избяга от лодките с войници вдигна платна и започна да се отдалечава. Другия го гони известно време, после се върна и влезе в пристана. Цар Самадан, принц Самадур, жени и доста войници се качиха на кораба, а някои и на лодките завързани с въже за кораба и отплуваха.

— Ако се върнете, ще избия децата ви! — Провикна се Тамрин. Не му отговори никой.

Вече се смрачаваше.

Тогава Тамрин се провикна към двореца:

— Хей вие вътре. Имате цяла нощ да излизате един по един и без оръжие. На сутринта който е още е вътре ще му падне главата.

Пак никой не му отговори.

Цяла нощ бойците стояха по барикадите. Нарядко излизаха войници и се предаваха. Държаха ги в един обор до сутринта. По пладне взеха да ги пущат един по един.

Као го разбуди жената на Бенлад, която се молеше на Пеа да стигне до него.

— Као, Као, Застъпи се за мъжа ми. Не зная дали е жив, но разправят, че убивали пленниците.

— Не се безпокой, ако не е убит, ще го отърва. Само ако някой роб му има зъб лично на него, може да го убие. Нашите бойци няма да го убият. као провери в обора, но там стояха само няколко стотника. Бенлад го нямаше.

— Поогледай убитите и ако не го намериш, излез да го търсиш извън града. Там също има стотина войници. Кажи им да се разотиват. Всичко свърши. Тамрин каза да не убиват войниците, които са без оръжие. Или по-добре ти върви извън града. Аз ще го търся тук.

Жената колебливо тръгна.

— Кой от вас е роднина на царя?

Никой не помръдна.

— Те си заминаха. — обади се един по-възрастен. — Ние, които служихме за един хляб останахме.

— Стойте в града когато ви пуснат и ми се обадете след ден два, или по-добре търсете Хум. Няма да съжалявате.

Войниците които бяха извън града се разпръснаха. Занаятчиите се прибраха. Някои тръгнаха незнайно на къде, а други се юрнаха да плячкосват.

За голяма радост на Као Бенлад се върна с жена си.

Постепенно племената и робите започнаха да се пръскат из равнината около града, а който бе изоставил деца, родилки и болни тръгна да си ги търси към планината.

Вождовете не се чувстваха добре в града. Постепенно всеки от тях се установи в някое имение и разположи племето си наоколо. Града взе да опустява. Као настани Пеа в имението, където някога бе роб, макар да бе доста в страни от племето си. Той обаче често си

намираше работа да ходи в града, където Тамрин се бе настанил в двореца на цар Самадан.

Веднъж го намери един от стотниците.

— Бъди здрав Као. Каза ми да ти се обадя. Аз съм стотник Мурал, ако ме помниш.

— Да. Здравей. — Као не го помнеше, но се сети.

— Каза да се обадя на теб или на Хум. Хум е на другия бряг.

— Да. — Као започна да се досеща. — Трудни времена дойдоха.

— Трудни. — тъжно каза стотника.

— Мислех, че пак ще се наложи да имаме някаква армия, а ти разбираш от военни дела.

Стотник Мурал се изпъчи гордо:

— Отдавна само с това се занимавам. Хум го помня като войник.

— Отиди по именията покрай реката и намери вожда Додо. Кажи му коси и че аз те пращам. Ако си женен иди с жена си и децата си. Няма да те оставят да умреш гладен. Вождовете рано или късно ще се спречат и пак ще им трябва армия.

— Преди да се спречат, може да дойде цар Дидан. — отбеляза стотника.

— Може и да е по-добре да дойде Дидан, отколкото да се сбием помежду си. Знаеш ли на къде тръгна цар Самадан?

— Към Итона. — отвърна твърдо Мурал.

Као го погледна учудено.

— Къде се намира този град?

Мурал се засмя:

— Не е град, а остров. Намира се на половин ден с лодка срещу отсрещния бряг на реката. Малък остров със стотина козари и рибари. Докато е жив Самадан, ще е добре. Обаче принц Самадур после ще започне да ви напада. Буен и самолюбив е той и няма току така да се откаже от бащиния си дворец и короната. Много разправиите ще имате с него. Винаги ще се опитва да си върне Самад.

— Какво е Самад? Да не е града?

— Да. Така се нарича града и двореца.

— А как се нарича града на цар Дидан?

— Полдиния.

— Мурал, какво им става на робите? Някак ми се виждат странни. Вождовете им раздадоха парчета земя да се прехранват, но

има нещо в тях. Не са като преди. Нещо не ги прави свободни.

— Докато размахвахте копията, гледахте само войниците. Вие имате шамани. Мислите ли, че тук няма жреци. Наплашени са робите. Жреците казват, че посегателство срещу царя се наказва със седем години войни и неплодие на жени и ниви. казват още, че Боговете няма да пуснат душите на мъртвите да пият от свещената река и духовете ще мъчат живите и ще им пакостят.

— Добре Мурал. Когато дойда при вожда Додо пак ще си поговорим. Хайде със здраве. Аз сега съм тръгнал към лодкарите. да видя можем ли поправи лодките които подпалиха в пристанището преди да дойде принц Самадур.

Као тръгна към пристанището, но мина през двореца на Тамрин. Там вече вееше на пустош. Самия Тамрин се чувстваше по-добре сред племето си на лов. Сега бе отишъл да се сдобрява с Могун, защото другите вождове започваха да им създават проблеми и двамата пак се оказаха съюзници.

Као намери Емон.

— Имаш ли някакви хора? — попита го директно.

— За какво? — Емон го гледаше учудено.

— Нека прогонят жреците и робите да ходят при нашите шамани, ако трябва и на сила.

— Това ли е най-важното? — попита го Емон сънено.

— За сега това е най-важното. Повярвай ми. Между другото какво стана със сина на Хум. Намери ли го?

— Да. Жив е, но стрела му е извадила едното око.

Као не каза нищо. Знаеше, че малките които примамиха лодките в притока също са дали жертви.

При лодкарите намери Поо с двете си жени. Поо бе намерил отвлечената си жена и едно от децата си.

Чак сега до Као достигна плача на жените от града и племената, загубили в битките мъжете си и синовете си. За един миг му се стори, че стратега Као е бил глух за воплите. Сега човека Као ги видя как се изнизваха към гробището заедно, победители и победени да оплакват заедно мъртвите си и себе си.

ИНТРИГИ

С течение на времето обществото придоби съвсем друга структура. Бившите роби работеха по парче земя, колкото можеха да обработват. Някои от семействата от племената също започнаха да обработват земя, а други се върнаха по горите и полята и продължиха да се изхранват от лов и риболов. Вождовете, настанени в господарските имения се пооткъснаха от племената и все-повече се ангажираха в разправиите помежду си коя нива и коя горичка на кой вожд да принадлежи. Сблъсъците за сега се ограничаваха до няколко синини и удари с тояга, но беше въпрос на време да се сбият.

Принц Самадур периодично напомняше за себе си, нападайки по крайбрежието и отвлечайки хора. Цар Дидан за сега се ограничаваше да изпраща по стотина конника, да граби по границата и да пали ниви и села. Явно бе научил как е завладян Самад и никога не нападна с по-голяма войска. Държеше си войската близо до Полдиния.

Съвета на вождовете като никога единодушен възложи на Емон да разкарва по границата с Дидан стотина конника. това даде резултат. Конниците на Дидан никога не влязоха в битка. Побягваха веднага щом видяха конницата на Емон и нападенията оредяха. Поне половината от конниците бяха от войниците на цар Самадан.

Чак сега започнаха да проумяват първите думи на цар Самадан. Конницата на Емон трябваше да яде от някъде, докато се мота около границата. Стражевите лодки, които обикаляха крайбрежието, за да намалят набезите на Самадур също трябваше да ядат. Стражите на Хум, които разгонваха бивши войници, сега разбойници наоколо също трябваше да ядат. Племената които се грижеха сами за себе си се бяха размили и размесили с робите. Земяделците се грижеха за земята си и ставаха все по-малко склонни да грабват копия и да се втурват на помощ един на друг. Вождовете държаха при себе си из именията по десетина войника, които бяха ангажирани повече във враждите помежду им, отколкото да пазят нивите и земяделците от разбойници и грабители.

Вождовете решиха земеделците да дават половината от реколтата на вождовете, а вождовете да дават половината от събраното на Магун за общи дела. Естествено шаманите и жреците си вземаха своя дял за да омилостивят боговете.

Всички интриги се въртяха около това което се даваше на Магун за общи дела. Магун не виждаше почти нищо от него, освен почит и поклони. С този дял се разпореждаше Тамрин. Понеже всичко потъваше, караниците все бяха около това. Као остана малко встрани и го позабравиха. Той се зае с имението. Бившите господари повери на Зак и да ги наглеждат. Надзирателя Ламур фактически управляваше от името на Као, ангажиран до сега с държавни дела. Сега обаче Као се зае с това и Пеа бе много щастлива, сега чакаше и дете.

Као като се помота из имението и се увери в лоялността на Ламур. Въпреки всичко нивите растяха, а събрания данък намаляваше. Познаваше робската подлост. Земеделците криеха продукция и всяка реколта беше лоша. Винаги имаше мор по животните. Както бе тръгнало, за да си изхрани семейството, към което се присъедини и брат му Вава с Хара и детето им скоро трябваше сам да хване мотиката. Дълги нощи лежа буден до Пеа. На всичко отгоре и един самозабравил се младеж, син вожд от планинци започна да прогонва пастирите му от поляните край гората и да ги удря и замеря с камъни, преби няколко козари и отмъкна двацет кози за нанесени щети. Гората била негова и поляните също.

Као се качи на един кон и отиде лично до племето с подаръци за вожда Додо. Оплака се и на стотника Мурал от нахалния младеж. После мина край лодкарите и се прибра. Не бе минал и месец когато се чу, че младежа е бил намушкан в града. Така го намерили сутринта в една улица.

През това време Као засели две семейства лодкари на брега на реката. За пореден път реши да се довери на покровителството на своя бог покровител Ло.

Лодкарите започнаха да строят за него особена тежка лодка, която да пренася през реката хора и товари. Десет кози даде Као и каруца жито на единия син на Матао, за да направи пристан на неговия бряг и сто крачки място наоколо.

Тогавя в имението се появи стотника Мурал със семейството си и Као го постави на каика да взема по пет яйца на човек и една кокошка

на товар за превоз през реката. От начало нямаше много пътници, но с всеки ден се увеличаваха. Когато прибраха реколтата, всички се стичаха към града да разменят жито, кози и коне, на който каквото му трябва. В такива дни лодкарите превозваха по въжето товари денем и нощем и изкарваха по десет кози на ден за Као, отделно за себе си.

Този път Пеа дари Као със син и Као го нарече Лохим. Ло не го изоставяше. Щастлив беше с Пеа. Тя му каза и как да спре надлъгването със земеделците.

Као с помощта на Ламур определи колко е половината от слаба реколтата от една нива и поиска от земеделците толкова данък. Ако годината е по-добра те печелят и толкоз. Надигна се ропот, но Као, брат му Вава и страховития стотник бяха въоръжени и убедителни.

Тази година Као закара в града девет каруци зърно за данък, тридесет кози и пет коня. Никой от вождовете не даде толкова, колкото Као от това малко имение. Някои въобще не дадоха нищо.

Тамрин го повика при себе си:

— Как така Као си забогатял? — Тамрин се разливаше от задоволство.

— Не съм забогатял, вожде. Давам ти определеното от вождовете.

— А другите защо не изкарват толкова?

— Питай другите. Може и да изкарват, който знае.

— Велик мъж си ти Као. Да ти се похваля, сега съм цар, откакто Матао почина, но ти си в страни и не знаеш. Фаху ме провъзгласи набързо след панаира.

Като цар имам право да те обявя за свой наместник. Как да те нарека? Реших моите наместници и поместни владетели да се наричат боили. Фаху ще те благослови тържествено пред всички.

Као си спомни робските времена и се поклони:

— Щом такава е волята ти царю.

— Такава е волята ми. Понеже чувам, че те покровителствува самия бог Ло, ще те титуловам боил на Ло.

Као пак се поклони.

Церемонията бе дълга и скучна и Фаху много пия и кади, после ядоха.

Последствията от този разговор обаче Као не предвиди. Конниците на Емон превзеха именията на вождовете и ги прогони,

които не платиха данък и Тамрин провъзгласи други боили на тяхно място.

Докато се връщаше срещна няколко коли със зърно данък от сина на Матао. Дал една коза бакшиш на лодкарите да превозят данъка побързо. На Као му стана тъжно и смешно. Светът се променяше.

Дори свободните ловци като баща му Баку дадоха данък сушено месо, кожи и мед. Някои обаче потънаха в горите със семействата си.

Као отиде направо при лодкарите в града и им поръча кораб или най-голямата товарна лодка каквато можеха да направят, която да може по море да носи много стока. Какъв стратег беше, ако не се досетеше, че Тамрин няма какво да прави с токова жито и кожи. Вождовете или боилите също имаха в излишък.

Повъртя се доста из пустия пристан и се поогледа за моряци. Имаше няколко плували, които сега се навъртаха из кръчмите, но не му вдъхнаха доверие. Намина край рибарите. Там намери няколко от плували някога с корабите на цар Самадан, сега изхранващи с риба семействата си. Търсеше някой по оперен. Као ги почерпи и послуша малко моряшки небивалици, какъвто беше обичая. Помоли ги да си спомнят кой до къде е плувал и ги покани да му погостуват в имението.

Намери Поо, който имаше неприятности със жреци и шамани, които не одобряваха, че има две жени.

— Здравей Поо.

— Здравсти, чувам боил си станал, честито.

— Лъжат, пак съм си аз. — Као се засмя доволно. Вече бе зап[очнал да напълнява. — Поо, нали знаеш въжето на каика.

— Е, и.

— Искаш ли да търгуваш от него нагоре чак до планините, по реката и всичките й притоци.

— Е, и. — на Поо започна да му става интересно.

— Всичко от мен ще купуваш и всичко на мен ще продаваш. Това е.

Поо се замисли:

— На моята лодка пет кози и пет делви мога да кача, ама става. То повече стока и нямам.

— Аз стока ще намеря. Ти трябва само да я продадеш. — Као виждаше как занаятчиите едва преживяват и щеше да намери всичко

евтино, а един връх за копие цяла коза струваше в планините. — И лодка съм поръчал. Когато ми изплатиш тридесет кози, лодката е твоя.

— Тридесет кози не са малко, но реката е голяма. — Каза Поо и му подаде ръка.

Веднага щом се прибра поръча на своите лодкари лодка за Поо.

След няколко дни започнаха да пристигат поканените рибари, Као бе направил голямо платно от кожи и се опитваше с тяхна помощ да направи карта на морето.

Познанията на всички свършваха до Итония и Полдиния. Все пак изчерта две три кожи. До една седмица път всички познаваха брега чудесно, за други брегове само бяха чували от корабите които пристигат от там, но кой вярва на моряшки приказки.

Когато си отиде и последния, неочаквано пристигна един неканен моряк.

— Търся боил Као. — провикна се пред къщата.

Као излезе бос, понеже никого не чакаше.

— Аз съм, какво има? — Као огледа един малко пълен, зле облечен и доста мургав дори за обгорял на слънцето рибар човек на средна възраст, с вече побеляваща брада и боси крака.

— Чух си давал храна и си разпитвал за море. Имам какво ти кажа.

— Добре, ела насам. Как се казваш?

— Самон, боиле.

— Кажи Самон какво имаш да ми кажеш. За храната не се безпокой, никого гладен не съм изпратил от тук.

— Откъде започна, боиле? Кажи какво имаш питаш.

— Самон, най-много ме интересуват бреговете по-далеч от Полдиния.

— Само веднъж съм ходил там — каза Самон замислен гледайки картата. — Нагоре зная повече.

— Ето ти един въглен, нарисуй каквото си видял, така, че една педя да е един ден път. Ще можеш ли.

— Мога. Ли искаш само това? Ли искаш градове, реки, острови, стоки?

— Откъде си? Не си тукашен.

Самон стигна до края на картата мерейки педя по педя, направи още две крачки примъкна една пейка качи се на нея отмервайки четири

педи и каза:

— Тукашен. — черната точка бе на стената до самия таван.

— Откъде? — опули се Као.

— Тукашен. — сериозно отговори Самон. — Ли видя кораб да бяга когато идвахте?

— Видях, Самон, видях.

— И аз видях от брега. От тогава тук съм аз.

— Не бързай Самон, начертай всичко което знаеш.

Самон старателно рисува и мери. Накрая погледна и каза:

— Това видял аз.

— Сега давай да хапнем и ще разказваш.

До вечерта Као намери още кожи и нанесе осем града и ситно нарисува къде какви стоки са товарили.

— Това струва повече от храната ти Самон. Кажу какво искаш.

— Искам в къщи и работи до къщи.

— Когато стигнем до твоя дом, ти ще си на кораба, Самон. — обеща Као.

Кой е господар и как се казва страната ти.

— О, велик цар Пасаон и град Усана голям.

— Царя Пасаон има ли роби?

— Много, много.

— Над вас кой е цар? — Попита Као и посочи тавана.

— Малки царе на малко племе много и град Хуру три педи. Под нас също седем педи, тогава Миман цар. Тука Садик цар. Тука Садик цар също и тука също. После много вода и тука Радак и тука Радак цар роби няма. До вас град Поса близо. Тика Самадан цар и тука Дидан цар.

— Ти какво правеше на кораба?

— Аз — Самон се изпъчи — товар на цар Пасаон кара и за цар Пасаон купува.

— Значи не си моряк, а търговец.

— Не. — позамисли се малко. — Да. Моряк.

— Искаш ли да продаваш и купуваш за мен?

— Може, но искам в къщи.

— Поне докато си отидеш до в къщи ще купуваш и ще продаваш за мен.

— Може. — съгласи се Самон.

— Остани тогава тук, докато тръгнем и да ми разкажеш в кое царство какво си виждал.

Не след дълго Поо замина с новата си лодка и стоки за ловците нагоре по реката. Као можеше да се надява да се върне в началото на есента.

Као едва дочака да стане готова голямата лодка. Като я видя се зарадва много. Беше голяма почти колкото корабите които бе виждал да бягат, широка, каквато я искаше. Поиска да я напълни със стока и да я пробва до Полдиния, но Самон го спря.

— Камък много трябва на дъното.

— Камъни в лодката? Защо да возя камъни?

— Така трябва. Много камъни трябва. Тогава лодка става хубава.

Као се сети как пускаше камъчета в кратунката на острова и как кожената лодка се обърна, когато беше празна. Може би Самон имаше право. Тук никой не слагаше камъни в лодките.

— Колко камъни трябва? — попита Као.

Самон огледа лодката и начерта една резка, после отмери още няколко педи и начерта още една.

— До тук камъни и до тук стока.

На Као му стана неудобно. Щяха да го помислят за луд лодкарите или да се обидят. Лодката се поклащаше на вълните и съвсем добре си изглеждаше.

Као реши да послуша Самон. Купи един зид и се заеха да носят камъни в лодката. Хората които му продадоха зида бяха много доволни. Кой би дал иначе пари за камъни. Као им каза, че ще построи стена в която да спира каика на реката, а на брега камъните са малко а калта много.

Позасмяха се, но натовариха камъните, които Самон подреди особено старателно. После обра каквото намери из работилниците и натовари лодката до втората черта. Взе още трима моряци и отплува за Полдиния. Лодката се клатеше забележимо по-малко и плуваше съвсем добре.

След три дни ги заваля дъжд. Свалиха платното и го опънаха по едно въже, да не се мокри стоката. Все пак на дъното започна да се събира локва. Као бе много недоволен. Нямаше как да се бръкне между камъните и да се изгребе водата, но се оказа, че Самон е

оставил едно място отзад, където дъното се виждаше и от там изгребваха.

Когато пристигна в Полдиния, още стражевата лодка направо го ограби, една десета взеха от всичко и най-хубавото отбраха. Стоката му не беше хубава в сравнение с техните и я продаде трудно. Купи каквото можа и бързо тръгна обратно. Сега вятъра не му помагаше и се влачи две седмици. На всичко отгоре когато наближи Итония го засече корабът на принц Самадур. Лодката на Као бе почти празна и лека и побягна с издуто платно. Когато се стъмни продължиха да бягат и ги отнесе доста навътре. На сутринта кораб не се виждаше, нито бряг и не знаеха къде са. Бряг не видяха нито на следващия ден, нито на последващия. Започнаха да се тревожат. Бряг не се показва и на следващия ден. Запасите им от храна и вода намаляваха. На следващия ден видяха в далечината нещо синкаво като планини и обърнаха натам.

За два дни стигнаха бряг, но не знаеха къде са. Решиха, че са подминали Самад и се връщаха два дни назад. Оказаха се прави. На третия ден по обяд вече бяха на пристанището. Радостта на Као бе силно помрачена, защото хората на Тамрин също му откъгнаха десятък и то най-хубавата стока. Явно трябваше да свиква с това. Откровено съжеляваше за това, че не закара кораба направо по реката до малкия пристан на каика.

Той не побърза да продаде стоката, макар много да ми се искаше да се върне при семейството си. Почти седмица се пазари със синчета на вождове за стоките от Полдиния, колкото да не е на загуба.

Когато закара лодката до пристана на каика си отдъхна. Нареди на лодкарите да повдигнат малко бордовете и да наковат дъски, та като вали да не мокри стоката и да не се пълни лодката с вода. Според него сега трябваше да заприлича на кораб.

Намери Пеа много разстроена. Тя бе научила, че е заминал и се бе притеснила. После бе научила, че се е върнал и се бе притеснила още повече. Сигурна беше, че Као си е намерил друга жена в града и не иска да види нито нея, нито децата. Никакви обяснения и уверения не можах да я успокоя.

Въпреки всичко Као започна да товари зърно на корабчето. Когато потегли корабчето заседна в тинята на устието когато морето вече се виждаше. Клатеха го, с лодки го дърпаха. но докато не го разтовариха наполовина нищо не помогна. Два дни търсиха по-

дълбоко място и накрая намериха. На Као никак не му се искаше всичко да товари и разтоварва пред очите на Тамрин и стражите му.

Отново натовариха и съвсем внимателно минаха тинестите плитчини. Този път пое нагоре към Поса. Стигнаха за пет дни и пак му взеха десятък. За жалост градът почти не се различаваше от Самад и стоките които се предлагаха бяха същите. Као реши да продължи към Радак.

Отиде още седмица клатене по море. Там беше друго. Бронзовите сечива вървяха на безценица и платове с чудни шарки имаше много. Имаше и други кораби. Очертаваше се добра печалба, а и като видяха житото и кожите му стражниците само се засмяха и не взеха почти нищо, освен няколко хубави кожи. Казаха му само: „Другия път като дойдеш, поне вино докарай.“

Самон намери кораб на цар Пасаон и го напусна. Као му подари вързоп кожи и го изпрати.

Когато се върна разтовари на пристана на каика и изпрати на Тамрин десятък, какъвто той избра. Поо се бе върнал и гордо му отброи двадесет кози. Као също бе доволен от кожите и меда които Поо. Даде на Поо бронзови сечива и си поговориха за цените, докато не дотърча Пеа и не ги прекъсна.

Као обичаше Пеа, но тя ставаше все по-властна и нападателна.

С Поо се доразбраха на следващия ден. До края на зимата трябваше да му изплати лодката и стоката. Као беше сигурен, че Поо ще се постарее и цяла зима ще влачи нагоре зърно и надолу кожи и мед, но самия той беше притиснат. Зърното не струваше много, нито кожите. Произведенията на занаятчиите в Самад също не ги биваше.

В града продаде платовете с голяма печалба и бронзовите сечива също. Изкупи на Бенлад делвите и поръча още особени делви за вино. Дори му даде една от Радак за модел. Такива ги искаше. Всяка нощ обаче се прибираще в имението при Пеа.

Един ден го намериха стражниците на Тамрин и му казаха без заобикалки, корабчето му повече да не влиза в реката, а само в града. Освен това Тамрин искал с кораба да пътува негов човек.

Као само се поклони и предаде уваженията си към цар Тамрин. Колкото и да не му харесваше, не искаше неприятности.

КЛЕВЕТИ

Когато отплува отново за Радак, Тамрин му натресе един рядък темерут от своето племе, някакъв негов роднина. На Као не му хареса особено и на тръгване поръча на Ламур да държи Пеа и децата до каика при лодкарите.

— Као, знаеш я Пеа. — възрази Ламур. — Може да не се съгласи. Какво да правя тогава?

— Спомни си какъв беше преди. Ако трябва я подкарай с тояга, само да стои при лодкарите докато се върна. — прошепна му Као.

Као не можа да каже повече.

Пътуването започна зле отначало. Почти през целия път валя. Продадоха всичко и купиха каквото можаха от Радак. В пристана видяха един от корабите на цар Самадан, който избяга не само от тях, но и от Самадан.

Као поговори с капитана и като разбра, че не е на служба при цар Самадан, а плава свободно, му предложи да потърси покровителството на Тамрин. Дори му даде пример, как някои от стотниците на Самадан служат сега при Тамрин.

На връщане ги тресе такава буря, каквато Као не бе виждал. Толкова дълго никога не бе молил великия бог Ло никога, защото никога не бе виждал лицето на гнева му както сега. Роднината на Тамрин бе обезумял от ужас, до такава степен, че се хвърляше насам натам като обезумяло животно. За да не го отнесе някоя вълна, Шка го завърза за мачтата. Когато всичко се размина, бе безмерно щастлив, че този път бе взел повече бронзови сечива които не се повреждаха от водата. Платовете бяха се намокрили и се наложи да ги сушат за да не мухлясат. Храната също бе подгизнала и негодна. Гладни и изтощени с надежда съзряха силуета на Самад.

Едва стъпил на кея в Самад роднината на тамрин нададе писък, какъвто едва ли би се очаквал от дребен, сух човек:

— Хванете го! Хванете го! Заговорници със цар Самадан. Хванете го! Вързан ме държа. Дръжте го. Хванете роба на Самадан. Предател, дръжте го!

Стражите се спогледаха, но тръгнаха към кораба. Као реагира светкавично. Хвана дъската която свързваше кораба с брега и одтласна кораба. Един стражник хвана въжето, но кораба го повлече с масата си и той цопна във водата.

Као само погледна моряците си и те вдигнаха платното. Докато стражите се туткаха около една гребна лодка, корабчето излезе от пристана.

Сега беше въпрос на надбягване, кой ще стигне пръв до пристана на каика, корабчето или конниците на Тамрин.

За пореден път Ло поднесе подарък на Као. Тъкмо се канеше да влезе с кораба в реката, когато видя лодката на Поо пълна със кожи и мед и цялото му семейство заедно Пеа и двете им деца. Когато Пеа видяла Върховете на мачтите сутринта, се разпищяла и не позволила на Поо да разтовари, а настоявала да я закара до пристанището, преди Као да е забравил децата си и да е попилял всичко по пристанищните мръсници. Као не знаеше нищо, но като ги видя, благодари още веднъж на великия Ло.

Хвърли едно въже на Поо.

— Завържи лодката и не питай! Завържи лодката бързо.

Стражевата лодка приближаваше, но въжето се изпъна и я повлече. Жените се разпищяха и хванаха децата си. Поо побърза да вдигне и своето платно. Као започна да опъва и мокрите топове плат. С толкова платна стражевата лодка нямаше никакъв шанс да ги стигне. Показа се и втора лодка с много бойници, гребящи като бесни, но и те изостанаха бързо. Као не обръщаше никакво внимание на пищящите жени в подскачащата им по вълните лодка. Спряха чак привечер, когато лодките не се виждаха дори от върха на мачтата.

— Какво стана Као? — провикна се Поо.

Као мълчаливо притегли въжето.

— Качете се, имаме много време за приказки. Сега се качвайте.

Когато всички бяха горе и гледаха уплашено Као каза:

— Видяхте повечето. Подгониха ме стражите на Тамрин. Наклеветиха ме във всичко лошо, от предател и шпионин на Самадан до убиец опитал се да удави братовчед на Тамрин. Това е.

— Ами сега. — Пеа трепереше и стискаше децата си.

— Сега или при цар Самадан на Итония или при цар Дидан в Полдиния. Поне натам духа вятъра. Колко храна имаш Поо?

Поо огледа и преброи екипажа:

— За две яденета.

— Тогава да хапнем. — каза Као. — И да не забравим да хвърлим мрежи. Остава само да се молим на Ло.

— При Самадан не отивам. — твърдо каза Поо.

— И на мен не ми се ходи при него. — мрачно отвърна Као. — Поо, лодката е твоя с целия товар. Можеш да отидеш където пожелаеш. Ще ти дам и бронзови сечива. Сигурно няма да се върнеш При Тамрин, но където и да отидеш, има с какво да започнеш.

До Полдиния не стигнаха. Съзряха едно село на брега още следващия ден. Поо отиде сам и се върна бързо. За шест брадви и дванадесет ножа и десет върха на копия донесе храна за месец напред и десетина живи кози.

Поделиха козите, размениха малко товар, единия от тримата моряци пожела да отиде с Поо и се разделиха. Поо пое по брега към Полдиния, а Као навътре в морето. Смяташе да изчака вятър и да поеме към Радак или по-далечните царства. Обаче Ло смяташе друго.

ИЗГНАНИЕ

След седмица вятъра го отвя до Итония. За щастие кораба на Самадур го нямаше. Вятъра бе почти стихнал и корабчето леко се клатушкаше покрай брега на стотина крачки. Увисналите платна едва дърпаха напред. Зад скалите се показва село. Као нямаше представа къде се намира, но когато изнесоха на брега един старец на стол веднага разбра. Стареца говореше тихо а един младеж се провикваше.

— Кой си ти пътничко и защо не спреш?

— Само минавам от тук.

— „Поздрави стареца.“ — юнакът предаваше думите на царя. — „Наблизо не виждам, ама надалеч виждам. Познавам те.“ — помълча малко — „Виж ти кой е дошъл да навести стареца? Стратега Као! Ло прави велики подаръци!“

— „Као, Као неблагодарен народ са царете“ — провикна се отново юнака. — „Боговете те пратиха при мен като козар и аз не те оцених да те направя стотник, затова ти се върна и мен направи козар! Сега Тамрин не ти е благодарен за това, че му пълниш хазната!“

— Бързо научаваш новините, царю Самадан. — отвърна Као.

— Върнеш ли се в Самад Тамрин ще те хване! — провикна се отново юнака.

— Няма да се върна! — отговори Као. Значи Самадан не знае, че е избягал от Тамрин, а Тамрин е бил решил предварително да го хване. Као поне така си помисли.

— „Пратил си ми загубения кораб. Благодаря ти!“ — провикна се отново юнака.

Као наистина каза на капитана в Радак, че Самадан е избягал на Итония и не се знае дали е жив.

Кораба вече подминаваше селото, когато юнака се провикна отново:

— „Трима мои внука Тамрин държи като зложници. Който и да ми докараш, ще получиш злато колкото тежи внука ми. За двете ми внучки по толкова сребро ще ти дам. Умен си, Као, ти вземи наградата.“

— Чух те царю, ако мога ще го направя, защото много бойци и войници са живи, поради твоята мъдрост. — отговори му Као докато скалите го скриваха от погледа му.

ЗАВРЪЩАНЕ

Као в Поса продаде доста стока и се разплати с двамата си моряци, които пожелаха да останат, а и трудно можеше да им плаща. Едва се оправяше с корабчето сам и Пеа с децата трябваше да плуват с него.

Пак купи стока от Радак и плува нагоре до двата града на цар Садик и столицата на цар Миман, но и там бе като в Самад и Поса, че и по зле. Имаха нужда от всичко, но не можеха да предложат нищо освен жито, кожи и мед, при положение, че в Радак и житото бе поевтино от тяхното. Не разбираше въобще езика им и реши повече да не минава през многото вода според картата. По-добре бе да се пробва стоки от Радак в Полдиния, където макар и трудно разбираше езика. само дето трябваше да заобикаля както Самад, така и Итония. Двата кораба на Самадур може и да не са миролюбиви когато го спипат сам с Пеа. Населението на Итония му се видя поувеличено, спрямо разказите на моряците в Самад. Хората от селището въобще не бяха стотина, нито бяха козари. Принц Самадур кой знае колко хора беше отвлякъл за роби.

В морето Пеа се поуспокои и понапълня, стана по груба и жилава и чакаше трето дете.

Навлезе доста навътре в морето след Поса и остана доволен от вещината си във воденето на кораб. От морето излезе право срещу Полдиния.

Още в пристанището след обичайния данък му направи впечатление явната промяна. Много оръжие и много войници. Бронза му се разграби независимо от цената. Печалбата бе добра. Нямаше кого да пита, много мълчаливи бяха станали полдиниците и се прибра на кораба. Завари войник на пост пред кораба си. Войника нито го спря, нито го попита нещо, но никой не приближи кораба. Видя и странен кораб, който го нямаше когато дойде и чиито символи не бе срещал. Имаше чувство, че той го е правил в ранните си години, само че огромен. Езика им не напомняше нищо познато.

Може би трябваше да отплува, но нито имаше къде да ходи, нито вятъра бе добър. Постоя няколко дни, да се похранят с прясна храна. Все пак купи от странния кораб дървено каче със странно съдържание — твърдо солено мляко. От млякото бе останал само белия цвят и с отвратителния вкус свикна за един ден. С това можеше да се търгува и мляко от кози имаха всички, само трябваше да разбере как се прави и да им поръча. Даде им и пет чувала зърно за още едно каче със странни черни и солени плодчета, колкото да ги заговори за сиренето. Преводача му обясни неочаквано подробно, защото поне тук нямало интерес към този продукт, а те умираха от желание да се похвалят и да му намерят пазар.

Плати на преводача и войника пред кораба му изчезна. започна да мисли за тръгване, когато се появи Поо с две лодки, сковани с яки греди, така, че образуваха едно цяло. Това пък никъде не бе виждал. На кого му е притрябвало да ползва лодки като сал, но Поо винаги го бе изненадвал, но сега бе надминал всички очаквания и с кривите си платна.

— Жив ли си човече? — провикна се Поо.

Явно добре му вървяха нещата.

Когато спря до него, леко сведе глава;

— Не е толкова весело. Тамрин нападна Поса.

— Не думай, аз бях там преди една луна.

— Разминал си се. Не зная дали усети. Дидан почина, наследи го синът му Гофар. Понеже имаха сведения, че Тамрин прехвърля армия с твоя каик, тук също събраха войска, но той нападна сина на Матао и като го уби тръгна към Поса. Много вождове уби Тамрин и сложи роднини навсякъде. Така поне се чува.

— Няма от къде да зная. — откровено му каза Као. — Ти как измисли това чудо?

— Видях нещо подобно далеч от тук.

— Какво има там?

— Крайморски селца, нищо друго, поне докъдето стигнах.

— Тия от къде са?

— Кой ги знае? Изскачат направо от морето, не следват брега.

— И аз ходих много надалеч.

— Хей ти, Као от Самад изгнаник. — на пристана стояха двама войници и един сановник.

Двамата улигани сега замлъкнаха уплашени.

— По волята на великия цар Гофар, син на мъдрия цар Дидан, прогласяваме волята му: „освобождава се от данък всеки, за всичкото оръжие което докара в Полдиния“. Това е великото му благоволение.

— Благодаря на великия Гофар. — каза Као и се поклони.

Те също се поклониха и си тръгнаха. Поо и Као се спогледаха — Май става интересно. — каза мрачно Као.

— И доходно. — още по-мрачно допълни Поо. — Знаеш колко сълзи и кръв го чака народа. Не ти казах колко наши хора се крият по границата и из планините, защото докато ти кръстосваше морето, той вживя като цар и се развилня, докато накрая подгони и теб. Не знаеш и какво стана после, защото беше далеч.

— Кой се крие по границата?

— Семействата на половината вождове и кой-знае още колко хора. Обгради се със хора от своето племе и ласкателите на Самадан.

— Разбрах. Разбрах. Какво според тебе дири в Поса? Там няма нищо което да си заслужава.

— Не зная. Ти знаеш, но той може и да не знае. Може и да са му казали, че Поса е по-слаба и той се е полакомил да я ограби.

— Там пък какво има за грабене? Няма нито богатства, нито роби, нито селяните ще му дадат кой-знае какъв данък. Това е интересно!

— Разправят, че Самадур се е ориентирал там да граби, защото е село без кучета.

— Чувал съм какво ли не за него, даже, че и по море грабил кораби. Сега вече има два кораба.

— Щом тук се говори за война срещу Самад, Самадур ще дойде. — каза Поо. — Ще се опита да си върне Самад или поне да ограби каквото може и да накаже който докопа. Ако Тамрин има глупостта да подкара армията си към Поса, кой ще брани Самад. Робите ли?

— Ха! Поо, я ела насам!

— Какво? — Поо се приближи съвсем.

— Докато се боричкат около Самад, кой ще брани Итония? Колко от бежанците можем да съберем край границата? Сто, двеста?

— Ти си луд Као! Втори път така лесно град няма да превземеш, поне докато е жив Самадан.

— Не се знае колко е голяма алчността му. Свикнал е той да напада, не него да нападат. Ще се пробвам.

— Пробвай, ти си стратега!

— Итония ми хареса, обичам островите от малък. Дълга е около осем хиляди крачки и поне три широка. Вода и гори има.

— Мисля да се разходя по брега, да видя колко хора мога да събера.. Ако се хванат на идеята ти!

— Да не си им отдумал. Казвай, че съм намерил земя, където да се скрият и да правят големи лодки и да ги крият по брега.

Као прецени колко зърно има и отиде при лодкарите. От далеч забеляза скелет на среден кораб, зарязан до брега, а лодкарите се мотаха около малки поръчки.

— За кого е недовършения кораб?

— А, остави. Заклаха го човека в една кръчма и сега няма кой да ни плати. На никого не му е до лодки и кораби. Три коня колкото кораб струват. Гофар няма с кого да се бие по море, конница събира.

— За колко време може да стане?

— Ако платиш, може и за две седмици, ама трябва да говориш с майсторите.

— А, не бързам, мисля да докарам остриета за копия от Радак и брадви. Цар Гофар не взема данък за оръжие и е много изгодно.

— Това е добре, ама ти не си ли от тях?

— Аз съм търговец! Кой ви докара цял кораб остриета и брадви? Сметки имам да разчиствам с Тамрин.

— Така е — патриотизма заговори в пълничкия чирак и тъмните му очи заискриха. — ела да те заведе.

— Майсторе — Као се обърна към един набит як майстор с кърпа на главата.

— А! Имам работа. После.

— За недовършения кораб искам да питам.

Сега майстора се обърна.

— Питай, ама да знаеш, че за по малко от петдесет чувала зърно няма и да го започнем. Материала отделно.

— Докато се върна от Радак ще го направите ли? Сега давам половината, другото, когато е готов.

— Ха сега глупости. Половин година ще се клатиш до Радак и обратно. До тогава ще сме измрели от глад. С половината само

материал не можем купи.

— Материала ви е бил платен вече веднъж. Само за работата не сте си получили.

— Това теб не те засяга. Ти искаш кораб.

— Аз и така мога да стигна до Радак. Там само с виното ще купя кораб като този.

— Ами от там си го купи. Петдесет чувала зърно казах.

— Имаш го зърното. Ето ти и една брадва за тебе. — Као му подаде едно острие за брадва.

Майстора се поколеба, взе острието и го опипа.

— Малко е. — каза майстора и понечи да му го върне.

— Цял комплект инструменти от Радак давам, за себе си ги пазах, ако стане нещо в морето, две кози коля и двадесет мяха вино давам, когато е готов. Толкова.

— Малко е, ама става. С два кораба ще потеглиш за Радак след две седмици.

Поо тъкмо се върна, когато кораба бе почти готов. Може[е да му се сложи палуба и да се доизпипа, ама на тая цена повече не можеше да се иска от лодкарите.

Докато лодкарите още ядяха козите и пиеха вино, след като бутнаха кораба на вода, Пеа, жените на Поо и децата пълнеха чували с камъни и пясък, а Као о Поо ги мъкнеха в кораба, чак докато съвсем се стъмни. Као завърза кораба за своя и отплава навътре, доста на вътре, където брега едва се мержелееше. Нямаше за какво да ходи до Радак. Корабите му бяха два, но празни. Нямаше какво да продаде, за да купи стока. През това време жените ушиха платна от похабения плат за новия кораб и платнище, което да го пази от дъжда, ако завали.

Мярнаха се мачти, но всички отиваха в Полдиния и никой не напускаше, освен кораба от неznайната страна, който приличаше на разплетена кошница.

Ненадейно се появи Поо.

— Едва не се сблъсках със цар Самадур покрай брега. Дори на кораба си носи корона.

— Цар?

— Цар! Цар на Итония и съюзник на Гофар. Двамата келешки нямат нищо общо с мъдростта и искат да се бият с другия лудак Тамрин. Съюза им ще е от ден до пладне. Самадур има около двеста и

петдесет главореза събрани от изметта на пристанищата и сто и петдесет войника. Видях ги всичките. Прав беше Као, сега е момента.

Двата кораба и катамарана на Поо свърнаха към брега и започнаха да се пълнят с уплашени бежанци. Където имаше лодки, ги вързваха на въжета след корабите. Гледката не беше нова нито за Као, нито за тях. Стовариха се на Итония право до селището.

Оказа се, че в селището има двадесетина престарели бойци и петдесетима въоръжени надзиратели. Козарите бяха пръснати и ако се съберяха, само те можеха да ги пометат, ама не се събраха.

Цар Самадан също бе жив, но береше душа и не беше в съзнание. Това поне научиха от заловените по полето роби. Прибързал е Самадур да стане цар.

Као не искаше да се бие. Не беше за битка с тези жени и деца. Поо с десетина младежи и трите съда пое към брега за още хора и добитък.

— Хей вие. Няма да ви нападам. Не ме интересувате. — провикна се Као. — Всички чухте как цар Самадан ми обеща ако му доведе принцовете, да ми даде злато колкото тежат.

Отсреща мълчаха.

— Проверете в къщата му! Ако златото не е там, значи го е скрил някъде из острова. Не ме интересува нито селото ви, нито жените ви. Дошли сме да търсим златото към онзи връх. Когато го намерим, ще си го поделим. Който го намери, мой човек, войник или роб, дори дете, получава половината за себе си.

Хората на Као се пръснаха из пущинака.

Тези от селището не смееха да излязат. На следващия ден изнесоха на една поляна близо до селището няколко излъскани бронзови сечива и дълго ги размахваха, после ядоха и танцуваха.

След обяд в търсенето се включиха и заловените роби и надзиратели. Вечерта пиха вино и се веселиха, но по-далеч от селището.

На другия ден се включиха и роби от селището, даже и козари да търсят съкровището.

Привечер научиха, че цар Самадан е починал още по обяд. Као реши неговите хора също да го почитат. Отбраната на селището се разпадна и когато след смрачаване Поо доведе малкия флот пълен с хора и животни.

На сутринта погребяха цар Самадан с почести. Као застана до двамата жреци и по начина по който го почете, даде да се разбере кой командва вече. Веднага след погребението разпредели набързо терена на острова без да гледа кой е роб, кой местен козар и кой от неговите. Събра младежи за войска също без да се интересува кой какъв е бил до вчера. Младежите трябваше да се обучат да стрелят с лък и да мушкат с копие за месец и после да служат през седмица.

Определи и третина данък. Въпроса беше да изкарат годината, за да се прибере данъка.

Отбра по желание от местните младежи десет човека да служат на корабите му и им сложи по двама от рибарите за командири. Някои от отвлечените искаха да си ходят, но като им обясни каква война ще пламне всеки момент, ги убеди да изчакат. Нямаше и намерение да ги пуска. като поживеят, можеше да се опита да им докара близките или дори да ги пусне да си ходят, но когато събере достатъчно хора. За сега хора му трябваша. Трябваше и занаятчии да примами.

— Как сега да те наричаме, а Као? — попита го Поо. — Все нещо трябва да кажем на народа.

— Да питаме жреците?

Жреците се довлякоха пъргаво за възрастта си, щом ги повика. Те бързо разбраха промяната.

— Как ще се титуловам като владетел на Итония?

— Не може да си цар! — отсече стария. — Ти си знаеш, имаш ли царска кръв и благословия.

— Вие какво мислите.

— Вие казахте „владетел“, ваше величество.

— Добре! Аз, владетеля на Итония ви позволявам да ме прогласите на народа ми, по благословията на цар Самадан и за изпълнител на волята му както всички чухте от самия него.

— Чухме ваше величество.

Церемонията бе кратка и хората си хапнаха доволни от новия си владетел.

Пеа не се побираше в себе си в ролята си на владетелка.

— Миличка, не се вживявай! — предупреди я Као. — Ти вече беше владетелка на едно имение. Сега нямам дори толкова. Раздадох всичко. Остана ми само къщата на Самадан, но не искам да живея в

нея. Давай да си направим дом, както другите. Къщата на Самадан нека бъде за приемна на владетеля. Аз искам дом.

— Нали ти си владетеля? — учуди се Пеа.

— Аз съм Као, Пеа. Работя като владетел. Това ми е работилницата. Ще сложа двама стражи и един писар на входа и толкоз.

— Щом няма да пазят тебе, защо ще стоят там денем и нощем?

— Пеа, Пеа, това е много важно! Те ще пазят властта.

Пеа го гледаше изумена.

— А, напомни ми, като събера по-старите войни за два дни следващата седмица, да направят складове и житница. Те знаят да въртят меч. Нека младите махат мечовете. Разходи се малко. Ей там накрая мисля да си направим къща. Огледай!

— Као, ти си различен. Говориш ми не като човек, а като стратег.

— Свиквай Пеа. Аз трябва да мисля не само за себе си, а и за всички. Аз ги доведох и им обещах убежище. Няма повече да занимавам тебе с това, нали назначих дванадесет за войводи.

— А приятеля ти Поо?

— Какво Поо. Пръв войвода е! Имение му дадох със залив удобен за пристанище, точно срещу нашата къща ще бъде, отсреща на залива. Ще е добре да го задържа да ми служи. Цена няма той, но трудно ще го удържа.

— Е, ти си владетеля, аз ще нагледам децата.

Као я придърпа и я погали по видимо наедрелия корем.

ИТОНИЯ

За седмица нещата се поустановиха. Хората не бяха много, робите бяха слушливи, а бежанците наплашени. Първенците на Самадан като нищожно малцинство се ориентираха най-бързо към новата власт. Као обаче като владетел трябваше да бърза, защото бурята така или иначе щеше да дойде. Все някой ден Самадур щеше да се изсипе с главорезите си.

Както подобава, Као и двамата жреци трябваше да се обърнат към боговете за да търсят спасение за всички. За целта Као избра да се изкачат на единствения по-висок връх на Итония. Катериха се два дни, придружавани периодично от местните козари, любопитни да видят новия владетел.

Жреците веднага преориентираха на по-преден план почитта към Ло. Сега трябваше да отидат с владетеля до извора на местната река, където ставаше великото тайнство, раждането на реката и един вид раждането на Ло.

След като им изтърпя церемониите около извора, Као пое нагоре към върха сам. Не бе най-добрата идея да тръгне в най-горещото време по обяд, но трябваше да се възвиси в търсене на път за себе си и хората си. Трябваше му прозрение. Трябваше му на всяка цена да се върне с някаква програма, която да обедини и мотивира хората и никой не можеше да му помогне.

Стина в почти до върха привечер и си направи леговище за през нощта. Дълго гледа звездите, докато му стана много студено и накрая се зави с кожената карта. Събуди се преди разсъмване. Хапна сирене и на развиделяване пак пое нагоре, по-близо до боговете в утринната мъгла. Около него бе мъгливо и влажно.

Когато стигна върха, под него плуваха облаци. Там където облаците свършваха, се виждаше само море. Виждаше се и познатия бряг на Самад и Полдиния, дори се губеше в далечината извивката към бреговете на Поса. Там някъде между хълмовете се криеха и всички опасности от готвещите се за смъртна хватка армии на Гофар и Тамрин.

Као им обърна гръб и загледа безкрайното море. Велики и необятни бяха владенията на Ло, огромни, като необятен купол. Далеч, далеч, на почти цяла педя от хоризонта се виждаше мъгливо петно. Там сигурно имаше някаква земя.

Као колкото и да се взираше, не можеше да види нищо повече, но каквато и да е тази земя, бе далеч, много далеч и огромна. През това време мъглата се разсее и Итония се раззелени под него с цялата си прелест. Видяха се и двете му корабчета, като орехови черупки в могъщите владения на Ло. Той стоеше осъзнавайки божие величие и се молеше със цялото си страхопочитание. Призейки поредната бучка сирене един отблясък от далечината, където бе мъгливото петно, преди и там да се разсее мъглата му показва волята на Ло. Трябваше да поеме натам. Нямаше защо да държи хората тук, където Самадур можеше да се върне всеки момент и кой знае кой щеше да оцелее след клането. Разгъна кожената карта и отбеляза мястото. Отбеляза и каквото се виждаше под Полдиния. Там също имаше някаква земя, от която сигурно пристигаше кораба, който бе оприличил на „разплетена кошница“.

На връщане към него се присъединиха жреците, после и другите от свитата. Сега по програма трябваше да Вземат вода от кладенеца на цар Самадан, от един от попътните хълмове и беше забележителен с това, че от него се носеше за церемонии свещена вода и не се разрешаваше на козарите да поят животните, за да не оскверняват благодатта на боговете. По традиция, царя или принца трябваше сам да слезе и да извади вода за церемониите. Като владетел, сега тази чест се падаше на Као. Мина му през ум, че може просто да не го изтеглят, когато слезе, но трябваше да изпълни задължението си на владетел.

Когато се спусна, не се виждаше е нищо. Као започна да гребе с паничка вода и да я налива в делвата, вързана с въже. Когато се умори от неудобното положение той се облегна назад и почувства, че в скалната ниша има нещо дървено. Напипа голям сандък. Опитва се да го отвори, но капака бе залостен. този сандък нямаше как да бъде вкаран тук, сигурно бе сглобен на място.

Као допълни делвата с вода и извика:

— Дърпайте! После ми спуснете брадва.

Позабавиха се, но му спуснаха ведро и във ведрото брадва. Као доста се мъчи в теснотията докато разчука пантите на сандъка, накрая

отметна капака и усети хладния метал вътре. Започна да гребе каквото ома ида пресипва във ведрото. Така изтеглиха девет ведра. Не им каза, че е свършил и накрая изтеглиха и самия него. Дружината бе омагьосана, това бе съкровището на цар Самадан. Значи Као не ги бе излъгал! Намериха го!

Когато се прибраха в селището радостта бе неописуема. Као остави една трета за себе си и една трета за хазната, другото разпредели между всички хора от Итония. Така всеки бе съпричастен и дори до сега Самадур да имаше някакви поддръжници, вече нямаше да ги има.

Веднага изпрати единия си кораб да търси земята, която бе видял от върха, а другия за Радак не толкова за стока, колкото да примамии недоволни калфи и обедняващи майстори. Нареди и на няколко от бившите роби, които му изглеждаха по-будни да пробват да направят сирене.

Двата кораба се върнаха почти едновременно. Поса не бе паднала. Тамрин бе поуграбил селата и трябвало да се връща, защото по планините на границата с Полдиния започнали стълкновения. Другия кораб обиколил голям, много голям остров и не видял там жива душа. За пореден път ли му помагаше Ло? Всичко се подреждаше добре.

След намирането на съкровището на цар Самадан вярата в Као се бе засилила. Никой не възропта да се изостави Итония и да се преместят на новия остров. Разбираха, че Самадур ще се върне и ще бъде страшен в гнева си. Почти всички се съгласиха да се преселят, освен някои от престарелите местни козари. Отново някои от отвлечените роби поискаха да се завърнат при близките си. Као ги събра в къщата на цар Самадан и им каза:

— Разбирам ви, но и вие ме чуите. Не съм против да се съберете с близките си. Всеки от вас получи дял от съкровището. Дял който е достатъчен да откупите жените и децата си, ако са роби. Дял който е достатъчен да ги издирим и докараме при нас. Помислете дали след като се разчуе, няма да бъдете убити и ограбени и тогава по никакъв начин няма да можете да помогнете на близките си. Ако някой иска да си замине или да избяга, аз трябва да го спра защото всички знаете къде отиваме. Това заплашва сигурността на останалите и един ден ще

доведе бандити, грабителите и принц Самадур. За нас е справедливо дори да убиеш човек, но да запазим останалите.

Никой не възропта. Сведоха глави и излязоха. Као бе наясно, че някой сте се опита да избяга и да отиде при семейството си. Разбираше го, но трябваше да го предотврати и за това първи заминаха към новата земя, наречена Лодара бившите роби. После започна изселването на бегълците и местните, на стоката и добитъка. Као замина от последните, но корабите продължиха да се връщат и да мъкнат каквото може, докато един ден не видяха корабите на Самадур. Тогава просто обърнаха и побягнаха по вятъра. Самадур ги гони до мръкване. Щом се стъмни, обърнаха настрани и навътре в морето. На другия ден никакви кораби не се виждаха и на по-следващия също, чак тогава поеха към Лодара.

ЛОДАРА

Третото дете на Као, Толо се роди на Лодара в спокойни и мирни времена. Заредиха се години на градеж и брадата на Као започна да се прошарва не от грижи, а от мъдрост и периодичните пристъпи на ревност на Пеа. Корабите му се рояха, наедряваха и натежаваха. Изкачаха от морето сутрин и изчезваха в мрака вечер, криейки старателно местонахождението на Лодара и мъкнеха хора и още хора. Докарваха и изсипваха бедняци и бежанци от разправиите по познатите брегове, а товареха зърно, сирене, сечива, вино, кожи и мед.

Следяха от далеч според това какво се говореше по пристанищата враждите и съюзите на царете. Когато един кораб не се завърна, Као започна да ги изпраща по три. На два пъти в Поса и Радак срещаша кораб на Самадур, но сам срещу три не посмя да нападне, а и местния цар не искаше да изпусне редовен и полезен партньор в търговията, независимо от претенциите на Самадур. Когато свърши войната в Полдиния имаше и претенции на Тамрин да ги задържат като крадци на негово имущество, Гофар ги държа месец на кея под стража, после тихомълком ги пусна. Не искаше да изгуби основния снабдител на армията си.

Най-последно му остана време да се порадва и да гледа как растат Лора, Лохим и Толо, които се гонеха и пицяха колкото цяла Лодара, и Пеа чакаше дете отново.

Въпреки всичко което вървеше от добре към по-добре, Као настояваше пред боилите си да заделят повече за въоръжаване. На петата година покрай брега се довлече един кораб тип „разплетена кошница“. Нищо не им се разбираше от езика и никакъв преводач не намериха. Все пак този ден трябваше да дойде някога. Сега обаче Као бе по-сигурен с осемстотин семейства и дванадесет кораба. Този който дострояваха го продадоха на тези, които наричаха себе си тиатити и бяха от Тиатити ц цар Тиатити. Каквито и да бяха, изсипаха целия си товар, забраха купения кораб и оставиха един сановник в Лодар.

След два месеца тринадесетия кораб, продаден на Тиатити се върна с един кораб на Тамрин. Докара бронз, полускъпоценни камъни

и сушено месо, натовари платове и вино и си замина набързо. Као призова всички мъже с цялото ом въоръжение и ги строи така, че капитана на кораба на Тамрин да мине покрай всички, докато стигне двореца, пред който стояха сто петдесет конника в три редици.

Као не познаваше капитана на кораба, но той го познаваше.

— Боил Као, великия цар на Самад и непобедимия Тамрин ти заповядва да се предадеш и да се явиш пред него да молиш прошка за тежки прегрешения. Склонен е да ти прости, ако се смириш. Това каза Тамрин, това ти казвам аз. Следва да те арестувам и да те предам на Тамрин.

Никой от присъстващите не се засмя.

— Капитане, аз владетеля на Лодара няма да ти отрежа езика за обидните думи, защото не са твои. Каза това което са ти заповядали и аз го чух, всички го чуха. Сега седни и кажи как е в Самад. Как е семейството ми и как се разви войната, защото тук малко неща научаваме.

— Великия цар Тамрин разби всички врагове и царува в небивала слава.

— За това се сетихме. Как са нашите.

— Не бива да говоря с теб, дори когато те арестувам, до пристанището на Самад.

— И за това се сетих. — каза Као с насмешка. — Сега кажи нещо човешки.

— Майка ти почина, Баща ти Баку е пленник и го държат в племето на цар Тамрин. Брат ти Вава и Хара с децата им се укриват из горите. Мако загина във войната с Поса и жена му преживява покрай родителите си с двете им деца. Сестра ти се ожени за един от горяните и за сега има едно дете. Великия цар Тамрин е много обиден от теб и близките ти ще пострадат, ако не се смириш пред него. Така ми каза да ти кажа.

— Сега предай на великия и непобедим цар Тамрин, да не закача роднините ми. Мога да ги откупя, но само, ако не ги е докоснал. Ако от сега нататък само ги докосне, видя какво стои отвън. Опиши му го добре и това е само което е в Лодар. Кораби имам да кача цялата си войска и да я стоваря в Самад. Този град съм го превземал вече веднъж, ще го превзема още веднъж и ще обеса Тамрин на портата на двореца. По-добре не му казвай нищо, сам сте се сети.

Као взе един дървен кантар и го подаде на капитана, който макар и слаб и сух съвсем се бе смалил.

— Това е моя подарък за Тамрин. Ако иска да търгуваме, му подарявам кантар. Дано прояви разум. Как са Хум и Емон.

— Хум живее някъде по реката. Емон бе обвинен в заговор и е в тъмница.

— Тамрин не върви на добре. Боли ме защото това е моето племе и моята кръв.

— Владетелю Као — поде капитана — не мога да предам този дървен кантар на Тамрин. Ще се обиди и ще ме накаже, трябва да те арестувам.

— Ако те е страх да се върнеш, остани.

Капитана го гледаше уплашено. Као също го гледаше недоумяващо.

— Добре, ето ти и един прост войнишки меч. Постави кантара и меча пред Тамрин и му кажи, че му подарявам едното от двете. Да избере сам. Преди да избере, нека пита цар Гофар колко мито му плащам на година.

Разговора приключи.

След месец цял Самад говореше как Тамрин е ритал дървения кантар из пристанището, докато го изрита в морето, нареди да убият Баку, бащата на Као и се закани да забие същия този меч в корема на предателя. Никой не забеляза как една странна конструкция от две сковани една за друга лодки се плъзна в тъмнината нагоре по реката и как пак в тъмнината след седмица изчезна в морето.

Наскоро след това една стрела закова Тамрин в тъмнината. Жреците говореха, че само морска сирена може от сто крачки да оцели от морето човек в тъмното.

Понеже там където е бил стрелеца намериха локва от вода, която се е оцеждала от мокри дрехи, докато е чакал да се покаже Тамрин, някои казваха, че е бил самия бог Ло. така или иначе след две седмици Тамрин почина. Наследи го неочаквано брат му Адик, който бе кротък човек и събра подкрепата на племената. и вождовете.

Всичко си продължи по старо му, само дето след половин година един нещастен бедняк, бивш стотник от армията на цар Самадан тихо напусна едно крайречно имение и със семейството си се пресели в

Самад. Извадил кесия злато и купил хан на пристанището. Не мина и месец и Емон го пуснаха от тъмницата.

Един ден се появиха и три кораба на Лодара в Самад, кротко влизаха един по един на кея и си плащаха митото. Стоката им много приличаше на тази от Радак.

Хум измъкна от някъде пари и навлезе в търговията с вино. Емон доставяше какви ли не оръжия. По реката Вава изсипваше мед, кожи и дори глина и руда. Някакъв грънчар Бенлад се замогна от занаятчийски стоки. Горяните живееха добре от многобройните си стада и сиренето което правеха и се благодаряха, че мъжът на Ема, сестрата на Као го купува. Другата сестра на Као — Кира, която се бе оженила в тяхното племе не бе забравена и изкупуваше вълна и продаваше платове. На самото пристанище, до самия бряг купи голяма къща някакъв странник, който плуваше сам на две сковани една за друга лодки и обикаляше пристанищата. Минаваше рядко, много рядко, а вътре живееше някой си Ламур със семейството си като официален представител на Лодара, но важните въпроси ги решаваше странника с двете лодки. Всичко това не можеше да остане скрито за цар Адик.

Един ден, когато странника с двете лодки пак бе дошъл, самия цар Адик и един от синовете му, момче на дванадесет години на име Бодвар пристигнаха в представителството на Лодара само с двама стражи.

— Царя на Самад! — обяви тържествено единия стражник.

Поо и Ламур се поклониха, както подобава.

— Ние сме на разположение на ваше величество. — каза Поо.

— Това е синът ми Бодвар. Наше величество желае принц Бодвар да дойде с вас в Лодар и владетеля Као да се грижи за него както за собствен син. Да го учи като собствен син и принц на Самад.

— Това ще бъде велика чест за владетеля Као и цяла Лодара. — Поо не можеше да прикрие задоволството си. — само, че не отивам направо в Лодара. Имам да пообиколя. Не е ли по-добре и по-сигурно да изпратим принца с кораб.

— Ти Поо веднъж спаси това дете преди много години, сега едва ли ще допуснеш да му се случи нещо лошо. Нека пообиколи с тебе и да се учи. Аз ти вярвам. Каня те в двореца да си поговорим за старите времена.

Поо премигна неразбиращо. Сигурно когато плуваха по реката. Поо не помнеше, а и царя не уточни.

Преди да замине наистина си поговориха. Не бе глупак цар Адик. Всичко му бе ясно, но от търговията и той имаше полза. Болката му бе, че принц Самадур практически правеше морска блокада на Самад. Преследваше, грабеше и потапяше корабите на Самад.

— Всяка година губим повече кораби отколкото можем да построим — тъжно каза Адик. — Вие ходите по три кораба заедно и то добре въоръжени, затова не ви закачаше до сега, но скоро и това ще стане. Посъбра хора и е пленил още един наш кораб. Неговите сега вече са пет. Скоро ще ви нападне. Нека заедно решим въпроса.

— В какъв смисъл заедно? — попита Поо.

— Вие имате флот. Аз мога да ви дам войска.

— Ние и войска имаме. — отговори Поо. — Това, че с пет кораба вече е опасен и за нас е вярно. Ние строим по два кораба годишно, но можем и по три., но нашите кораби са търговски. Ако сега влезем в битка с него, можем да загубим пет или седем кораба и няма гаранция, че на него няма да му остане нито един. Гофар му дава убежище и ако се наложи, ще построи още кораби в Полдиниа. Едва ли крие всичко на Итониа. Може да дели с Гофар. Това е тежка война.

— Рано или късно това ще стане наша обща война. Затова в знак на приятелство изпращам на Као не друг, а сина си. Негови роднини тук има достатъчно за заложници. Тук има и достатъчно хора които са му верни. Той знае колко кораба строя и накъде тръгват. След войните на брат ми и хазната е празна.

— Какво точно предлагаш?

— Постройте ми бойни кораби!

— Каква е гаранцията, че един ден те няма да тръгнат срещу нас?

— Синът ми е гаранцията! Това малко ли е.

Разговора затягаше. Поо нямаше чак такива пълномощия. Това трябваше да го реши Као или дори съвета на боилите.

— Кой сте плати корабите? Кой сте ги управлява? Как твоята войска ще стигне до тях? Това са тежки въпроси.

— Няма да ви вземам мито, докато се изплатят половината от корабите. Другата половина кораби нека са ваши с ваша войска. Нека

изпращам по десет моряка с всеки ваш кораб. Като чувам каква войска има Као, толкова не е заплаха за вас.

— Така може. До седмица твоите моряци да са готови. — на Поо му се стори, че сделката е справедлива и навременна. С пет кораба бе въпрос на време Самадан да ги нападне. Пое риска да ангажира Лодара с война.

Още същия ден Поо изхвърча от пристанището с Бодвар. Пресрещна след два дни три кораба, които се прибираха от Поса към Лодара и заедно дочакаха след още два дни други три, които пътуваха към Самад и поеха заедно покрай брега. Поо най-много се опасяваше от преминаването между Итония и брега. Самадур обаче ги нападна пред Самад. Толкова искаше да демонстрира силата си пред града, че не се спря и пред числено превъзходство.

Битката бе кратка, но Самадур плени един кораб и два потопи, загубвайки само един кораб. Лодара бе във война. За щастие потопените кораби бяха само до брега и повечето от хората се спасиха. Неговите лодки ги влачеше най-големия кораб и когато започна боя, отсякоха въжето. Сега Лодара бе с десет кораба, а Самадур с отново с пет.

Оцелелите кораби които успяха да се скрият в пристанището разтовариха набързо, натовариха малко, за да са по-леки и бързи. Поо остави Ламур да се опита да измъкне колкото може от стоката с неговите лодки, които рибари бяха прибрали, докато корабите се гонеха към пристанището. Едната от двете бе доста потрошена, защото един от корабите я бе пернал пътьом.

Отплаваха привечер с хората на Адик, надявайки се да са далеч от брега на сутринта. Когато слънцето изгря наистина брега едва се виждаше. Корабите на Самадур ги погнаха, но понеже плаваха по вятъра към дълбоки води далеч от брега привечер Самадур се отказа и свърна обратно към брега.

На Лодара завари Као доволен, че са успели да проследят една „разплетена кошница“ и вече знаеха къде е Тиати. Когато му каза какво се е случило, Као го погледна одобрително.

— Трябва да съберем съвета на боилите. Искам да им го разкажеш и на тях. Добре че си довел момчето. То струва повече от три

кораба. Най-хубавото е, че хората са се спасили.

— Стража — провикна се Као. — Трите кораба за Поса да не тръгват. Който други се приберат също да не тръгват. Тичай към пристанището.

Когато останаха сами Као попита:

— Как мислиш, Самадур ще се реши ли да навлезе в дълбоки води?

— За сега не, но може и да се реши. Все някога ще се опита. — отговори Поо.

— Да плуваме само до Усана, Хуру и Миман, сега може и до Тиати. Самадур сигурно няма представа къде са. Какво ще кажеш?

— Нашите също нямат представа къде са. — потвърди Поо. — Самадур като принц може и да знае, нали в пристана имаше кораб от Усана когато нападахме града. Твоя приятел Самон беше от там.

— Да, той ме научи да плавам не по брега, а през морето. Някой от неговите главорези може също да знае.

— Не ми се вярва да тръгне надалеч. Неговите интереси са около Самад, каза Поо.

— Неговите интереси са там където има плячка, иначе ще остане без главорези. — каза Као. — Ние като изчезнем от близките брегове, ще му поогладнее бандата и ще започне да напада и селата по крайбрежието. Накрая ще тръгне и към Радак да граби.

— Да ходим с всички кораби ли?

— Не, може в буря да ги загубим всички изведнъж. По-добре два кервана по пет. Добре е веднага да започнем да правим бойни. Години ще търгуваме без мито за тях, само, че сега аз трябва да платя веднага.

Поо сведе глава. Тепърва трябваше да се плаща със злато и кръв. Не вярваше Самадур да се е замогнал и помъдрял изведнъж. Как така за толкова години само грабеше крайбрежието и самотни кораби, после пропиляваше заграбеното в Полдиния по кръчми, а сега се е заел с морска блокада. Стария цар Самадан можеше да го направи, но това не бе за празната глава на Самадур. Друг му дърпаше конците и това едва ли бе приятелчето му Гофар, но кой? Да му мисли Као, той е владетеля и той трябва да решава.

Поо прочете тъга и в очите на Као, обърна се и си тръгна без да каже нищо повече. трябваше да премисли още една нощ, преди да го каже.

ЧАСТ 3

МОРСКА БЛОКАДА

Сутринта Поо отново отиде при Као, който бе взел на колене Толо и се опитваше да го храни. Никакви заплахи, че ако не яде, ще го ухапе куче или че Лора и Лохим ще му изядат храната не помагаха.

— А! Ела да хапнем.

— Не съм дошъл да ям, Као. Дошъл съм при владетеля.

— Толкова ли е сериозно?

— Да, владетелю, трябва да поговорим преди съвета довечера.

Као остави децата на видимо наедриялата Пеа след провала си със закуската на Толо. Даде знак на стражите да се отдалечат.

— Кажете какво те тревожи?

— Много интереси засегна Као. Отне царството на Самадур и го ограби, уби Тамрин и оспори надмощието в търговията на рода му и на властта на Адик, печелиш от контрабанда с Полдиния и Поса защото плащаш мито само в градовете, копира занаятите и оръжията на Радак, открадна монопола на сиренето на Тиати. Дори Усана търгуваше тук преди да се появиш. Блокадата не е срещу Самад. Блокадата е срещу нас.

Као понечи да до прекъсне но се спря.

— Да! Самадур сам няма да стигне до идеята за морска блокада. След години на грабежи по крайбрежието и на самотни кораби и гуляи в Полдиния изведнъж събра пет кораба и се зае с толкова сериозно нещо. Самадур не е сам и не е най-страшния. Едва ли е и приятелчето му Гофар. Гофар щеше да те нападне директно след месец военни паради в Полдиния.

— Кой тогава стои зад него?

— Не знам. Всички имат интерес да те няма или да те отслабят. Ти си стратега, ти трябва да разбереш.

Сега Као се замисли.

— При това положение бойните кораби няма да ни помогнат много. Те могат да потопят друг кораб, но едва ли ще опазят търговските и стоката им, а целта им ще са търговските. Това ще е

дълга и тежка война на изтощение. — Тогава на кого мога да разчитам? Защо Адик ми изпрати сина си?

— Чувства се нападнат, няма силата на брат си, твоите позиции не са слаби, но поне не си пряка заплаха за него. Все пак брат му уби баща ти Баку. Пожертвал е сина си за да избегне отмъщението ти.

— Не, не е това. — бавно каза Као. — при него са всичките ми роднини и ще отмъсти на тях, ако посегна на сина му. Той не рискува нищо. Дали се е сетил, че имам пръст в отстраняването на Тамрин?

— Поне не го изключва. Адик е умен. Май щеше да е по-добре да беше останал Тамрин. Създаваше неприятности, но и сам си вредеше повече отколкото ние можем да му навредим. — отговори Поо.

— Спре ли търговията, занаятчиите ще недоволстват. Трябва да отидем на по-далечни пазари, поне докато станат готови бойните кораби.

— Не се знае колко време Самадур ще се върти около брега и кога ще се научи да плава навътре в морето. В неговата пасмина има какви ли не щещ. Когато нашите кораби изчезнат, глада ще го подгони навътре в морето и някой от Усана или Тиати може да поведе корабите му подире ни.

— Поо, кой не е срещу мен? Хуру, Миман, Садик, Поса?

— Отпиши я Поса. За тях ние сме от града на Тамрин. За тях техните синове са убити с твоите оръжия.

— Нали ние им продаваме оръжия и на тях.

— Да, обаче това няма да им възкреси мъртвите убити с твоите оръжия и болката е голяма.

— Да продаваме занаятчийски стоки на Тиати и земеделски в Усана. Далечко е, но ще има някакво движение. Нека разделим флота на два кервана по пет кораба в двете посоки. Така поне няма да загубим всичко наведнъж, ако ги застигне буря. — каза Као. — В градовете на Садик бях преди да се роди Лохим. Сигурно са ме забравили. Миман, Хуру и Усана въобще не знаят за нас.

— Мисля да пообиколя надалеч. Никой не се страхува от самотна лодка.

— Ще ти бъда благодарен и ще си получиш десятъка за всяка продадена стока, както до сега.

— Внимавай, скоро ще си купя остров като теб. — ухили се Поо.

— Сега да поговорим с представителя на Тиати. Голяма мъка ще е.

— Едва ли. Когато идвах, той отиваше към пристана. Може да е излязъл навътре.

— Трябва да говоря с него преди съвета довечера. Той може и да не знае, ако Тиати е замесен, но при всички положения поне ще усетя настроението на Тиати към нас.

По обяд Као намери представителя на Тиати да се клати на лодката си в единия край на залива и да лови риба.

— Привет на Тиати.

— Величество привет. — отговори съвсем сносно представителя.

— А! — учуди се Као на добрия отговор. — Как се казваш?

— Тиатити. — отговори представителя, но Као този отговор вече го бе чувал от всички тиатити.

— Тиати иска ли да търгува със занаятчийски стоки.

— О, пробва може.

— Така или иначе ще разберете, че имаме проблеми. Можем ли да разчитаме на ваша подкрепа.

— Как подкрепа?

— Искаме да търгуваме повече с вас и по-малко с други.

— Търгува с нас, колкото ние с вас. Оръжие скъпо. Кораб скъп. Вие какво купите.

— Ще купуваме, ще купуваме. На вас не ви трябва оръжие и кораби, имате си. Какво ще кажеш за занаятчийски стоки?

— Може. Но оръжие винаги трябва, дори не за нас. Кораб също чувам нов. Искаме един нов кораб. постройте четири и аз избира един за Тиатити.

— За какво ви е боен кораб? Да ви дам един от другите сега.

— Не! Тиатити вече има един стига.

— За какво стига един кораб?

— Да видим.

— Искате един боен кораб за да го видите?

— Да! Един стига.

— Какво искате да видите?

— Всичко. Колко вози, колко бърза.

— Какво ще получа за това, че ви продавам боен кораб.

— Ти какво иска?

— Искам да търгувам сигурно с вас.
— Какво сигурно.
— Сигурна търговия. Без пирати и клопки.
— Ние също не иска пирати и купува боен кораб. Наш кораб сигурен, но бавен. Наш кораб не се върнал от Полдиния. Тежък кораб. Тежка загуба.

— Не знаех, че Самадур е посегнал на ваш кораб.
— Не Самадур. Четири кораба Самадур бил в Полдиния. Всички били. Аз бил там. Ти не бил?
— Ха! Затова ли си тук?
— Да!
— И?
— Не знае.
— Вече знаеш. Не бях нито аз нито моите кораби.
— Кой знае? Може ти мисли Тиати.
— Тиати може да не мисли повече, не бях аз.
— Това добре. Тогава прави боен кораб Тиатити.
— Добре имаш четвъртия боен кораб и ще търгуваме.
— За какво даваш боен кораб.
— За бронз.
— Много искаш. Колко бронз?
— Колкото дадете, половината ще ви върна като хубави оръжия и един кораб храни за изработката.
— Добре. Сега добре.
— Никой ли не е оцелял от вашите?
— Не. Търсили като роб от Хуру до Софа.
— Къде е Софа? — наостри уши Као.
— Далеч, към нас по-далеч. Наш кораб сигурен много, но бавен. Аз отплава с кораб. Тука няма повече гледа.

Као си тръгна доволен. Не беше Тиати. Тогава Кой? Големите играчи в това море са Усана, Садик и Радак. Дори Садик няма добри стоки. Радак! Трябваше да провери дали Радак има нападателен кораб. Глупости. Радак и Усана имат най-добрите стоки и най-добрите кораби и могат да си решат проблемите без да използват услугите на отрепки. Кой мъти водата тогава?

На една суша са Полдиния, Самад и Поса и могат да търгуват без да ползват море и единствено Самад има граница и с двете. Самад би

имал полза да няма търговия по море, ако имаше добри занаяти и земеделие, но няма нито едното, нито другото и също е засегнат дори повече от Лодар и фактически е останала без флот. Дали Адик не разчита Лодар да продава само на него и той да препродава на Поса и Полдиния или понеже не може да направи нищо по-добро от Радак, да го ограничи в търговията.

Колкото и да мислеше, без допълнителна информация не можеше да се намери отговор.

Съвета също не стигна до никъде. Поо получи нова лодка, като компенсация за загубата на катамарана в Самад и всичко минаваше на военни релси. До седмица трябваше да се върнат последните три кораба от Радак. Щяха да чакат новини от там.

Най-радвашото бе, че корабите се върнаха без новини. Радак не им създаваше проблеми. Окомплектоваха два кервана със стока за Тиати и Усана. Представителя на Тиати също си замина. Докато се върнат вече трябваше да има поне два бойни кораба.

Пеа роди момченце и го кръсти на баща си Току. Као вече очакваше поредните изблици на ревност.

МОРСКИ БИТКИ

Корабите които строяха вървяха бързо. Леки, пъргави и бързи. Као седмица лично обикаля със първия кораб и малкия му екипаж. Бойните кораби бяха само платна, весла и таран. Отказаха се от идеята да ги пълнят с войска, защото и без това бяха малко хора. Дълго работиха над тарана. В края на краищата решиха тарана да бъде подпрян на опори под дъното на кораба, без да е част от него, а само привързан с въже, което може да се отсече или дори да се скъса. Не им се искаше бойния кораб да отиде на дъното заедно с противника, ако тарана се заклеши. Няколко пъти трошаха дъски с тарана в залива, но кой можеше да каже какво ще се случи в реален бой?

Когато бе готов и втория кораб, решиха да ги изпробват. Тръгнаха към Самад с надеждата да намерят корабите на Самадур и ги откриха между Итония и брега. Самадур като ги видя също подкара флотата към тях, приемайки ги за по-големи лодки и лесна плячка. Бързо се разбра, че бойните кораби са много по-бързоходни, а когато единия боен кораб атакува един от самадуровите и го прониза, не го възприеха на сериозно. По-скоро си помислиха, че от страх или от некадърност корабчето се е блъснало в тях. По план втория боен кораб, на който бе Као, трябваше само да гледа резултата. Когато обаче първия боен кораб се освободи от ударения, Као реши да повтори удара и с неговия. Сега обаче го очакваха. Когато се приближи, към корабчето полетяха канджи, които се заплетоха във въжетата и се забиха или заклешиха. Това не предотврати удара, но изтеглянето стана невъзможно, а бойците на вълни прескочиха на малкото корабче. Као с няколко удара изби тапата на дъното и скочи зад борда. Първия боен кораб премина пъргаво и хвърли въжета. Който успя да се хване за въжетата го повлече бясно по вълните и по някое време успя да ги изтегли на кораба. Другите, които не успяха ги избиха със стрели или се издавиха. Спасиха се Као и още двама, а пет не успяха. Као бе натъртен и с изкълчена и жестоко охлузена от въжето ръка, но Ло пак се смили над него.

Чувстваше се виновен за смъртта на петимата. Двата вплетени един в друг кораба потънаха, а първия пробит го закрепиха с насмолено платно и макар да изхвърляха вода като бесни започнаха да се отдалечават към Полдиния. Жертвите им и от другия кораб не бяха много, успяха да си приберат хората. Бойния кораб ги следваше от далеч, въпреки, че някой от флотата на Самадур от време на време ги подгонваше. След обяд успяха да закрепят втория таран под корпуса за своя увереност, но не искаха да рискуват. По интересно бе къде ще отиде за ремонт повредения кораб. Као бе изключително разочарован. Довлякоха го до Итония и внимателно го долепиха до брега.

Као забеляза че на Итония не е пусто. Самадур бе докарал хора, най-вероятно отвлечени и превърнати в роби. Не бе многолюдно, но се чувстваше живот. Нямаше време да разглежда. Трите други кораба се насочиха към тях и трябваше да бягат. Преди това обаче видяха как измъкнаха и повлякоха по брега един от моряците на Лодар.

Тази гледка покърти Као. Познаваше момчето. Виждаше го и не можеше да направи нищо. Беше ранено. Сигурно щеше и да умре, щом раната се възпали, но преди това не се и съмняваше, че ще успеят да изкопчат от него каквото се сетят да го питат.

Сега вече съжаляваше горчиво за втората атака. Той сам наруши плана и сега щяха да плащат всички. Убитите при атаката, загинаха в бой. Без жертви не може на война, но това което им каже пленника няма начин да не навреди на всички. Као се почувства още по-виновен. Зави се с едно платно и се сви до носа, гледайки напред. Не отиваха направо в Лодар, отправиха се към Самад. Докато се мръкне щяха да плуват натам, после в мрака да изчезнат навътре в морето. Този трик винаги минаваше, понеже всички се движеха по брега и очакваха кораба да се скрие в някой залив. Никой не рискуваше да плава нощем покрай брега, а вятъра бързо се обръщаше и духваше към морето. Трите кораба на Самадур ги гониха известно време и привечер се отказаха, не се върнаха, но започнаха да търсят място за нощувка.

На сутринта бяха вече в далеч от брега и корабите на Самадур не се виждаха. Прибраха се тъжно в Лодар. Разпищяха се семействата на загиналите моряци. Това се случваше рядко в Лодар и беше тягостно.

Прибра се при Пеа. Имаше чувството, че тя е доволна от изкълчената му ръка и преливаше от нежност и грижовност. Сега най-много му липсваше Поо. С него можеше да се говори. Повечето които

се мотаеха наоколо само го ласкаеха и величаеха, но само повтаряха неговото мнение и никога нямаха свое. Дванадесетте му боили също не бяха стока. Освен да се дърлят помежду си, не можеха да повярват, че от диви ловци, селяни и роби сега са царски първенци, макар всеки да имаше своите заслуги за това.

Као извика писаря и започна да му изброява още дванадесет боилски поста. Тези които вече бяха боили на дванадесетте района на острова нямаше как да са доволни, но щяха да се примирят. Някой трябваше да отговаря за занаятчиите, за резервите от храни, за мерките и теглилките, за това колко се раждат и колко умират и за сума ти неща още. На последно място накара да запишат Поо, като боил на съгледвачи и информатори и други тайни.

Пеа прекъсна безцеремонно тези дълбокомъдри записи и се зае да налага подутото му рамо с парцали напоени в оцет.

Още на другата сутрин започнаха масовото въоръжаване на цялото население на Лодара и подготовка за нападението море.

НАПАДЕНИЕ НАД ЛОДАР

За своя изненада съвета на боилите Као получи одобрение за атаката с втория кораб. Минаха почти две седмици през които завършиха набързо още един боен кораб и когато вече мислеха, че може да се размине пряко нападение флота на Самадур цъфна пред Лодара отново с пет кораба. Мястото на потопения бе запълнил пленения кораб от Тиати. Повъртяха се около брега докато търсеха селището. Двете бойно корабчета ги атакуваха до самия вход на заливчето.

Моряците насочиха двете корабчета и скочиха във водата преди удара, за да достигнат близкия бряг с плуване. Едното корабче проби един от корабите на Самадур, другото само изпотроши веслата на единия борд и бе заловено, но понеже се пълнеше с вода от избитата тапа на дъното не след дълго потъна в средата на залива. Тази операция мина без жертви от тяхна страна. Пробития кораб заседна в плитчините до брега, потапяйки бойното корабче. на дълбочина човешки ръст.

От заседналия кораб се изсипаха шестдесетима души. Другите кораби внимателно се доближиха и също започнаха да стоварват хора. Когато приключиха се оттеглиха в морето. Не се чувстваха сигурни дали няма да се появят още бойни корабчета. Тогава забелязаха малката корабостроителница и се насочиха към нея. Тези които бяха останали по корабите без да слизат със запалителни стрели я подпалиха.

Лодар не беше каменна крепост като Самад. Домовете бяха кирпичени покрити с ръжени покриви. Една атака със запалителни стрели щеше да бъде гибелна. Трябваше да ги срещнат пред града на голо поле, защото и градски вал или стена нямаше. От улиците се заизсипваха въоръжени отряди и се строяваха на петдесетима крачки пред първите къщи.

Измъкнаха и няколко балисти, предназначени за монтиране на бойните кораби.

Войската на Самадур се скупчи на две места срещу две пошироки улици.

— Златото е там! Златото е там! Златото е там. — крещяха и махаха оръжия готвейки се да нападнат.

Между войските вече прелитаха стрели и камъни от прашки. Неочаквано едната от балистите изхвърли блестящ залп. Ефекта беше ужасяващ. Паднаха неколцина улучени, а другите се хвърлиха върху тях.

— Ето ви златото. — провикна се един могъщ глас.

Втората група от войниците на Самадур се юрна срещу купчината от първата група, която се боричкаше да докопа кой колкото може златни монети.

Тези които бяха взели каквото намериха, като видяха налитащите войници от другата група и като виждаха, че за тях злато няма започнаха да защитават трофеите си и двете групи от армията на Самадур влязоха в битка помежду си. Тогава заработиха и другите балисти и стрелците. Трябваше само да уцелиш купчината от двеста човека. Никой не можеше да въведе ред, понеже бяха заслепени от златото, което се търкаляше между телата на убитите.

След като армията на Самадур се стопи на половина от битката помежду си и обстрела от защитниците на Лодар се поокопити и започна да се изтегля изоставяйки убити и ранени, но криейки в пазвите си кой колкото злато е докопал. Защитниците тръгнаха срещу тях, продължавайки да ги обстрелват, но и давайки жертви. Зад тях започнаха да се виждат пристигащите селски отряди, предвождани от поместните боили.

Накрая ги изтласкаха на единия полуостров, описващ пристанището, от където ги прибраха корабите.

Корабите се полюляха, обстреляха със запалителни стрели крайбрежните сгради и подпалиха няколко. Лошото бе, че това бяха складове с храни.

Защитниците на Лодар дотъряха до брега балистите и отговориха също със запалителни стрели. Когато пламна кораба от Тиати и изгоря наред пристанището, а войниците и моряците се спасиха по другите кораби се отказаха и запъплиха по крайбрежието да плякосат каквото могат. За щастие други крайбрежни селища на Лодара нямаше. Селяните и пастирите бяха далеч от брега. Корабите

се повъртяха ден-два и понеже нямаха какво да направят пак застанаха срещу Лодар. Още същата вечер стовариха в тъмнината няколко лодки и атакуваха в тъмното Лодар със запалителни стрели. Стражата бе в неизгодно положение, защото се виждаше на фона на горящите покриви, а стрелците не. Когато се изсипаха достатъчно стражи в тъмното боя бе равен и нападателите побягнаха към лодките. Въпреки това пак дадоха десетина убити и ранени.

На следващата нощ нападението се повтори, само, че от другата страна. Този път и стражите бяха по-подготвени и щетите бяха съвсем малки.

На следващата нощ се повтори същото и на по-следващата пак. Жертвите сред нападателите се увеличаваха, а в покрайнините не остана нищо за палене. Из вътрешността на Лодара запалиха две малки села и ниви. Понеже местните бойци и селяни познаваха добре района и там жертвите нараснаха. На седмия ден Самадур се провикна към Лодар:

— Пак ще се върна! Златото на баща ми, великия цар Самадан ще накара хиляди да ме последват, докато ви изтребим. — Самадур размахва няколко блестящи на утринното слънце златни монети.

Когато си тръгна Самадур Као преброи колко монети му върнаха — сто и две. Ако неговите хора са скрили още толкова, значи до Самадур и войниците му са достигнали стотина. Као набързо направи сметка: „Ако със сто монети съм спасил сто живота на моите хора, това е добра сделка, а парите ще възстановя от данъците, които ако са убити нямаше да плащат.“ Загубите в хора не бяха големи, но трябваше да изчака и сведенията от вътрешността. Лошото бе, че Самадур щеше да се връща и да се връща с все нови и нови алчни отрепки. След месец легендите за златото на Самадан щяха да станат магнит за всички авантюристи от Хуру до Софа и никога нямаше да остане без армия от подбрани главорези. Зачуди се дали отстраняването на Самадур ще реши проблема, но се отказа от тази идея, поде докато не се разбере кой стои зад него. Това бе по-важно, не това бе най-важно. Самадур бе за предпочитане пред този който стоеше зад него, защото несъмнено бе много по-умен. Сега трябваше да обиколи първо ранените и после семействата на убитите.

Първо се върна кервана от Тиати и Софа. Тиати не ги изненада с нищо ново, а Софа бе изостанало селско царство, по зле и от Самад.

Имаха в изобилие странни сочни плодове, които бяха издържали до Лодара, но дали щяха да издържат и до Усана, без да се развалят?

Не след дълго пристигна и кервана от Усана. Там не бяха чували за тях, но им се зарадваха, защото продаваха по-евтино някои от стоките на които до сега Радак имаше монопол. Там също се бе появил някакъв грабител, но за сега не ги тревожеше особено, защото бил по-близо до Садик.

Ставаше по-интересно. Као разтвори за пореден път картата и я гледа половин вечер, сякъш тя всеки момент ще му каже отговора. Всичко сочеше към Радак. Само Радак имаше интерес да спре търговията на Лодара. Но защо? Радак просто можеше да размаже Лодара. Можеше да я размаже без да се замисли и без да отговаря пред никого. Защо Радак ще разиграва пиратски нападения. Радак бе могъщ и с най-модерната армия в познатия свят. Радак можеше да превземе царството на Садик с трита му града или Поса, Самад и Полдиния с един удар на флота си. Не ги превземаше, защото окупацията струваше скъпо, а Радак печелеше доста от търговия с тях. Као заспа пред картата без отговор.

Когато се върна Поо донесе вестта, че Самадур е изхвърлен от Полдиния. Не са го пуснали в пристанището заедно с два кораба от Тиати. Гофар не желал да се свързва с пират. Това Као не го очакваше. Убийствената новина бе, че Самадур се появил с два чисто нови кораба. Откъде извираше мощта му? Два чисто нови кораба при това с катапулти хвърлящи огън. Подпалил и изгорил два кораба на Гофар и един на Тиати.

САДИК ЦАР ЗАПОЧВА ВОЙНА

Као помоли Поо да му нарисува новите кораби на Самадур. Поо бе силно учуден и дълго се мота докато се получи смислена рисунка. Това което веднага направи впечатление, бе че двата нови кораба имаха по две мачти и триъгълно платно на задната мачта. Као веднъж вече бе виждал нещо подобно, вярно само на една мачта. Мисли дълго, после извика:

— Садик! Садик използва триъгълни платна.

— Садик? Защо му е на Садик да подкрепя Самадур.

— Ти виждал ли си кораб с триъгълно платно? Само при Садик съм виждал подобно нещо.

— Всеки може да го е видял и да го използва. Новите му кораби са тънки и източени, правени са за бойни. До сега Самадур използваше плячкосани кораби, каквото е успял да докопа. Тези са правени по поръчка, да могат да настигат търговските. Може би наистина трябва да проучим Садик.

— Да, заслужава си. — отговори Као. — Търговията започна да заобикаля Садик. Ние ходим предимно до Радак. Радак го заобикаля и търгува директно с Усана. Той става излишен. Може би иска Радак да търгува с Усана чрез него, така че и той да печели.

— Ние сме близо до Радак, поне Поса е близо. Какво печели да създава проблеми тук? Стоките от Радак, веднъж достигнали до Поса, могат да достигнат до Самад и Полдиния само по суша. Тиати е толкова далеч, а също е нападната. Радак има повече сметка да държи монопол на търговията. Защо Гофар си развали приятелството със Самадур? Става нещо, за което знаем малко и не можем да разберем какво става. Може да отидеш до градовете на Садик и да се поопслушаш какво се говори.

— Не разбирам езика им. Това не е Полдиния или Поса. Години ще ми трябват преди да разбере нещо.

— Добре, добре почини си, все ще измислим нещо.

Као пак се зае с децата си и с Адик, който бе слушливо и добро дете с пъргав ум. Наглеждаше възстановяването на

корабостроителницата и строежа на нови хранилища на храни. Никога повече нямаше да повтори грешката да прави нещо със запалим покрив. Жалко, че нямаше излишни хора да се заемат с построяване на градски вал. Понеже пазара на майсторите грънчари бе намалял, нареди да се правят покривите с изпечени глинени керемиди. При възстановяването на изгорелите къщи остави един боил така да организира нещата, че крайните къщи и оградите които ги свързват да образуват нещо като стена.

Двата кервана се изнизаха от залива и вечерта най неочаквано кервана за Усана се върна. На хоризонта се виждали платна от три кораба. Цяла нощ стражите обикаляха, за да не се повтори внезапното нощно нападение. Сутринта се върнаха и корабите за Тиати, считайки че има ново нападение и в Лодар ще са по-полезни.

Чуждите кораби ги откриха едва на следния ден привечер. Представляваха жалка картина. Корабите от кервана бяга готови за атака, но като видяха първия се отказаха. Платната бяха изпокъсани и корабите бяха пълни с жени, деца и ранени мъже. Спряха в средата на заливчето и зачакаха. Не след дълго една лодка от Лодара приближи и се върна с един възрастен мъж от корабите.

Као го чакаше на брега.

— Здравейте, кои сте вие и какво е станало?

— Ние сме от Поса. Ние сме всичко което остана от Поса. — в очите на стареца избиха сълзи. — Молим за приют. Приюти нас нещастниците и ще ти служим като роби. Молим те.

— Не се безпокой, при нас роби няма. Кой си ти?

— Дорам, стратег на флота при Хайфан, цар на Поса, боговете да помилват душата му.

— Защо бягате от Поса?

— Поса я няма вече. Садик цар дойде с много кораби и я завладя.

— Садик?

— Дойде синът му, Каргат с много кораби и много войска.

— Вие как се измъкнахте?

— Трите кораба се връщаме от Полдиния, когато видяхме гора от мачти около пристана и се прикрихме по брега. После прибрахме колкото можахме бежанци и тръгнахме към теб, защото сме чували, че тук роби няма и приютяваш бежанци всякакви. При Тамрин не

можехме да отидем, а за да тръгнем към Радак, трябваше да минем покрай тях.

— Корабите ви са водили бой?

— Един от корабите на Садик ни обстрелва, но като започнахме да се отдалечаваме, се върна при другите.

— Пуснал ви е?

— Ние бяхме три, а той сам и сигурно е имал заповед само да ни прогони. Не зная, но като побягнахме изгуби интерес към нас и се върна. Молим те за убежище, ще ти служим.

— Кажи на хората си да слизат. Ще ви настаня из вътрешността.

— Боговете да ти помагат добри владетелю!

— Кажи на хората да слизат, почини си и довечера ела в двореца да поговорим.

— Благодаря владетелю.

Вечерта точно на смрачаване пристигна Дорам с двама стражи, на които бе заповядано да не де отделят от него.

Као го прие в представителната сграда, заедно с повечето боили.

— Настаниха ли се вашите хора?

— Не още, бавно става.

— Няма значение, сте стане.

— Нали каза, че няма да сме роби, защо ни отнемат оръжията?

— Така е по-добре, до седмица хората ти ще бъдат разпределени по поместните боили и от тях ще получат оръжия, нали обещахте да ми служите?

— Да владетелю. — Дорам се поклони.

— никога повече не мисли за тях като за ваши хора. Те вече са наши хора със всички задължения, защото ние разделихме хляба си и ви приехме. Сега да поговорим. — Као даде знак на стражите да се отдалечат. — Откъде стратег Дорам знаеше къде се намираме?

— Нали за това съм стратег на флота, за да знам кое къде се намира и как да стигна до него.

— А откъде знаеш титлата ми и обръщението към мен? Прекалено много неща знаеш за нас и искам обяснение откъде.

— Наши хора поразпитваха твои моряци из пристанищата.

— Това не е отговор. Нали искате подслон? За да си вярваме, трябва да си спечелим доверието. Искам всичко! Кой от моите хора ви доносници. Имена искам.

— О, владетелю, бих ти ги казал, ако ги знаех, но аз само получавам сведения. Мога да ти кажа имената на своите хора във всяко пристанище, но те с кого са говорили не знам.

— Тогава иди при писаря и му издиктувай всичко което може да ни бъде полезно.

— Няма за какво да ходя при писаря, сам ще опиша всичко и тогава ако имаш да питаш ще ти кажа още. Седмица ще ми трябва да го опиша.

— До тогава ще ми бъдеш гост под стража.

— Да, разбира се. — съгласи се Дурам.

— Някой има ли да пита нещо? — Као се обърна към боилите.

— Искам списък на всички хора, които си довел и кой какъв е бил в Поса. — обади се боила на занаятчиите.

Дорам кимна:

— Ще бъде изпълнено, но по добре се обърнете към Сегот.

— Какъв е бил той?

— Заместник на началника на стражата в Поса.

Стана Поо и каза:

— Към кого да се обърнем, за да приберем още от бегълците от Поса.

Дорам погледна към Као недоверчиво.

— Да, кажи, имаме нужда от още хора.

Дорам се поклони:

— Благодаря, благодаря добри владетелю. И тримата капитани с радост ще го направят. Всеки се надява да спаси човек от семейството и рода си.

— Те няма да бъдат капитани. — поясни Као. — Вашите моряци ще бъдат пръснати по други кораби.

— Ще ви дам имената на лоцманите и по-опитните моряци, които да ви бъдат водачи, за да сторите тази добрина.

— Чий е товара на корабите? — попита друг боил.

— Единия е на цар Хайфан, другите два на търговци от Поса.

— Стойността на товарите ще се разпредели върху вашите хора и тези които ще докараме като бежанци, за да има с какво да започнат новия си живот. Ако има роднини на търговците цар Хайфан или на търговците, ще получат по три дяла. — каза Као.

— Какво знаеш за Самадур? Откъде са корабите му?

— Самадур е втория син на цар Самадан. Първия му син е жрец и отшелник в светилището на боговете в планините Сиеранегро. Сестрата на Самадан е жена на Садик. Една от шестте му жени. Садик е обещал да върне на Самадур град Самад, но Самад ще остане в царството на Садик. Децата му са в плен при брат на Тамрин. Новата му жена е сестра на Миман цар, който пък е братовчед на Садик. Дядото на Садик превзе този град, но синовете се отделиха, макар че винаги са били съюзници. В началото го подпомогна Садик, за да създава проблеми и да забавя въоръжаването на армиите ни, Гофар го използваше докато имаше проблеми с Тамрин. Новата му жена го иска цар на Самад и Миман е зад него, доколкото може.

Нещата започнаха да се проявяват.

— Ти сядай пиши още от утре, а трите кораба, като разтоварят, да тръгват да обират бежанци. — нареди Као. После се обърна към боилите — Отведете Дорам да вечеря и да си почива. Сега да хапнем и да си поговорим.

— Разпънете картата.

Стражите провесиха картата на една от стените.

— Някой има ли да каже нещо?

Боилите мълчаха унило. Най-после стана един от поместните боили:

— Става страшно. Сега владенията на Садик са от двете страни на Радак.

Предполагам, че ще започне притискане и задушаване на Радак. Поо да каже какви са им силите.

Поо стана:

— Само веднъж съм бил в един от градовете на Садик. Не са толкова напреднали, колкото Радак. Града ми се стори провинциален. Града се управлява от един от синовете на Садик. предполагам, че и в другите му градове е така. Нямаме информация за градове които не са по крайбрежието. така или иначе Радак е в клещи и ще започне да запада. Радак живее от търговия. Ако не търгува армията му ще се топи, флота също. Все едно кой ще победи, Радак няма да е същия. Все пак войната не е започнала. Ако Радак се договори цялата търговия да минава през Садик, то Садик ще купува евтино от Радак и ще продава скъпо на другите, изземвайки цялата печалба, от което следва, че Радак пак ще западне. Дори да пробива блокадата, ще губи кораби и стоки,

което ще оскъпява стоките на Радак. Ако Радак победи, флота му ще е стопен, хората му избити, занаятите западнали. Поне двадесет години не може се възстанови. Това мисля.

— Искам да ви питам кого и как да подкрепим?

Пак настъпи тягостна тишина. Отново стана поместния боил Сисин. Рошавата му глава издаваше страховит вид, но беше добродушен селянин, избягал от преследванията на Тамрин.

— Трябва да помагаме на Радак. Трябва да помагаме на Радак, не защото много ни е любим или в бъдеще няма да ни пречи да се развиваме, а защото нямаме избор. Самадур ни е подгонил, заради бащиното си злато. Дори без Самадур Садик ще стигне до Самад и ще го превземе. Тамрин и брат му Адик не са ми любимци, но братята ни живеят там. Трябва да обясним на Адик и това бясно куче Гофар, че изхвърлянето на Садик от Поса означава живот за всички. Ние трябва отново да завладеем Итония, за да оставим Самадур без база по тези места и той или ще се изтощи и в края на краищата ще умре или да бяга с жена си при Миман. Това е въпрос на живот и за нас. Не е зле да си осигурим и подкрепа от Тиати, поне защото и те са нападнати. Предлагам да провъзгласим владетеля Као за цар, за да може да преговаря с тях като равен по титла.

— Адик ще побеснее. — възрази Као. — Той ни има за непокорна част от царството си.

— Адик и да побеснее, докато войските на Садик са на границата му, а синът му е тук, няма да направи нищо. Да живее цар Као.

— Да живее цар Као. — отговориха всички.

— Благодаря — каза Као. — Трогнат съм. Вие можете да ме провъзгласите за каквото решите, дори за бог. Това няма да разреши нито един проблем. Надявам се както и да ме наричате, да разчитам на подкрепата ви и нека боговете ни пазят и напътстват.

— Да живее цар Као. — Провикна се Поо и докато другите отговаряха, тихо каза на Као. — Така трябва! Сега се грижи за народа си царю.

Изплашени от виковете в залата нахлуха стражи, слуги и Пеа рошава, наметната с одеало от кожи.

— Поклонете се на цар Као. — извика Поо.

— Да живее цар Као! — отговориха смутено стражите.

На другия ден цар Као разпредели задачите. Корабите за Усана трябваше със Сисин да се опитат да привлекат Усана в коалицията срещу Садик. Као му нареди да търси Самон за преводач и изпрати на Самон златна чаша от съкровището на Самадан. Поо заминава за Самад и Полдиния с бойното корабче което потъна до брега и с много усилия успяха да извадят. Лодкарите трябваше да се опитат да ремонтират и освободят заседналия кораб на Самадур. Трите нови кораба отиват да търсят бежанци, Самия Као заминава за Тиати с другия керван.

МИСИЯ В ТИАТИ

До Тиати всичко мина благополучно. За щастие пратеника им в Лодар бе в столицата, така че имаха преводач.

Те донесоха новината, че Поса е завладяна от Садик. Представителя на Тиати няколко пъти ходи до местния ръководител осъзнавайки колко е нараснала цената им в започващата война.

След дълги увъртания в края на седмицата заяви чрез преводача:

— Тиати ще участва, но в замяна искаме остров Итония за наша база.

— Не можете да искате остров Итония, защото той принадлежеше на цар Самадан. После го превзех аз, цар Као. Острова е наш.

— Острова не е ваш, защото не го контролирате. В момента е база на грабителите, от които ние загубихме много кораби и искаме острова като компенсация и за бъдещи загуби във война която не ни засяга.

— Ние ще овладеем Итония. — Каза као уверено. — Можете да имате база и складове, но под наш контрол.

— Ние можем да си издействаме складове и в Полдиния без усилия. Това не ни задоволява. Искаме да населим Итония и да не плащаме мито.

— На Итония няма да плащате мито. — съгласи се Као. — Итония обаче ще се контролира от моя войска. Докато сме приятели ще бъде така.

— И до кога ще сме приятели? — попита представителя. — Когато Садик вече не е заплаха за вас, ще бъдем ли пак приятели?

— Когато Садик вече не е заплаха за нас, аз, цар Као, цар Адик от Самад или цар Гофар можем винаги да завладеем отново Итония когато си поискаме. Вие сте далеч и не можете да опазите Итония дълго. Ако се споразумеем вие да използвате Итония като база, а аз да контролирам Итония, всеки получава каквото иска.

— Ти ще приемеш ли петстотин човека, които да работят в базата. Не желаем да ползваме твои майстори и твоя охрана и роби в

складовете за товарене и разтоварване, защото иначе ще ни излезе златно. Искаме там да са наши майстори и с наша охрана.

— Да, ще приема петстотин човека, които да обслужват вашата база, но при условие, че няма да са роби.

— Как така няма да са роби? Кой тогава ще товари и разтоварва корабите. Няма смисъл това което казваш.

— Хората които работят в базата ви, могат и да са свободни.

— Кой свободен ще товари кораби? Това е нелепо.

Као не бе очаквал такъв проблем. Те бяха робовладелско общество, а той не можеше да има роби в царството си. Беше се заклел и нямаше да го допусне.

— При мен няма роби, кой товари корабите ми. Плащам и ми ги товарят.

— Ако вземем да плащаме на робите за всичко, няма да печелим. — отстояваше позицията си представителя. Дори попита преводача, дали наистина в Лодар свободни са товарили кораб. Когато преводача потвърди се учуди още повече. Разговорите обаче запънаха.

— Можете да ми продадете тези роби — каза Као. — Аз ще ги убедя да ви товарят корабите.

— Да, ти ще ни ги платиш веднъж, а ние ще плащаме на тебе за всяко товарене. Не става.

— Това не е най-големия проблем. Ако се наложи, моите хора ще товарят корабите ви.

— Как ще ги накараш да товарят кораби, нали са свободни? — недоумяваше представителя на Тиати.

— Продайте ми тези толкова важни товари на половин цена и аз ще ги накарам да ви товарят корабите на половин цена. Искам ги със семействата им. Така става ли?

— Защо ще плащаш и за жени и деца, които не вършат работа? — попита недоверчиво представителя.

— Приеми, че съм глупав. Сега ги купувам. Когато пристигнат в Итония, ще ги освободя и ще ви товарят и ремонтират на половин цена. Става ли?

— Хитрец си ти! — засмя се представителя на Тиати — Те само си мислят, че са свободни. Залъгваш ги. Докато са на Итония, няма къде да ходят и пак са ти роби. Голям хитрец си ти. Така става. Сега плащаш половин цена и после те товарят и ремонтират на половин

цена. Понеже не получаваме остров Итония, Тиати не участва във войната. Изпращаме само десет кораба с петстотин бойци да прочистят Итония от разбойника и петстотин роби. После се връщат и остават постоянно само петдесет души за охрана.

— Така е добре. Приемам. Ние също ще атакуваме с десет кораба и петстотин бойци.

— Кажете кога?

— Сега е пълнолуние. Не следващото пълнолуние, чак последващото пълнолуние. Нашите кораби ще са там.

— Нашите също ще са там.

Преговорите приключиха. Корабите бяха пълни и бе време за връщане.

Когато Као се върна, Поо бе вече в Лодар. Гофар не искаше съюз с Адик, заради граничната си война с Тамрин. Адик бе побеснял при новината, че Као е цар. От Лодар не са получили нито един кораб, както се бяха договорили. Адик се чувстваше сам и изоставен срещу армията на Садик по границите си.

Трите кораба бяха ходили два пъти и бяха докарали още триста човека. Сега ги чакаха до ден два да се върнат пак с още бежанци.

Върна се и кервана от Усана. приятеля му Самон не бил в Усана и го чакали да се върне от плаване седмица. Преговори за коалиция срещу Садик имало, но без резултат. Усана заявила, ще може сама да разгони селяните на Садик, когато с Радак си изтощят силите. Обещали ако си променят позицията, да изпратят посланик в Лодар.

Подготвиха флота за нападение срещу Итония. Поо ги поведе в уговореното време. Бойци, бежанци от Поса и местни, които искаха да се върнат със семействата си също бяха на корабите.

Когато Поо се върна с пълна победа триумфа беше голям.

При разискването след гощавката по случая обаче се оказа, че Тиати е изпратил седем кораба с роби и двеста войника. Единственото, което Поо успял да направи е след битката цялата флота да дефилира в пристанището на Самад като подкрепа за Адик. На излизане от Самад имала намерение да отиде и в Полдиния, за да демонстрира силата на съюза пред Гофар, обаче се натъкнали на петте кораба на Самадур, пет на Садик и два на Миман. Потопили пред Самад единия от корабите на Миман. Тиати заловил един кораб на Садик, а останалите побягнали.

Тиати и Поо минали покрай Полдиниа и се разделили. Тиатитите били много горди със заловения кораб и бързали да го покажат в Тиати.

Као бе много щастлив. Тиати беше вече във войната. Садик нямаше да забрави това. Поо му донесе и искане на Адик цар. „Синът му Бовдар да ожени за дъщеря му Лора, като знак на съюза между двамата.“ Као знаеше че е така между царете, но никога не мислеше, че това може да се отнася и за неговата дъщеря. Бовдар не беше лошо момче и бе трети син на Адик. За сега щеше да протака.

Поо остави за накрая изненадата. Бе довел Зак и Мата с децата им от Самад. Као имаше нужда от приятели. Никой от рода му или племето му не пожела да дойде в Лодар и Поо издири Зак.

Дълго мисли кой да бъде управител на Итониа. Поо заслужаваше, но така му трябваше тук. Реши боилите да бъдат по ред управители на Итониа за по година. Пръв изпрати там Сисил и лично отиде да освободи робите.

Когато пристигна в Итониа и Представи управителя Сисил се зае да освобождава робите. Те не можеха да повярват. Бяха се чудили защо ги товарят като добитък заедно със семействата им на корабите и къде ги карат. Као отбра някои занаятчии и ги закара в Лодар.

Когато се върна в Лодар не можеше да се нарадва на Зак. Тогава пристигна кораб от Тиати и стовари стария му познайник за посланик. последва мигновен протест, че као си е позволил да закара част от робите на Лодара.

— Аз съм си ги платил. Мой са. — отговори Као безцеремонно. — Вие също не изпълнихте обещанията си нито за брой кораби, нито за брой бойци. Между другото вашите роби са свободни, ако някой иска, може да си тръгне веднага.

Посланика не отговори нищо. Постоя още и каза:

— Не е зле един от синовете ти да е в Тиати. Така мирът ще е по сигурен и сме му намерили принцеса за чудо и приказ от третата жена на царя. Това е голяма чест и не бива да я отхвърляш. Мога веднага да го заведа в Тиати.

— Вие луди ли сте? Та това са десет годишни деца. Синът ми Лохим няма да ходи никъде.

— Имаш и други синове, а ние много принцеси.

— Ще обмисля предложението. — каза Као. — Не отказвам, но ще говорим когато децата поотраснат.

— Нямах толкова време. Ти сега си цар.

Као изпаднаше в ужас да съобщи на Пеа идеите на околните царе.

Не след дълго в залива цъфна и кораб от Усана. Зарадва се на Самон, специално назначен за капитан на кораба до Лодар и въобще не се учуди когато и те му поискаха едно дете, като знак на приятелство. Приятелството на Усана обаче не бе за пренебрегване дори на цената на едно дете. Сега трябваше да чака и кораб от Радак с искане на още едно дете за заложник. Ако знаеше, че ще става цар, щеше да има няколко жени като Поо и десетина деца. Сега обаче се надяваше даизкара една спокойна зима. Каквото имаше да става, щеше да е на пролет.

Както и очакваше пристигна боен кораб от Радак с един принц и една принцеса и без никакви искания. Радак още не беше нападен, но и те знаеха, че е въпрос на време. Бяха чули за битките му със Самадур и Садик. Оказа се единствения им възможен съюзник.

Као толкова се надяваше, че Лодара скрита и тук ще живее в мир и спокойствие, а се оказа като на пазар, където всички идваха и си отиваха когато си поискат.

Пристигна и катамарана на Поо, ремонтиран в Самад. Мурал му съобщаваше, че Гофар е решил да помогне на Адик за прогонването на Садик от Поса напролет, но в замяна за помощта си поискал Итония и Адик се бе съгласил. Това вече беше много. Незабавно искаше да изпрати Поо при Гофар, но се отказа. Нямахше смисъл. Итония не беше на Адик и бе все едно какво и на кого е обещал. Сигурно щяха да скрепят договора с някаква сватба между принцове и принцеси.

ВОЙНАТА ЗА ПОСА

Както Као предполагаше се започна рано на пролет. До лодара достигаха вести с месец два закъснение. Керваните отплаваха за Тиати и Усана. Трите кораба от Поса сновяха между Лодара, Итония, Самад и Полдиния. По средата на лятото Тиати изпрати керван, които спря на Итония и закара храни за войските близо до Поса. На връщане донесе вестта, че Адик е убит подло, а Гофар паднал в битка. Као с флота си и войската си бе свит като пружина и нанесе мълниеносен удар. Изсипа флота с войската в Полдиния, самия той само с два кораба влезе в Самад като цар. Набра войска от полдиния, а своята остави там. В полдиния изпрати за управител брат си Вава.

Набра бързо войска и я предостави на Хум. Когато корабите от Полдиния минаха край Самад, качи всичко което можеше да носи оръжие и ги изпрати към Поса. Нареди на корабите да не доближават много, за да не станат плячка на флота на Садик. Те така и постъпиха. Стовариха всичко при първите постове по брега и се оттеглиха към Лодара. До края на лятото Хум очисти земите около Поса от войски на Садик. Поса се държеше, но по средата на зимата падна и као остави там за управител Хум.

Флота на Сади обикаля покрай бреговете дори през зимата, но не посмя да стоварва десант. Градовете бяха добре укрепени и хората въоръжени. Лодара, Итония, Полдиния, Самад, дори Поса произвеждаха по кораб на месец, и то бойни. През тази пролет щеше да се реши въпроса за господството на море.

Садик рано, рано стовари десант недалеч от Поса. Задачата на Хум бе да удържа града и да дава колкото може по-малко жертви. Тиати си бе изпатил през зимата. Садик потопи поне пет кораба и с цялата си наглост дефилира с петнадесет кораба пред града, обстрелвайки го със запалителни стрели. Искан откуп за потопените кораби пред Самад и Тиати да излезе от войната. В отговор Тиати изпрати десет кораба в помощ на Као без той да ги е искал. Там вече знаеха че е в Самад, като цар на всички.

Възложи командването на единия флот на Поо, а на другия на Дорам. Тяхната задача бе да не допуснат флота на Садик да снабдява десанта при Поса. Само толкова. Као искаше да минимизира загубите. Нека Радак унищожава флота на Садик, все пак това си бе негова война.

Следващата зима изгладнялата войска на Садик при Поса се предаде, без да влезе в сражение.

Напролет Као изпрати и двата флота към Радак. Посрещнаха ги уплашени, ни като видяха други символи на платната, разбраха с радост че са съюзници. Радак бе посърнал. Докато корабите се моткаха около Радак дотърча и техния флот. На хоризонта се показва и гора от мачти и платна. Със флота на Садик си играеха на дебнене. Когато всички поеха към флота на Садик, той побягна. Като се върнаха да заредят храна и вода се върна пред Радак. Тогава се появиха двадесетина кораба от Усана и заедно тръгнаха към самото царство на Садик. Играта свърши. Битката бе жестока и Као дълго слуша легенди за нея. Като цар в Самад само това знаеше, което му казваха. Победиха Садик. Као държеше гарнизон в един от градовете на Садик, който нарече Ловел. В другите градове гарнизони държаха Усана и Тиати. Радак спечели царството на Миман.

След три години, си прибраха гарнизоните и там стана цар Галеб, братовчед на Садик и с майка от Усана. Царството на Миман обаче остана част от Радак.

За Самадур никой нищо не чу повече. Някои казваха, че е загинал в морето при буря, други се кълнях, че се е удавил пред стените на Садик, по време на боя.

Заредиха се спокойни времена. Толкова спокойни, че дори Пеа не му вдигаше скандали от ревност. Една вечер докато се прибираще в спалнята си на горния етаж в двореца на Самадан в Самад една стрела се заби в гърдите му. Явно бе изстреляна от далеч. Раната гноя два месеца и с какви ли не билки я налагаха, с каква ли мас не я мазаха. Залежа се Као и се поболя. Отслабна. Побелялата му коса и брада издаваха немощ и болка. Какво че беше цар на всичко което пожела. Държеше само хората да не знаят, че е болен и слаб. Щеше да е нещастие за всички, ако царя е болен и слаб. Сега принц Лохим трябваше да се ожени спешно, че ако стане нещо държавата да има млад и здрав цар. Као го ожени Лохим набързо за принцеса Река от

Радак. Лора замина за съпруга на принц Укадон в Усана. Пеа бе като жив призрак около него. Као се готвеше да остави царството на Лохим, който вече се фукаше с уменията си на млад войн. Дори бе определил Хум, Поо и Вава за негови съветници, ако се случи да напусне този свят. За пореден път обаче бог Ло, неговия покровител бе решил друго.

Точно срещу двореца, в самото пристанище на Самад се клатушкаташе странен кораб с платно с изображение на слънце. На кея пред стражите слезе млада жена с моряк от полдиния за преводач и директно заяви чрез преводача:

— Аз съм принцеса Едес и съм подарък от великия ми баща цар Батабар за цар Као. Отведете ме при него.

Този път дори Пеа не се възпротиви, само се засмя тъжно.

ПОДАРЪКЪТ

Тази жена от Софа промени Као и царството му. Пеа недооцени заплахата и после горчиво съжали за това. Той едва се изправи за да я види, но след седмица излезе с нея на пазара в Самад. Първото нещо което тя не одобри го накара да каже на майстора:

— Вече не е достатъчно да направиш нещо, то трябва и да е красиво.

На следващата сергия Као опипа със задоволство едно бронзово острие и похвали майстора, но му каза същото:

— Прекрасно острие, но го претопи. Вече не е достатъчно да сече, трябва и да е красиво. Минаха времената когато се радвахме да копираме оръжията на Радак и да имаме нещо подобно. Новото време иска не само да реже добре, но и да е красиво. Радак ги прави красиви, ако и ние не ги направим красиви кой ще ги купи.

Цар Као остави управлението на Самад на сина си и се зае да разкрасява царството си. Всички бяха изумени, но го слушаха от уважение. Каквото бе казал Као винаги е било за общо добро. Као освен това се зае да издири наследниците на Самадур в племето на Тамрин. Вече бяха големи задомени. Као ги подпомогна, защото така бе обещал на цар Самадан.

В другите градове на царството разкрасяването плъзна като епидемия. Самия той стана недостъпен дори за Пеа. Ходеше на лов, обикаляше стадата и настояваше дори стадата да бъдат красиви. Едес неотменно бе с него. Плъзнаха слухове и подмятания. За да прекрати това Као я взе за втора жена и си навлече гнева на жреците и беса на Пеа.

Понеже изживяваше втора младост с Едес и не му се слушаха безкрайни разправии, се оттегли с нея в едно имение далече нагоре по реката, оставяйки управленските грижи на сина си. Щастieto му обаче не продължи и месец. Точно в този ден Као реши да отиде да лови риба с малка лодка, а Едес гукаше край него, когато късно след пладне се зададе доста голям отряд конници. Као се загледа, но понеже бе в летаргично настроение, каквото и да бе станало, едва ли бе толкова

спешно. Понеже конниците не можеха да го различат от далеч, видя как сригна местния му домакин и препуснаха към реката към него. Това бе нередно и го възмути, дори се приготви да слезе на брега и да ги скастри, когато извадиха мечове и лъкове. Долови и крясъците им:

— Дръжте ги!

— Убийте кучката!

— Смърт на шпионката!

— Хванете развратника!

Грабна веслото и бясно загреба навътре е реката. Докато се отдалечи достатъчно няколко стрели цопнаха около лодката. Стражите, неговите стражи не бяха дошли да преговарят. Бяха изпратени да го заловят или да го убият. Закри лодката зад един остров и с Едес скочиха в тръстиките на другия бряг. Наскуба малко тръстика, наметна я с връхната си дреха, вдигна платното и я пусна надолу по реката. Част от конниците бяха намерили друга лодка и като видяха, че тяхната се показва зад острова, минаха от другата му страна и подгониха лодката.

Као и Едес се измъкнаха от калта на брега.

— После ще се разпитваме, сега тичай след мен. — изръмжа Као и пак започна играта на криеница по бреговете и островите на Ло, която бе играл като избягал роб на младини. Стражите които го гонеха явно отстъпваха на преследвачите на Самадан, специалисти по избягали роби. Гонеха го както ловец гони плячка е гората. Тази игра Као също я знаеше от дете. Едес се оказа необикновено тренирана дори за ловец на нейната възраст, камоли за принцеса от Софа. Умело правеше оръжие от всяко нещо което докосне, като че ли цял живот само това е правила. Безропотно ядеше сурова риба и тичаше подире му като куче без умора.

Као не я попита нищо. Първо трябваше да се измъкнат, после щяха да имат цялото време да се обясняват.

Као първо се промъкна и начерта знак на Мурал, стария си приятел. Поиска му лодка, близо стария пристан на каика. Не отиде на срещата, гледаше от другия бряг скрит в тръстиката. На пристана се появиха стотина конници. Вече и на Мурал не можеше да се вярва. Или са го проследили или ги е предал. Трябваше да бяга без подкрепа.

Лесно се прехвърляха от островче на островче и от единия бряг на другия, хванали парче сухо дърво и плувайки. После се сушаха

плътно притиснати един до друг. Као първо имаше идея да открадне лодка и да се опита да стигне до Итониа. Едес го сръза категорично:

— Това е сигурна смърт. Забрави този вариант. Това е смърт и за двама ни. Не се показвай близо до морето. Там те чакат.

Као пак не попита защо. Когато се изкачиха доста нагоре по реката, на Као му дойде идеята да стигнат пеша при брат му в Полдиниа. Можеха да стигнат са седмица или за месец криейки се по горите.

Едес пак го отрязва:

— Имаш ли абсолютна вяра на брат си?

Као нямаше вяра и на брат си. Когато разбере за разпада на властта в Самад, кой знае дали няма да се обяви за самостоятелен владетел. Да тръгнат към Поса при Хум също не му се видя разумно. Хум със сигурност нямаше да го убие, но толкова години живееха отделно и кой знае как се променят хората.

Мотаха се нагоре по реката две седмици, време достатъчно да се доберат както до Полдиниа, така и до Поса, особено, ако някой стар приятел им беше дал коне. Вече не ги търсеха. Бяха сигурни, че са изчезнали. Као се зае да си прави лодка, както бе видял от Поо на младини. Огънят гореше само вечер, за да не се вижда дима от огъня. Набързо привърши лодката, но му се видя малка и се зае да направи по-голяма. Денем ловуваха, а вечер Као прогаряше дънера. После свърза двете лодки като катамарана на Поо. Спуснаха се надолу по реката и пътуваха само нощем. Понеже бе направил мачти и на двете лодки, катамарана бе станал много бърз. Изчакаха вятъра да духа силно от сушата и тръгвайки на смрачаване прелетяха устието на Ло в мрака и продължиха право напред в морето така, че на зазоряване дори брега не се виждаше. Као пак се почувства любимец на Ло.

Сега когато вятъра ги носеше все по-навътре в морето можеха да си поговорят на спокойствие.

— И така, Едес, Коя си ти?

— Не ти трябва да знаеш. Ако исках да те убия, вече да си мъртъв. Тук поне не мога да те убия, защото не мога да управлявам лодката и няма как да стигна до никъде.

— Коя си все пак?

— Нали чу хората! Шпионка, развратница, кучка. Това ти стига.

— Да те закарам ли до Софа?

— Глупак си ти, Као. Явно е пристигнал кораб от Тиати и някой е казал, че Едес, дъщерята на Батабар е женена в Тиати за принц Куори и си е била там когато са тръгвали.

— Кажи тогава на глупака коя си. Иначе отиваме в Тиати, да чуя как ще си говориш с тях.

— Нямаме нито вода, нито храна да стигнем до там. приеми ме такава каквато съм. Няма да те убия и ще изчезна от живота ти веднага щом мога. Подарявам ти живота каквото и да ми струва.

— Защо си толкова великодушна? Не те ли е страх, че аз ще те убия?

— Не! Няма да ме убиеш, щом не го направи до сега. защо толкова искаш да знаеш?

— Искам да зная кой се опита да ме убие? Много е важно за мен, защото ще опита пак.

— Няма да се изненадаш! Така или иначе ще го научиш някой ден, така, че по-добре аз да ти го кажа. Баща ми! Баща ми Самадур. Когато разбрахме, че убиецът те е улучил, но са още жив, аз дойдох да те доубия. Когато обаче видях как подпомогна братята и сестрите ми израсли в мен нещо се пречупи в мен. Ти не ги мразиш и не го направи защото знаеше коя съм.

— Това няма никаква връзка, аз го обещах на дядо ти. Мъдър цар беше той. Много ме ценеше. Каза за мен, че е държал бисер в ръцете си, но не го е видял в калта и това му е струвало короната.

— Защо го направи?

— Искях само да спася народа си от плен. Ловеше ни като добитък за роби. Нямах избор. Искях да спася себе си и жена си.

— Само за това?

— Да. Никога не съм мислил да ставам цар. Искях да живея спокойно с жена си на едно островче с двадесетина кози.

— О! Богове! Двадесетина кози! Дядо е можел да ти даде две хиляди.

— Не, двадесет ми стигаха и аз си ги ловях по поляните.

— Толкова ли ти стига, за да си щастлив?

— Да.

— И за това ти, Хум, Емон, Тамрин и Матао му разбихте царството?

— На нас ни стигаше. Само Тамрин искаше да е велик вожд, поне на още две села.

— Тогава защо заграби половината свят?

— Използвах добри моменти да осигуря мир и спокойствие на хората си. Само толкоз. Винаги някой ме нападеше, защитавах се и се възползвах.

— Ти си луд. Как след като си държал в ръка съкровището на дядо и три царства можеш да мислиш, че щастието е да имаш двадесетина кози на островче вдън горите?

— За какво са ми повече? Не мога нито им изпи млякото, нито да им изям агнетата заедно със семейството си.

— Ти беше цар. Не искаш ли пак да властваш.

— Не! Стига ми толкоз.

— Луд!

„Едес“ помълча доста време:

— Сега накъде? Към Итония или към Лодар. Където ме доведат ветровете.

— Баща ми ще те чака между Самад и Лодар. Сигурно вече е узнал, че си избягал. Чака те за да те убие.

— И аз точно това си помислих. Мога да сляза на Итония от към другата ѝ страна, но по-добре да не рискувам. Как така никой не знае за теб? Дядо ти не спомена за теб. Да не би да се окаже, че не си дъщеря на Самадур?

— Не ме е споменал, защото не съм била пленничка при Тамрин. Когато Самад падна, аз съм била детенце обречено на брата на Гофар. Заради мен беше приятелството между баща ми и него, докато ме измъкне от там. После ме обучиха най-добрите убийци и войни. Целта на живота ми бе да отмъстя на всички и да върнем баща ми на престола. Сега и аз съм беглец. Баща ми няма да ми проси и все някой от убийците му ще ме достигне. Трябваше да те компрометирам и да те убия. Трябваше да предизвикаме безредици и баща ми да се върне като спасител на града си. Не очаквах да ме разкрият толкова скоро.

— Е почти успя. В града има безредици. Само остава да ме убиеш. Много хора ли имате в Самад.

— Да, много.

— Интересно, сигурно те най-силно са викали в моя чест.

— Сигурно. Не зная кои са.

— Не съм те питал. Хайде да хапнем и да се стоплим, после ще се убиваме. Още ли да ти викам Едес?

— Викай ми Самина.

— Да хапваме и да лягаме. Призори трябва да видим Лодара.

На другия ден внимателно влязоха в пристана на Лодар. Гледаха ги подозрително и мълчаливо. Явно вестта бе стигнала до тях. В пристанището имаше само един кораб.

Стражите не бяха на кораба, а на брега и го очакваха. Вятъра духаше от към морето. С лодки с весла щяха да го хванат. Докато приближаваше да огледа бе подминал точката от която можеше да се измъкне. Тогава Као се изправи с цял ръст и се приготви да акустира. Стражите се строиха с извадени мечове и го чакаха. Всичко свърши. Као затвори очи и се помоли на Ло за милост и чудото стана. Когато отвори очи стражите цопаха във водата до кея. Тълпата ги бе бутала от пристана във водата и чат от хората притичаха по дъските и се качиха на кораба. Моряците не оказаха никаква съпротива.

Когато Као слезе на пристана тълпата го пое и всеки искаше да се докосне до него. Накрая го изплю до боила Сисин.

— Бъди здрав хиляда години царю. — провикна се Сисин. — Тези клеветници говорят разни мръсотии за теб. Кажи че не е вярно и ще им отрежа езиците. Кажи го тук пред народа.

Као наведе глава. После я изправи гордо:

— Народе! Аз, Као, който добре познавате не съм ви предал. Каквото и да казват за мене сигурно е вярно. Тази жена с мен наистина е дъщеря на Самадур и внучка на цар Самадан. Тя трябваше да ме убие. Срещу мен обаче се вдигна метеж и тя не ме уби. Не ме уби нито в блатата на реката Ло, нито в морето. Може наистина да е била шпионка. Аз, Као, ѝ прощавам, обаче няма да простя на близките си, не защото и те се опитаха да ме убият, а защото посегнаха на държавата съградена с костите на вашите синове и споена с кръвта им. Каквото и да съм направил, направил съм го за ваше добро, за ваше спокойствие и за да живеете в мир. Никога не съм ви лъгал. Мойята власт се крепи на вашата сила. Без вас аз съм никой. Сега извадете стражниците, че някой може да се удави.

— Ама нали те искаха да те уловят или убият? — попита Сисин.

— Те са синове на майки от нашия народ. Войници са и изпълняват заповеди. Извадете ги!

Войниците след като ги извадиха се проснаха мокри на колене пред него:

— Милост! Милост царю.

— Станете веднага! — изкомандва Као. — Дръжте се достойно. Приведете се в ред.

Помълча докато се оправят и изчака моряците от кораба, които тълпата буташе към него.

— Войници и моряци, мирно-о-о. — изрева Као. — Капитана при мен.

Капитана неуверено се приближи.

— Кажи пред всички какво стана.

— Откъде да започна? Чувах се в Самад слухове, че си изоставил жена си. После дойде кораб от Тиати и се разбра, че оная не е принцеса Едес. Синът ти се обяви за владетел и заповяда да те арестуват. Всички които се противопоставиха ги хвърлиха в тъмница. Брат ти и Хум не признаха властта на Лохим и също се обяха за самостоятелни владетели. Лохим изпрати по един кораб на Итония и Лодара, да те заловим, ако се появиш. Когато идвахме насам видяхме кораб на Самадур, който също те дебнеше. Не ни нападна, защото ние бяхме два кораба и го подминахме на път за Итония и Лодара. Това е.

— Чухте ли? — провикна се Као. — Може и да имам вина, че след като ме раниха се възстановявах в компанията на тази жена, но синът ми вдигна метеж срещу мен и държавата. Сега какво имаме? Самад, Полдиния и Поса пак са самостоятелни и готови да се счепкат. Това рано или късно ще стане. Трябва да избегнем войната, защото започне ли се, няма да подмине и вашия дом. Следвайте ме и аз пак ще ви опазя живи и здрави вас и децата ви.

После се обърна към войниците:

— Вие може и да не знаете. При цар Као няма пленници и роби. Свободни сте. Който иска може да се върне в Самад. Който иска може и да ми служи. Хора от Лодара, кажете им винаги ли е било така?

Отговори му могъщ рев:

— Да!

— Който иска да ми служи, нека мине зад мен.

Войниците и моряците един по един се строиха зад него. Останаха десетина съвсем млади момчета с наведени глави.

— Вие можете да се върнете когато си поискате или искате да останете? Който иска да остане, нека отиде при боила Сисин да го настани.

Младежите се затътриха към Сисин.

— Върви с мене. — каза на Самина, после се спря.

— Моряците! За вас се отнася същото. Корабът по начало е собственост на цар Као и държавата. Корабът остава да служи на Лодара. Вие сте свободни да постъпите по съвест.

— Нямаме избор царю. — изпъчи се капитана. — Лохим живи ще ни одере. Оставаме да ти служим.

— Добре, добре. — каза по-тихо Као. — Утре ще ви кажа какво ще правим През нощта заедно със Сисин стъкмиха един товар храни за кораба. Още сутринта Као започна да обикаля майсторите с настояване изделията да бъдат не само функционални, но и красиви. По традиция кораба тръгна за Радак. Още преди да се върне четири кораба се дотътриха до Лодара и се поставиха в разпореждане на Као. Какво ли щеше да стане като се разчуе къде е. Малко след като кораба се върна от Радак и пълнеше трюмове с занаятчийски стоки за Тиати пристигна кораб от Поса. Хум бе научил къде е и му потвърждаваше верността си. По-добра новина не можеше да има и това много окуражи изплашените жители на Лодара, сепнати от собствената си смелост и действия. Хум бе легенда и символ на непобедимост.

Дори Као се промени. Самина му каза:

— Сега пак си цар! Държа се като петел, докато беше слаб, а сега си непоклатим.

— За да съм непоклатим трябва да се опра и на теб. — нежно отговори Као, а Самина му подаде ръка.

Као реши да действа веднага. С четирите кораба потегли за Итония. До схватка въобще не се стигна. Корабът изпратен от сина му нямаше шанс срещу четири кораба и явна поддръжка на местното население. Капитана се обърна директно с молба за милост и великодушно я получи. Сега на Као не му се искаше да влиза в конфликт със сина си. трябваше да измисли нещо и да запази някаква общност на градовете. Всичко щеше да се реши от брат му. От Итония изпрати един кораб в Полдиния начело със Сисин.

Когато корабът се върна на Итония Као веднага заразпитва Сисин.

— Как е брат ми?

— Разярен. Разярен както от твоята глупост, така и от сина ти.

— Е, с мен ли е или против мен?

— Не мога да ти отговоря еднозначно. Два дни говорих с него. Много му се иска да е цар, но се страхува както от претенциите на Лохим, така и от армията на Хум, която един ден може да цъфне пред стените на Полдиния.

— Ти да не си го плашил?

— Не. Само му казах, че Хум ти е останал верен.

— Ха. Това си е заплаха. Какво иска брат ми?

— Нищо не иска. Няма нищо против да ти дава твоята част от данъка, но се страхува, че може да влезе в конфликт с Лохим. Лохим е млад и буен и също иска данъка който дължи и на теб. Пеа е бясна и преговори не могат да се водят. Пеа стои зад всичко. Бясна е и тя е насъскала Лохим срещу новата ти жена. Ти си заподозрял метеж и си побягнал. Сега вече е късно. Брат ти единствено иска да знае, дали ако ти плаща данък ще може да разчита на помощ ако Лохим го нападне задето не плаща данъка на него. Предпочита да си уредите семейните въпроси преди да му се мярнеш пред очите.

— Лохим създава ли му проблеми?

— Да. Когато не получил отговор на ултиматума чичо му да плаща на него данъка, започнал да напада и да отвлича стока от пограничните владения. Освен това Лохим е категоричен, че Брат ти трябва да те предаде на него ако те залови.

— Рано му беше да става управител, но аз бях изплашен, че умирам и докато се възстановя оставих всичко на него.

— Всеки греша, но не може да се иска от ранен човек да се натоварва с всичко.

— Сисин приятелю, как да озаптим Лохим. Не искам да хвърля върху Самад войските на брат си и на Хум. Хора от едно племе сме. Не бива да се избиваме.

— Това е проблема царю. На някакъв етап брат ти няма да изтърпи грабежите по границата и ще изпрати войска. Тогава ще се започне. Трябва да намерим начин да го спрем.

— Сисин, какво ще кажеш да държим три кораба пред Самад и да пресрещаме всички наши кораби. Капитаните и екипажите са мои хора, освен това ще държим армията в Самад.

— На Самадур ли ще се правиш?

— Защо не. Това вразумява.

— Да, но няма да спре Пеа и Лохим да изпращат малки отряди да тормозят и грабят в покрайнините на владенията на брат ти.

— Сисин, хайде да намерим Поо и другите от старата гвардия. Искам да се съберем всички, включително Самина...

— Защо и Самина? Нали тя е проблема. Защо не я разкараш и не се сдобриш с Пеа и всичко да свърши?

— Не ме прекъсвай Сисин, все пак аз съм царя. Самина има нещо, което ние нямаме. Не, не се смей, не става въпрос за гърдите ѝ. Самадур има агентура в Самад. Самина ще изчезне при първа възможност и без да я пъдя, но до тогава нека я използваме. Сега тя бяга и от баща си и се крие зад мен. Някой ден ще изчезне като сянка, не я познаваш.

— Какво мислиш да правиш?

— Мисля да затворя Лохим и Пеа в Самад. Първо ще се появят малки отряди, които да събират данък за мен и полето около Самад ще се опразни от размириците. После мисля да направя град на другия бряг на реката Ло, там където бе селището на Матао и от там да контролирам района на Самад, а самия град ще оставя на сина си. Един ден аз ще си отида. Синът ми също дори да живее сто години. Двата града ще се слоят един ден и всичко ще се забрави.

— Ти си знаеш царю, но заслужава ли си да правиш размирици от които народа да страда, за да ограничиш сина си. Изживей си старините на Лодара спокойно.

— Да, Сисин заслужава си. Заслужава си не заради мен и властта ми, а заради същия този народ. Другите се развиват и като знаят, че тук има разкол и размирици един ден някой ще ни нападне. За да се развиваме и да сме единни, трябва да го направим. Ако искаш ти бъди цар, но трябва да го направим.

— Не. Не искам да съм цар. Ти си царя и ти мислиш като цар. Аз мисля като стотник. Да бъде волята ти.

Као остави още известно време Лохим да тормози брат му Вава докато се свърже с Поо. Вава стана по-склонен да сътрудничи и изпрати отряди по границата. Постепенно тези отряди навлизаха все по-дълбоко в земите на Лохим, като избягваха битка, но пак се връщаха упорито. Конни отряди на Хум прочесаха долината чак до

планините и дадоха да се разбере кой командва. постепенно войската все по-рядко започна да излиза от Самад. Пеа знаеше какво се случва, когато града остане без войска. Трите кораба които висяха пред самад и се сменяха периодично мярнаха на няколко пъти кораба на Самадур, но нито той го доближи, нито те го подгониха. Един ден пред селото на Матао се строиха единадесет кораба и изсипаха войска и преселници. Започна да се копае ров и да се издига вал. Понеже разстоянието до Самад бе един ден път с кон, от самад дойдоха като съгледвачи десетина конника, преминали реката с лодки. Войниците ги пресрещнаха още на брега и им направиха коридор. Конниците се поогледаха уплашено и като видяха, че пътя към лодките е отрязан тръгнаха по коридора. Стигнаха до насипа и се върнаха. Пак никой не ги спря, нито влезе в бой с тях. Качиха се на лодките и се прехвърлиха на другия бряг. Као отпусна половината армия, но докара още майстори и първо се зае да гради пристан.

Поредния кораб от Лодара му донесе вестта, че Самина е изчезнала. Той не се замисли много. Заминала е с някой кораб и едва ли ще чуе нещо за нея. Тя така му обеща. Сега се бе заел с новия град. Радваше се на всеки майстор който се измъкваше от Самад и се настаняваше при него. Лохим разбра бързо, че владенията му се простират до първата горичка и също не желаше сблъсък с баща си. Когато се появиха първите къщи започна да строи храм на Ло, точно на първото възвишение, където реката се вливаше в морето. От трите кораба пред Самад остана само един да се люшка пред града и да пренасочва корабите към новия град.

Междувременно главата на Као побеля с годините. Гледаше да не се меси много в делника на хората. Те се оправяха добре и без него. В храма се настаниха три жрици на Ло с бръснати глави, които рядко се показваха. Понякога някой младеж се явяваше пред храма и изчезваше. Хората си говореха, че жриците принасят младежите в жертва на ненаситния Ло и се страхуваха. Као обаче знаеше истината, храма бе школата за шпиони на империята.

Отказа да даде име на новия град. Нека го наричат както си искат след като умре, макар да знаеше, че на повечето карти се именува като Лохрам. Чудеше се кога на Пеа няма да ѝ издържат нервите и ще дойде да му вдигне поредната врява. Това взе да му липсва. Успокояваше се с разкрасяване както на града, така и на занаятчийските изделия. Дори

изпрати вестносец в Самад, да им съобщи, че сменя обсадата и могат да търгуват и махна и последния кораб от блокадата. Така му харесваше. Всеки да си знае мястото.

Търговията вървеше. Лодара се специализира във фини изделия за дворци и богаташи. Итония живееше от търговията на Тиати. От Полдиния и Поса рядко идваха новини, но редовно идваха данъци. Као не можеше да повярва, че толкова добре вървят нещата. Храма на Ло беше хубав, но такава щедрост от Ло не беше на хубаво. Прекалено спокойно беше. Дори Самадур втора година не се бе мяркал.

Източник: [Библиотеката на Александър Минковски](#)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.